

Den Laplandschen tovertrommel

Editie Marco de Niet

bron

Jacob Campo Weyerman, *Den Laplandschen tovertrommel* (ed. Marco de Niet). Stichting Jacob Campo Weyerman, Amsterdam 1994

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/weye002lapl02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Inleiding

Na een zwervend bestaan heeft Jacob Campo Weyerman geprobeerd zich in 1729 als schrijver te ‘settelen’ in Amsterdam. Hij was ongeveer 52 jaar en sinds twee jaar getrouwd met een oude liefde, Johanna Ernst¹. Met hun twee zoons, Jacob en Hendrik, die in een eerdere fase van hun relatie waren geboren (in 1715 en 1717), namen zij hun intrek in een huis aan de Reguliersgracht, na een kort verblijf in Abcoude. Spoedig was er gezinsuitbreiding: op 18 mei 1730 werd Johanna Jacoba Weyerman in de Oude Kerk te Amsterdam gedoopt.

Weyerman had in tien jaar tijd naam gemaakt als weekbladschrijver met zijn *Rotterdamsche Hermes* (1720-1721), *Amsterdamsche Hermes* (1721-1723), *De Ontleeder der Gebreeken* (1723-1725), *Echo des Weerelds* (1725-1727) en *De Doorzigtige Heremyt* (1728-1729); ook zijn ambitieuze historische werken als *Historie des Pausdoms* (3 delen, 1725-1728) en *Levens-beschrijvingen der konst-schilders* (3 delen, 1729) maakten hem tot een opvallende verschijning in de Nederlandse wereld der letteren². Zijn hekeling van randfiguren, oplichters en vrouwen met te vaak opwaaiende rokken, de voorkeur voor scabreuze anecdotes en zijn bijna onnavolgbare beeldspraak verdienden het om reikhalzend naar uitgekeken te worden.

Hoewel Weyerman eerder ook als schilder in zijn levensonderhoud had voorzien, was de verkoop van zijn geschriften de belangrijkste bron van inkomsten voor zijn gezin tijdens hun verblijf in Amsterdam. Hij schreef in die periode *Den Vrolyke Tuchtheer*, dat in 52 wekelijkse afleveringen verscheen van 4 juli 1729 tot en met 26 juni 1730. In 1730 werden zijn *Godgeleerde bedenkingen* gepubliceerd (in twee delen), waarin hij reageerde op de sodomietenvervolgingen in Nederland in dat jaar³. Tevens verschenen zijn vertalingen van twee Engelstalige biografieën: *De merkwaardige levensgevallen van den beruchten Kolonel Chartres* (1730) en Alexander Gordons *De Leevens van den paus Alexander den VI en van zyn zoon* (1731). Dat hij ook nog aan enkele andere boeken werkte, zowel oorspronkelijk werk als vertalingen, weten we uit advertenties uit die periode.

Ondanks de rijkelijk vloeiende inkt lukte het hem niet zijn levensstijl financieel waar te maken. Ironisch genoeg waren het juist de investeringen in zijn uitgaven die hem in de problemen brachten⁴. Anderhalf jaar nadat Weyerman in Amsterdam was gaan wonen, waren zijn schulden zo hoog opgelopen, dat hij een verzoek tot vestiging in de vrijplaats Vianen indiende. In januari 1731 werd dit verzoek ingewilligd, omdat zijn bankroet gezien werd als ‘misfortuyn’. Weyerman vertrok vrijwel onmiddellijk.

De blamage van zijn ‘vlucht’ uit Amsterdam verhinderde niet dat Weyerman zich in zijn nieuwe woonplaats als een vis in het water gedroeg. Dat blijkt niet alleen uit zijn chantagepraktijken (soort zoekt soort, zou je kunnen zeggen) en

de schulden die hij ook daar liet oplopen⁵, maar ook uit zijn observaties in *Den Laplandschen Tovertrommel*. Al na een paar maanden vond hij de tijd rijp de handel en wandel van zijn medeburgers tussen de Merwede en de Lek, met name de voortbrengers van letterkundige werken, te becommentariëren in een nieuw weekchrift. Ook kleurrijke Amsterdammers, vooral de hoeren en hun buitenlandse vriendjes, verdienden de aandacht die hij hun nog niet had kunnen geven.

Den Laplandschen Tovertrommel ging bijna een jaar na de laatste aflevering van *De Vrolyke Tuchtheer* van start, op 2 juli 1731. Het werd, net als zijn voorgaande weekchriften, door hemzelf gefinancierd, zoals blijkt uit de mededeling ‘Gedrukt voor den auteur’ in de colofons van de afleveringen 1, 2, 3 en 6. Zijn reputatie als ‘weekelyks Autheur’ was blijkbaar niet echt geschaad door zijn financieel echec, want hij vond nog vele boekhandelaren bereid zijn nieuwe weekchrift te verkopen. Ook in Amsterdam, voor Weyerman zelf verboden terrein na zijn bankroet, werd het bij (minstens) twee boekhandelaren te koop aangeboden.

Dat Weyerman de auteur was van dit anonieme geschrift, was voor de goede verstaander af te leiden uit de relaties die gelegd werden met eerder verschenen werk van zijn hand. Het meest in het oog springend is het opvoeren van een ‘spook’ als aanbinger van nieuws. Deze broodmagere en stinkende verschijning, met een trommel en een kat als attributen, was komen overwaaien uit Lapland en vertelde de geschrokken schrijver een transformatie te zijn van de Demon die ‘uw voorzaat, den gewezen Hermes’ nog van dienst was geweest. Herkenbaar voor insiders waren de stijl en de beeldspraak, evenals de woordgrappen over en verwijzingen naar bestaande personen uit Weyermans omgeving, zoals de uithaal naar zijn voormalige uitgever Arnold Willis (‘dien boekworm die een koekoek met zyn Wil'is’)⁶ of de pluim op de hoed van Cornelis Troost, zijn portrettist⁷. Voor wie nog steeds mocht twijfelen, liet Weyerman in de achtste aflevering van *Den Laplandschen Tovertrommel* enkele malen zijn naam vallen, gekoppeld aan de wens dat zijn werk in het jaar 1801 meer waard zou zijn dan dat van de gemiddelde ‘inkboer’.

Weyerman heeft het tijdschrift vernoemd naar een van de attributen van het spook. Dit betekende een breuk met de traditie zijn tijdschriften te sieren met de naam van een gemystificeerd schrijver. Ook al valt de naam Campo enige malen, de schrijver blijft naamloos: hij spreekt niet over zichzelf als Hermes, Echo of Tuchtheer, maar als ‘den autheur van *Den Laplandschen Tovertrommel*’. Het concept van de tovertrommel moet voor Weyerman dus aantrekkelijk genoeg geweest zijn om als compensatie te kunnen dienen voor de afwezigheid van een herkenbare gisper der zeden.

De Laplandse tovertrommel was al eeuwenlang een intrigerend object voor westerlingen⁸. Het was een instrument dat gebruikt werd door Laplandse sjamanen, die contact zochten met het Geestenrijk om bijvoorbeeld zieken te kunnen genezen.⁹ Ritmisch getrommel bracht hen in extase, zodat ze met de Geesten konden communiceren. Het bijzondere van de Tovertrommel ten opzichte van andere geestopwekkende instrumenten en middelen is, dat de antwoorden van de Geesten op het (meestal ovale) instrument af te lezen waren. Op het vel werden figuren getekend die correspondeerden met wezens uit het Laplandse geestenrijk. Meer nog dan een instrument was de trommel dus een religieus symbool. Omdat de tekeningen gelezen en geïnterpreteerd moesten worden, werd de trommel ook wel ‘de bijbel der Lappen’ genoemd. Als een auteur in het bezit geraakt van zo'n trommel, dan kan toch niemand meer aan zijn wijsheid twijfelen?

De eerste aflevering van *Den Laplandschen Tovertrommel* opent met een beschrijving van een idyllische omgeving, een bosrijk gebied aan de Lek, waar de schrijver vertoeft om het ‘quaad gezelschap’ te ontvluchten: niet meer dan zeven regels heeft Weyerman nodig om de eerste aanval te doen op het gajes dat zich in Vianen bevindt. Een arcadisch gedicht dat hem te binnen schiet wanneer hij op een bankje heeft plaatsgenomen, is de aanleiding tot een van de twee hoofdthema's in *Den Laplandschen Tovertrommel*: de beoefening van de dichtkunde (lees: letterkunde; het andere thema betreft, zoals verderop toegelicht wordt, overspelige vrouwen). In het aangehaalde gedicht wordt gesteld dat een schrijver er goed aan doet, de pen in te ruilen voor weide en vee. De negatieve stemming over het schrijverschap¹⁰ slaat echter om na de komst van het Laplands spook uyt ‘de andere weerelt’. Het spook maakt zich kenbaar als Hermes' vroegere dienaar en is in staat de sombere bui van de schrijver te doorgronden: hij bevestigt dat er inderdaad veel letterkundige broddelaars zijn, maar ook dat de dichtkunde een edel vak is en dat weekbladschrijvers meestal tot de ondergewaardeerde beoefenaars ervan behoren. Zij zijn kwetsbaar, ja lopen zelfs gevaar, omdat iedereen zich ertoe bevoegd acht, dergelijke schrijvers te bekritisieren en aan te vallen. Veel van de kritiek die zij ondervinden is echter onrechtvaardig en misplaatst. Een goed weekblad is leerzaam, geeft zedelijk inzicht en vermaak en biedt dus veel meer dan wat mooie woordjes op een rijtje.

Het spook zet de schrijver er vervolgens toe aan om een weekblad op te zetten en zegt hem zijn volledige medewerking toe, op voorwaarde dat het tijdschrift niet ontaardt in een schotschrift. De tovertrommel staat garant voor een toevoer van informatie uit de gehele wereld. Op een speelse wijze geeft Weyerman zichzelf zo de ruimte om het wangedrag dat hij waarneemt (opnieuw) aan

de kaak te stellen en zijn commentaar als zedelijke waarheid te presenteren. De eerste aflevering dient aldus, geheel volgens de ongeschreven regels van het genre, als rechtvaardiging voor het nieuwe periodiek en draagt gepast als motto een regel uit Horatius' *Ars poetica*: wijsheid is zowel de basis als de bron van een goede pen¹¹.

In de tweede aflevering wordt de toverkracht van de trommel getoond: nadat er wat op haar rendierenvel is geroffeld, kan zij de trommelaar in iedere gewenste richting verplaatsen. Vergezeld door het spook belandt tamboer Weyerman in een Parijse pruikenwinkel, waar hij een 'Spaansche peruyk' op de kop wil tikken. Net als Demon in *De Rotterdamsche Hermes* draagt het spook de informatie aan: hij blijkt op de hoogte te zijn van het levensverhaal van de eigenaars van de winkel, twee broers die afkomstig zijn uit Breda. Interessant aan het fragment over de pruikenmakers, die in Parijs in goede doen zijn geraakt dankzij de behoefte aan opsmuk bij de mens, is de parallel met een episode in een werk van Weyerman dat zeven jaar later gepubliceerd werd: *De zeldzaame levensbyzonderheden van Laurens Arminius*¹². In die episode wordt namelijk het tegenovergestelde verhaald: twee arme Franse pruikenmakers vluchten naar Breda om het daar 'te maken'. Hanou heeft aannemelijk gemaakt dat in *De zeldzaame levensbyzonderheden* de in 1730 aangekondigde, maar nooit verschenen 'Kronyk der paruyken' is verwerkt¹³. Het vermoeden dat het fragment uit *Den Laplandschen Tovertrommel* ook uit die 'Kronyk' afkomstig is, ligt voor de hand. Het zou in ieder geval verklaren waarom dit fragment, dat thematisch en inhoudelijk geen enkele band heeft met de andere afleveringen van *Den Laplandschen Tovertrommel*, in de tweede aflevering opgenomen is: de tekst lag klaar voor publikatie en omdat de plaats van handeling Parijs was, was het fragment geschikt om het gebruik van de tovertrommel te tonen.

Deze veronderstelling wordt aannemelijk door het feit dat de tovertrommel na deze aflevering nog slechts twee maal zijdelings genoemd wordt, als attribuut van het spook. Dat is, gezien de titel van het periodiek, curieus, maar de verklaring is simpel: Weyerman wilde niet reizen, hij wilde de lokale dichtertjes en overspelige (Amsterdamse) juffers te kijk zetten. Daarbij kon hij wel een verhalenverteller (het spook) gebruiken, maar een teletransporter had hij niet nodig. Hij had ofwel het concept van de tovertrommel niet goed van te voren doordacht, ofwel na het verschijnen van de eerste afleveringen besloten een andere richting op te gaan. Dat Weyerman niet tevreden was met de opzet van het blad is een van de verklaringen, waarom *Den Laplandschen Tovertrommel*, vergeleken met zijn eerdere weekchriften, zo'n kort leven was beschoren. Voor zover bekend zijn er slechts tien afleveringen verschenen. Een andere, eerder geopperde verklaring is dat Weyermans vlucht uit Amsterdam

de verkoopcijfers van zijn geschriften sterk heeft beïnvloed en dat gebrek aan succes de trommel vroegtijdig heeft verstomd¹⁴.

Van twijfel is in de derde aflevering echter nog niets te merken. Integendeel. De schrijver vergelijkt aan het begin ervan zijn werk met dat van zijn voorgangers, Amsterdamsche Hermes en de Vrolyke Tuchtheer en vindt dat hij voor geen van beide onderdoet. Hij wil dat bewijzen met een vertoog en een gedicht over de dichtkunde, dat geheel anders eindigt dan het ingezet wordt: van de goddelijke gave van de allervroegste dichters blijft bij Nederlandse dichters als Hubert Kornelisz Poot ('Huyb den boer') weinig anders over dan een gewijde oprisping uit een lege maag, die al van tevredenheid knort bij twijfelachtige eerbetuigingen. In de zesde aflevering pakt Weyerman het thema van de armoedige staat van de Nederlandse dichtkunst en haar beoefenaars (met name die uit de streek rond de Merwede en de Lek) weer op. Hij laat het Laplandse spook een bezoek brengen aan de onderaardse gewelven van Pluto, die zich heeft omringd met dichtende 'arme duyvels'. Daar realiseert het spook zich de volslagen nutteloosheid van dergelijke dichtertjes (maar hij neemt en passant wel enkele van hun verhalen mee).

Het spook blijkt een uitstekende 'sparring-partner' en zijn bijdragen worden gepresenteerd als volwaardige wapenfeiten in de strijd tegen de middelmatigheid van schrijvend Nederland. Zijn eerste bijdrage aan *Den Laplandschen Tovertrommel*, een satirisch gedicht over de voetjicht in aflevering 3, moet bijvoorbeeld aantonen dat dichten 'het gemoed van deszelfs quaaalen' kan bevrijden. Maar deze bijdrage heeft ook een andere functie: ze introduceert het andere belangrijke thema van *Den Laplandschen Tovertrommel*, overspel. Voetjicht (of podagra) werd veroorzaakt, zo werd algemeen verondersteld, door een losbandig leven. Gezien Weyermans voorkeur voor hekeling van het koekoeksgedrag van de mens leende verwijzing naar deze voetkwaal zich voor een fraai eufemisme voor sexueel excessief gedrag¹⁵.

Ondanks de satirische toon en het speelse taalgebruik behandelt Weyerman in *Den Laplandschen Tovertrommel* overspel op het moralistische af. In *De Rotterdamsche Hermes* acht hij nog de echtgenoot de veroorzaker van die 'delicate nieuwsgierigheid' bij vrouwen¹⁶: een overspelige vrouw is een verwaarloosde vrouw. In het verhaal over Lucretia in de afleveringen 4 en 5 van *Den Laplandschen Tovertrommel* wordt de lezer geconfronteerd met een vrouw die verkracht is en daarom besluit zelfmoord te plegen. Het vooruitzicht om een reputatie van een overspelige vrouw te krijgen, is voldoende reden om het leven te beëindigen. Haar daad stelt Weyerman ten voorbeeld aan alle 'aan het overspel overgegeevene Vrouwen [...] om boete te pleegen over dat schandelyk quaat, zynde het overspeelig wyf een wandelende burgt vol onheylen'.

In het bijzonder doelt hij op de Amsterdamse hoeren, van wie met name Madame Bloemerant aan zijn papieren schandpaal wordt genageld.

Bij dit ene voorbeeld blijft het niet: in diverse andere teksten in *Den Laplandschen Tovertrommel*, geschreven naar aanleiding van het verhaal van Lucretia, of losse bijdragen in latere afleveringen, overheerst een moralistische toon. In aflevering 7 wordt in een ingezonden verhaal gesteld, ‘of het niet wel zo veylig en raadzaam is dat een jongeling zig opknoopt om een hoek of kant, dan dat hy ziel, lyf, en fatsoen wegwerpt op een geblankette, roshaairige, en vagabondeerende kamersnol.’ De hekeling van hoeren lijkt plaats te hebben gemaakt voor resolute afwijzing.

Verscheidene malen spoort Weyerman zijn lezers aan af te zien van omgang met hoeren of overspelige vrouwen: het verliezen van het verstand¹⁷, ja zelfs sterven in schande¹⁸ is het gevolg. Hij probeert de lezer die zich aangesproken voelt, ervan te overtuigen ‘dat ghy uw meer moet spoeden om wel te sterven, dan voorraat op te doen om opspraakelyk te leven.’ Moeten we dit, zoals meestal bij zijn teksten, opvatten als geschreven met een flinke knipoog en er het dubbelzinnige van inzien? Of markeert zich hier toch een kentering? Spreekt hier niet de echtgenoot Weyerman? Veelzeggend in dit verband is het motto van aflevering 10, gehaald uit Seneca's tragedie *Agamemnon* (vers 243): ‘wie berouw heeft van zijn zonde, is bijna onschuldig’.

Op enkele plaatsen in *Den Laplandschen Tovertrommel* worden de twee bovengenoemde thema's met elkaar in verband gebracht. Soms in omvangrijke bijdragen, soms in losse opmerkingen, zoals in aflevering 6, waarin hij schrijft dat een dichtende minnares nog gevaarlijker is voor 's mans gezondheid dan een straathoer. De achtste aflevering is als een synthese te beschouwen van waar het Weyerman om te doen is met *Den Laplandschen Tovertrommel*: hij vangt aan met een uithaal naar de middelmatige dichters in Nederland (dat zijn de meeste), en wil dan met enkele gedichten een duit in het kwaliteitszakje doen, zoals een moderne vertaling van een brief van Horatius (Boek 1, 5e brief; moraal: samen met vrienden genieten van goede wijn is het summum van genot), en een sprookje op rijm, waaruit blijkt hoe mannen zich laten beetnemen door hun overspelige echtgenotes. De schrijver wordt in zijn rijmzucht gestoord door het spook, dat hem een brief voorlegt van een man die zich over zijn vrouw beklaagt.

In diezelfde aflevering is ook de verklaring te vinden waarom Weyerman zo gebeten is op de Nederlandse dichters. Er is namelijk meer aan de hand dan alleen maar ergernis aan hun leeghoofdigheid en middelmatigheid. Was in de eerste aflevering al een ondertoon aanwezig van mismoedigheid over het armzalige bestaan als schrijver, aan het begin van de achtste aflevering zegt hij

expliciet wat hem dwars zit: het is schrijnend te moeten aanzien dat boekhandelaren eerder vallen voor smakeloos gewauwel verpakt in een mooi jasje, dan voor de stijlvolle pennevruchten van een getalenteerd schrijver, ‘welke wonderspreuk ons nog in het vorig winter seizoen is gebleeken’. Hier is een gefrustreerd auteur aan het woord en klinkt iets door van de moeilijkheden die Weyerman ondervonden had om zijn werk uitgegeven te krijgen. In *De Vrolijke Tuchtheer* heeft hij meerdere malen werken aangekondigd die blijkbaar vergevorderd waren, maar nooit verschenen zijn. Hiertoe behoren de al eerder vermelde ‘Kronyk der paruyken’, en ook ‘De ontleedkunde der hartstochten’ en ‘De gezangen van Anakreon en Sapho’¹⁹.

Weyerman bekostigde zelf vrij veel van zijn uitgaven: bijna al zijn tijdschriften heeft hij op eigen kosten laten drukken (zo ook *Den Laplandschen Tovertrommel*). Tijdens zijn verblijf in Amsterdam had hij ook de uitgave van de *Godgeleerde bedenkingen* zelf gefinancierd. Gezien zijn situatie als kostwinner van een gezin met drie kinderen, was het logisch dat hij uitgeverys zocht die in zijn werken wilden investeren. De Amsterdamse boekverkoper Anthoni Outgers heeft zijn vertaling van de biografie van kolonel Chartres uitgegeven en Jan Daniel Beman uit Rotterdam bleek bereid de vertaling van Alexander Gordons werk over paus Alexander VI op de markt te brengen. Over de redenen waarom de andere werken het niet gehaald hebben, is nog niets definitiefs te zeggen. Was er inderdaad sprake van een teruglopende populariteit? Of was Weyermans produktie in die jaren gewoon zo hoog, dat de uitgeverys het risico niet wilden nemen om de markt te overvoeren? Weer een andere verklaring is dat ze, ironisch genoeg, de kwaliteit van zijn geschriften niet meer zo hoog aansloegen. Leed ook *Den Laplandschen Tovertrommel* niet aan een zekere verschraling ten opzichte van zijn eerdere periodieken?

Aflevering 7 opent met een brief aan de schrijver van *Den Laplandschen Tovertrommel*, waarin hem een verwijt voor de voeten wordt geworpen: ‘De zee uwer vindingen is vreeslyk geebt, en uw keus doodelyk verzwakt’. De schrijver van de brief, ongetwijfeld Weyerman zelf²⁰, heeft enkele teksten meegeleverd, die volgens hem veel meer de moeite waard waren om te publiceren dan wat in voorgaande afleveringen geboden werd. Hoe moeten we deze zelfkritiek anders opvatten dan dat hij zelf ook niet zo gelukkig was met de wijze waarop *Den Laplandschen Tovertrommel* in elkaar stak?

Er zijn nog meer aanwijzingen om aan te nemen dat Weyerman al in de zevende aflevering met het idee speelde om te stoppen met de uitgave van *Den Laplandschen Tovertrommel*. In aflevering 6 worden twee van de drie aangekondigde avonturen van het ‘hedendaags Alcibiadesje’ verteld. Het derde avontuur wordt uitgesteld ‘tot op den toekomenden maandag’, zoals vermeld wordt in de ‘Waarschouwing’ aan het einde. Blijkbaar is Weyerman in de loop

van de week van gedachten veranderd, want het verhaal over Alcibiades op patrijsjacht komt niet in aflevering 7 voor, evenmin als in de volgende afleveringen²¹. Daarvoor in de plaats is de zogenaamde klaagbrief met bijlagen geplaatst. Wat in aflevering 7 ook afwijkt is de ‘waarschouwing’ aan het eind: in tegenstelling tot de waarschuwingen in de voorgaande afleveringen, bevat zij geen aankondiging van wat de volgende keer in *Den Laplandschen Tovertrommel* te verwachten is, maar een spotadvertentie voor het ‘Vernis der Schynheyligheit’.

Een laatste aanwijzing is de breuk in de paginering tussen de nummers 7 en 8. De laatste pagina van aflevering 7 is foutief gepagineerd als 25 (in plaats van 56). Aflevering 8 begint met pagina 65. Dit lijkt gebaseerd op een rekenfout: de zetter heeft het aantal pagina's (8) vermenigvuldigd met een foutief aantal afleveringen (8 in plaats van 7). Gebeurde dit doordat de laatste bladzijde van aflevering 7 foutief gepagineerd was en heeft de drukker niet de moeite genomen om nog even een bladzijde terug te slaan? Of was aflevering 7 niet voorhanden in de drukkerij? De nummers 8-10 zijn in ieder geval wel op dezelfde persen gemaakt als de eerdere afleveringen: de lettertypes en de bladindeling zijn identiek gebleven²².

Waarom heeft Weyerman het bestaan van *Den Laplandschen Tovertrommel* toch met enige nummers gerekt? Vermoedelijk wilde hij nog enkele losse eindjes aan elkaar knopen. Dat zou verklaren waarom aflevering 8 een synthese is van wat hij tot dan toe had behandeld in *Den Laplandschen Tovertrommel*. Bovendien had hij nog enkele korte teksten liggen die klaar waren voor publikatie. De nummers 9 en 10 zijn meer dan de voorgaande afleveringen samengesteld uit losse teksten (brieven, gedichten, sprookjes), die voor een deel al eerder aangekondigd waren en dus aansluiten bij de thematiek van eerdere afleveringen. Maar er zitten ook enkele ‘losse flodders’ bij. Het is niet uitgesloten, dat er na nummer 10 nog afleveringen verschenen zijn, maar gezien het bovenstaande lijkt dat toch niet erg waarschijnlijk.

In de maand dat de laatste aflevering van *Den Laplandschen Tovertrommel* verscheen, september 1731, liet de alchimist Baron van Syberg voor het eerst van zich horen in Nederland. Vanaf november volgde Weyerman de activiteiten van deze oplichter op de voet en pas nadat hij hem te kijk had gezet in een biografie²³, pakte hij zijn wekelijkse bezigheid als journalist weer op: in februari 1733 presenteerde hij zich als *Den kluyzenaar in een vrolyk humeur*. In de anderhalf jaar die verstreken waren sinds *Den Laplandschen Tovertrommel*, had hij blijkbaar met genoeg de gebeurtenissen om zich heen gevolgd; en er wàs veel gebeurd, want verandering is nu eenmaal mensen eigen: ‘Den nachtegaal zingt, den haan kraait, den bul loeit, het schaap blaait, de mos tjipt,

en den hond bast; doch den mensch veraart van zeeden en levenswyze, en hy bedient zich, uyt staatkundig inzicht, van alle die bovengemelde muzieknooten.²⁴ Gelukkig zijn er schrijvers als Weyerman geweest die die kakofonie als bladmuziek aan ons presenteren.

Eindnoten:

1. De biografische gegevens over Weyerman in de jaren 1729-1731 zijn ontleend aan:
T.J. Broos: *Tussen zwart en ultramarijn, De levens van schilders beschreven door Jacob Campo Weyerman (1677-1747)*. Amsterdam [enz.], Rodopi, 1990. Atlantis 1. p. 24-26;
P. Altena: “‘Eenige ongemeene levensbijzonderheden des schrijvers’”, over het leven van Jacob Campo Weyerman (1677-1747).’ In: *De satiricus Jacob Campo Weyerman, De luis in de pels van de Verlichting*. 's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, 1987, p. 13-15;
P. Altena, W. Hendrixx [e.a.] (eds.): *Het Verlokkend Ooft, Proeven over Jacob Campo Weyerman*. [Amsterdam], Huis aan de drie grachten, cop. 1985, p. 26-28.
2. Een overzicht van de werken van Weyerman is te vinden in M. de Vries, *Aanzet tot een bibliografie van de gedrukte werken van Jacob Campo Weyerman (1677-1747)*. Amsterdam, Stichting Jacob Campo Weyerman, 1990.
3. Meer informatie over dit werk is te vinden in T. van der Meer: ‘Grouwelen onzer eeuw, Jacob Campo Weyerman en de sodomietenvervolgingen van 1730’. In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* 16 (1993) 2, p. 33-51.
4. P. Altena: “‘Liever een arent dan een kerkuil’”, Over *Den Adelaar* (1735) van Jacob Campo Weyerman, *De Hollandsche Spectator* (1731-1735) van Justus van Effen en de geschiedenis van de “weekelyksche schriften”. In: *Voortgang, Jaarboek voor de Neerlandistiek* 13 (1992), p. 147.
5. Broos, a.w. p. 26-27.
6. Arnold Willis was de uitgever van o.a. *De Rotterdamsche Hermes* (1720-1721); dezelfde woordspeling op Willis' naam maakte Weyerman ook in *De Vrolyke Tuchtheer* (afl. 7, p. 49).
7. Zie J.W. Niemeijer: ‘Beschouwingen over Weyermans portret door Cornelis Troost.’ In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* 14 (1991) 3, p. 65-71.
8. Diverse Westerse auteurs, onder wie Hugo de Groot, hadden aandacht besteed aan de Lappen en hun heidense cultuur. Een bron voor Weyerman zou heel goed een werkje van Dithmarus Blefkenius geweest kunnen zijn: *Het vermaak der Toverheksen van Lap- en Fin-land met haar Tovertrommelen* (Leeuwarden, 1716).
9. Zie Ernst Manker: *Die Lappische Zaubertrommel, Eine ethnologische Monographie. I. Die Trommel als Denkmal materieller Kultur*. Stockholm, 1938. (Nordiska Museet: Acta Lapponica I).
10. Ook in *De Vrolyke Tuchtheerspeelt* Weyerman met de gedachte de pen voorgoed neer te leggen. Vgl. het artikel van Peter Altena in *Voortgang* (zie noot 4), p. 149.
11. Horatius: *Ars poetica*, vers 309.
12. J.C. Weyerman: *De zeldzaame levensbyzonderheden van Laurens Arminius*, Amsterdam, Barent Dass, 1738, p. 65-66.
13. A.J. Hanou: ‘Opmerkingen over Weyermans *Zeldzaame Levensbyzonderheden van Laurens Arminius* [enz.]’. In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* 15 (1992) 3, p. 84.
14. Altena (zie noot 4), p. 152.
15. Ook in *De Vrolijke Tuchtheer* (afl. 2, p. 12) speelt hij met het verband tussen deze ziekte en een excessieve levensstijl.
16. *De Rotterdamsche Hermes*, afl. 44, p. 294.
17. *Den Laplandschen Tovertrommel* afl. 6, p. 44 & afl. 10, p. 82.
18. *Den Laplandschen Tovertrommel* afl. 9, p. 74.
19. Zie nummer 103 in de bibliografie van Marleen de Vries.

20. Dezelfde manoeuvre haalt Weyerman uit in aflevering 8 van *Den Talmud* (27 februari 1736): op een brief van Veredicus, waarin gesteld wordt dat het tijdschrift niet aantrekkelijk genoeg is, antwoordt de 'Vertaaler van de Talmudische Vertellingen' dat hij het tijdschrift stopzet en een nieuwe zal starten: 'Den Luchthartigen Wysgeer' (waarvan overigens geen exemplaren bekend zijn).
21. In aflevering 10 wordt Alcibiades nog eenmaal opgevoerd. Het beloofde avontuur wordt niet verhaald. Hij wordt genoemd in verband met 'den beruchten Ridder van St. Joris' oftewel Jacobus Eduard Stuart, de zoon van de verjaagde Engelse koning Jacobus II. Zie over hem: *Den Vrolyken Tuchtheer* (ed. Hanou), p. 244.
22. Adèle Nieuweboer oppert de mogelijkheid dat afl. 8 bij een andere drukker van de pers is gekomen ('De Laplandse Tovertrommel, of Het verhaal van een mislukking?'. In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* 13 (1990) 1, p. 23).
23. J.C. Weyerman: *De levens byzonderheden van Johan Hendrik, Baron van Syberg*. Utrecht, J. van Lanckom, 1733.
24. *Den Laplandschen Tovertrommel*, afl. 8, p. 72.

Editie

Deze uitgave is gebaseerd op de enige bekende exemplaren van *Den Laplandschen Tovertrommel*: in de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam bevindt zich onder signatuur O 79-101 een exemplaar met de afleveringen 1 tot en met 6. De bibliotheek van de Maatschappij der Nederlansche Letterkunde, gevestigd in de Universiteitsbibliotheek te Leiden, bezit de afleveringen 7 tot en met 10. De signatuur ervan is 1074 F 32. *Den Laplandschen Tovertrommel* is oorspronkelijk uitgegeven in het 4°-formaat. Iedere aflevering bestaat uit één katern en bevat acht pagina's. In deze uitgave is niet de oorspronkelijke indeling en paginering gehandhaafd. Wel is met behulp van vierkante haken in de tekst aangegeven, waar in het origineel de paginaovergangen zijn.

De tekst is niet geannoteerd: het annoteren van teksten van Weyerman vergt een enorme inspanning, zoals mag blijken uit de heruitgaven van *De Vrolyke Tuchttheer* (1978) en *De levens byzonderheden van Johan Hendrik, Baron van Syberg* (1984); de redactie van de ABDERA-reeks beoogt in eerste instantie interessante, maar slecht overgeleverde gedrukte bronnen uit de achttiende eeuw voor bredere kring beschikbaar te maken. Er is wel een index gemaakt op de tekst.

In enkele afleveringen vermeldt Weyerman niet de bron waaruit hij het Latijnse motto gehaald heeft dat onder de titel prijkt; in deze gevallen is de bron toegevoegd tussen vierkante haken (met dank aan J.A. Gruys voor zijn speurwerk).

De spelling van de tekst is ongewijzigd overgenomen. Evidente zetfouten in het origineel zijn gecorrigeerd. Het betreft:

Origineel	Gecorrigeerd
p. 6, r. 1-2: uy tspooken	uyt spooken
p. 11, r. 16: chirugyns	chirurgyns
p. 26, r. 11: in de de wieg	in de wieg
p. 26, r. 16: kunne	kunnen
p. 35, r. 8 v.o.: waaar	waar
p. 37, r. 8-9 v.o.: sneeuwittten	sneeuwitten
p. 42, r. 9 v.o.: nabunrige	nabuurige
p. 44, r. 20: trommeslaager	trommelslaager
p. 46, r. 12: oen	toen
p. 47, r. 5: eenen	een
p. 52, r. 25: tjilpen	tjilpen
p. 71 [=63], r. 7 v.o.: schimmem	schimmen
p. 78 [=70], r. 18: nederderdaalen	nederdaalen

Foto: Universiteitsbibliotheek Amsterdam

Nommer 1.

Maandag den 2 July 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

Scribendi recte, sapere est, & principium & fons.

[Horatius, *Ars poetica*, vs. 309]

Alhoewel ik geen heremyt ben, noch den gantschen dag wil alleen zitten, opgeslooten in de bemoste kluys eens woudbroeders, echter is het altoos myn zinspreuk geweest, van liever geen, dan een quaad gezelschap, by te wonen, te meer dewyl de ervaarendheit my handtastelyk heeft doen zien, dat het snood gezelschap de Delilah is, die ons verraat, verblint, verderft, en overlevert aan de ongenade der schuldeyschers, die hedendaagsche Filistynen.

Om nu de ongelegendheit van quaad gezelschap te ontwyken, begaf ik my onlangs naar een vermaakelyk bosch, alwaar ik, na eenige groene dreeven door wandelt te hebben, my nederzette op een bank, beschaduwwt door een paar hooggetopte [p. 2] kastanjeboomen, en te dier plaats vervrolykte ik myn eenzaamheit door de herderszangen van den onderstaanden dichter, toen myn oog gevallyk viel op deeze vaerzen, aldus, met een kleyne omschryving, verduytscht.

* Verbreek uw pen, ontwyk de schraale zanggodinnen,
Onnoozel wicht!

Vergader akers, pluk kornoeljes, die in 't Sticht
Zo heerlyk gloeien; dryf het vee om melk te winnen;

Verkoop en roep die langs de straat.

Wat geeft geleerdheit, niets dan armoed', vroeg of laat.

Geen penheld kan daar langs by** Mainard's noch Tonynen,

Zich doen onthaalen op ragouts, en moeselwynen.

Denk aan 't gejammer van een Swaanenburger klacht,

Virgil heeft geen Meceen, die myne vaerzen acht!

Alleen den Echo, dor, ontvleescht, en schraal van bonken,

Herkaatst myn heldenzang, in holen, en spelonken.

* *Frange puer calamos, & inanes desere Musas:
Et potius glandes, &c.* Calphurnius Ecloga 4.

** Twee voorname koks, binnen Amsterdam.

Dat veldlied deet my gedenken aan veele verdienstige dichters, die jammerlyk mishandelt zyn geweest by hunne tydgenooten, en ik gedacht inzonderheit aan een berucht Italiaans Poëet,* die niet onaardiglyk zegt, ten opzigte van dat rinkinkent beroep, *dat indien hy een hoeden winkel had opgezet, waarschynlyk de natuur den mensch hoofdeloos zoude hebben voortgebragt.* En nu stond ik op het punt, om plompverloren in de zwarte gal dier beschouwing neder te storten, toen zich een kluchtig spook plotselings liet zien, wiens ongemeen postuur ik den leezer zal afschetsen.

Dat spook, zo gevleescht als den volgdienaar van een Piemonts edeling, die zyn levensdraat uytrekt op een salaade van waterkors, en op een ragout van karkollen, duyvelsbrood, kikvorschen en waterrotten, rook zo geurig als de vischmarkt in de Hooimaand, en was tot aan de tanden toe gedost in 't bont, [p. 3] zynde zyn rechterhand voorzien met een beschildert instrument, dat niet quaalyk na het opperste van een trommel geleek, het had in de linkerpoot een leere leyts gevat, waar aan een zwarte kat was gesept, welk dier zo vreeslyk lolde, dat Louw den familiekater van dien boekworm die een koekoek met zyn Wil'is, er zo min by te pas kwam, als het gepiep van een veldmuys by het muziek van Blaauwe Jans Saleesche leeuw is te vergelyken.

Na dat myn eerste ontsteltenis over die schielyke vertooning eenigszins was overgewaait, vroeg ik dien geest, wiens tanden zo vast slooten als of hy de klem in den bek had, Of ik ook in staat was om hem eenige dienst te kunnen doen, dan of hy my iets nieuws kwam mededeelen uyt de andere weerelt?

Het Spook geliet zich als of die vraag hem beviel, en, na altoorens zyn zwarte kat te hebben vastgestrikt aan den naasten boom, stelde hy zich in de gestalte van een redenkonstenaar, en hy begon met een schorre stem, welk accent niet minder eygen is aan een gespens, als aan een Zee-Officier, aldus te oreeren.

Weet, beminnaar van het buytengemeen nieuws, dat ik dien zelven Demon ben, die zo veele jaaren by uw voorzaat, den gewezen Hermes, heeft gediend, en die by hem verwaarloost zynde, als een afgekeurde hoepelroks pop, een speelreys heb gedaan naar onderscheyde uytheemsche gewesten. Alhier geeft het geen pas om uw een historiesch verhaal te doen van een groot getal verwonderenswaardige avontuuren, zo voor als tegen my bejegenet op dien laatsten togt; alleenlijk zal ik uw thans de beweegreden van myn komst mededeelen, en dat verricht hebbende, zal het uw vrystaan om myn request aan te neemen, of te verwerpen.

Niet langer geleden als gisteren avond, zat ik noch in het hartje van Lapland te kluven aan een in de lucht gedroogden tarbot, toen er een domes-

* Een deerlyk poëet, wiens levensloop wiert onderschept door den hongersnoot.

tiek verschil tusschen my en myn meester ontstont over den deybout van een Beer, dien hy my verweet dat ik ten mynen behoefte zou hebben gesequestreert, en zo voorts; welk verschil zo hevig wakkerde onder 's hands, door [p. 4] de tusschenkomst van een fles brandewyn, waar mede hy was gewapent als een voldoende getuygen tot bekrachtiging van zyn verwyf, dat hy reeds de hand had opgeheft om my een gevoelige vermaaning te geeven, toen ik een besluyt nam, (Nota Bene, dat niemant zo schielijk iets besluyt als een verliefde Juffer, of als een verstoord spook) om myn onschuld te probeeren door een tydige vlugt. Ik stoof dan fluks op van een beerehuyd, die my te gelijk verstrekte tot een stoel, zittekussen en matras, en snorde als een losgeschooten pyl uyt de hut, na alvorens deezen Laplandschen tovertrommel te hebben verzekert, als een equivalent voor een jaar huur, dat dien Lap my was verschuldigt.

Deeze Laplandsche tovertrommel heeft meerder qualiteyten als een Sileesisch Baron adellijke tytels torst, en bezit onder anderen deeze eygenschap, dat indien het uw lust om iets nieuws te willen weten uyt eenig gedeelte des weerelds, dan is er aanstonds kans om door de tusschenkomst van dit instrument, welkers gebruyk ik uw zal leeren, in min als in een half uur tyds, van de rivier de Ganges af, tot aan deeze barriere de Lek in kluys, alles te weten, waar na ghy zult komen te verlangen.

Doch dewyl een weekelyks papier onderhevig is aan veele gevaaren, en vooral aan de onrechtmatige aanmerkingen van een gebroed uylskuykens, zal ik uw een plan voorschryven, waar na ghy uw zult hebben te gedraagen.

Gedenk dan voor eerst ernstiglijk, dat een weekelyks schrift gelijk is aan een losgebrooken Vos, die langs 's Heeren straten loopt, elk hondje, of noch zo kleyn, werpt zich aanstonds op tot zyn vervolger; ja, alhoewel dien onschuldigen Vos niet een eenige veder van de hoenders hunnen meesters heeft verkreukt, echter wort dat vee tot die najaaging aangezet en voortgehist, door het luyd gebalk hunner groote medebassers.

Ook is een weekelyks Autheur grootelyks onderhevig aan de geesselroe der misnaamde oordeelkundigen: als by voorbeelt.

Doorgaans is een schriftenzifter min oordeelkundig, als grilziek, meer nieuwsgierig als geestryk, en minder naauwkeurig, als kies, zynde hy veelyds een mannekes mug, die zyn smaak bepaalt in klatergoude aanmerkingen.

[p. 5] Een man die zulk een bediller navolgt, is gelijk aan een West-Indiesch nachtreyziger, die op het zien van een flikkerent dwaallichtje, er fluks op aanzet, doch meestentijds een nietig wormtje, of een blinkent vliegje oploopt, in stee van een wezendlijk klaarschynent licht.

Noch is 'er een soort van gemangelde woordeboeks schryvertjes, (hoe vriendelyk luyd een verklynwoord) dat de schaarsheyte van vinding en zin,

door een sluyer van uytgekipte spreekwyzen beveylt; en dat slag tiert zo weelig aan het Y en aan de Maas, gelyk als het duyvels warregaaren tiert in Meerenhoefs en in Rotsenburgs doodelyke moes- en bloemtuynen.

Dat soort vergelyk ik by een maager Vriesch schildertje, woonachtig op de Apollos gragt, dat onmachtig zynde om de schoone natuur te verbeelden moedernaakt, enkelyk toelegt om het lelieblank licghaam van een slaapende Juffer te befloerssen met een zwaarmoedig linnen lapje, of door een bar groen gordyntje, als het eenigste hulpmiddel tegens zyn armoedige tekenkonst.

In tegendeel verbeelt den konstschilder Kornelis Troost de natuur, gelyk als den Heer Largilliere de Fransche Hofdames plagt te konterfyten, wel rykelyk geciert, maar op het voordeeligste opgeschikt: en die groote waarheyt zal ik gestant doen tegens allerhande doolende penridders.

Daarenboven is my een nest van betweeters bekend, het welk de schriften schat, gelyk als de jonge juffers de vryers waardeeren, na de veders, en dat soort schreeuwt onophoudelyk, *Ha dat is een uytmuntende styl! dat is een keurelyke taal! dat zyn overheerlyke woorden!* doch wat den zin aangaat, die wort demoediglyk aanvaart zo als die valt, want alles kan maklyk afstuyten op dat leyedak van gladde koppelwoorden.

Een geschrift van die natuur vergelykt een zeker konstschilder ontrent de Lek, by de abrikoos- en persikboomen van dit saisoen, dat is, weynig ooft, maar veele bladers.

Veel hooger staan krachtige uytdrukkingen, en zinryke omschryvingen, by my geboekt, dewelke, gelyk als de zon, alles vergulden, verzilveren, en vervrolyken, wat zy komen aan te raaken.

[p. 6] Ik zeg dan, en ik zeg het zo vrymoediglyk gelyk als ik uyt spookten gaa, dat een laage zin, gevernist door de glans van staatelyke woorden, (by voorbeelt, Tenter's Moraliesche schriften, waar in men den wind der onkunde hoort Ruyschen) veel overeenkomst heeft met een Oostindiesche schipper, in goud- of zilverlaken gedost, de schors van die kaneelboom lykt zo wat te zijn, maar van naby beschouwt, komt den aap van een steegjes opvoeding er altoos dwars door heen kyken.

Noch verzoek ik uw, als mijn toekomende goeden meester, van met geene oude, of met barre mossche woorden, ten ys te komen, gelyk als Louw Zwarttant, die, schoon hy de aloudheyt nabootst in deszelfs afgekeurde spreekwyzen, echter een hedendaags schryver verblyft, in vinding en in zin, en in alles gelyk is aan veele adelijke landjuffers, dewelke meestentyds in een half dozyn modes te kort schieten.

Maar vooral, doop nooit uw pen in edik en gal, of breng geen schotschrift in uw weekelyks papier, te meer dewyl een geschrift van die natuur by my

wort gegroet als een* zoon des volks, wien geen mensch behoeft te gelooven.

Het past een galant man, van den ongelukkigen te beklagen, niet onwaardiglyk te beschimpen, zijnde dit myn zinspreuk, dat een schotschrift den kerfstok vermeert, daar de liefdaadigheyt de rekening doet daalen.

Een schryver die de rampspoedigen roskamt, slacht den Abderietschen dansmeester du Jar, die zo onbeschaamt en zo averechts gehumeurt was, dat hy op een zekere tyd die sprinkhaans konst oefende in de St. Jans Kerk, tot Breda, op het orgelmuziek van een der boetsalmen: en wie weet of zulk een roekeloos kaerel *l' Ouverture de Belerophon* niet zou hebben gezongen in een sterf huys.

Den Autheur van een schotschrift overtreed het algemeen voorschrift van den Godsdienst, en insgelijks van de Zeedenkunde, want hy behandelt zynen evennaasten niet, gelijk als hy wenscht behandelt te worden.

Het past een deugdzaam man den ongelukkigen te beklagen, te helpen, en te redden, en zo veels te meer, hoe minder dat dien [p. 7] persoon buyten vermoogen wert gestelt, van zich voor het tegenwoordige te kunnen redden.

Ik zal alhier noch toedoen dat den beruchten Ulpiaan, (dat was een ander soort van een Rechtsgeleerde, als een zeker rymrabraakent Advokaat, berucht door een loodzwaare molshoop van sleutelkaas gezangen) een wet bybrengt, die den lasterschryver, het zy in onrym, of rym, brandmerkt voor een onbequaam persoon tot het geeven van een getuygenis in rechten.

Ook voegt er Tacitus by, dat den opsteller van een eerroovent schotschrift, by den Keyzer Augustus wiert vervat in de wet tegens verraat.

Bedien uw inzonderheyt van geene hannekesmaayers woorden, als by voorbeelt, van smeichelen, versparren, en diergelijken; doch dewyl dat soort van schryvers zo raar is als een Walvisch in het karspoor op de Vuchtsche hey, als een ongekreukte maagd in een Zeedyks speelhuys, en als een Bajonneesche ham op de theetafel van een Portugeesche loverhut, zal ik die pen- en ink-beunhaazen ongemerkt door de monstering van de Bataafsche geestryke verstanden laten doorsluypen.

Indien ik my alhier zou willen uytbreyden, over de rymende Aapenisten des menschdoms, by ons speelkaarts Koningen, Koninginnen en Boeren, en by het gemeen getytelt, tonneelspeelers, dan zag ik kans, om aanstonds een modderschouw van dikgebuykte, gebocghelde, hooggetakte, en gekepte rymende komedianten, ten toneel te kunnen voeren; maar aan die Schiedammer moutgest zal niet eens by uw werden gedacht, indien ghy myn Laplands rechtsgeleert advies gelieft na te komen, in alle deelen.

* *Filius populi.*

Van 's gelyken zult ghy met een edelmoedige verontwaardiging, nooit, voor 't minst zo zelden als een Huybergens Kanonik de zon ziet nederdaalen met een nuchtere maag, uw pen of aandacht verstompen op de herssenschimmen van rymende en lymende patroontrekkers, kantoor-olifanten, langgeneusde boekverkoopers, of dronke Abtslander boerenzangers, die de Souverynen, de Goden en Godinnen, een komenys taal doen spreken in hunne belacghelyke tonneelspeelen en 't zamenspraaken; want [p. 8] by die gelegendheyt zou het uw eerste werk moeten zyn, om papiermolens, een stoetery van ganzen, en een plantagie van galnootdraagende boomen, aan te leggen, om in geen Leydschen hongersnoot van papier, pennen, en inkt, te vervallen.

Het zal uw wel zo voordeelich zyn om aan te toonen, en dat zo klaar als de middagtoors een Japansche schotel vol room verlicht, dat ghy allerhande stoffe op een stichtelijke, leerzaame, en te gelijk vrolijke wyze, kond behandelen: geheel anders als eertyds een oneyndig getal van veele voorgaande plompaards heeft gedaan, die noch letter- taal- of zeedekundigen zynde, zich echter tot uytgeevers van Argussen, Hermesbeschouwers, en Mensch-ontmaskeraars, hebben opgeworpen, in spyt van vinding, geest- en luchthartige aanmerkingen.

Maar ginds komt een gespan onweersvogels aanstryken, waar van den grootste, langs de wigchelroe van een grafineert bedrog, na den steen der wyzen hengelt in de beurzen zyner tydgenooten, onderwyl dat den kleynste, die al het air heeft van een Kalamuksch Tartaartje, de eyeren van laster langs 's Heeren wegen strooit, gelyk als een leghen die haar nest niet kan bereyken; des 'er thans niets zo heylzaam is, dan dat wy onze spullen pakken, en dien storm ontwyken onder een roef van uw verblyf, om daar door te bereyken een gewenscht

EYNDE.

Gedrukt voor den Autheur, en werden uitgegeeven
 Te Utrecht by *W. Kroon*. Amsterdam *H. Uitwerf*, en
G. Bouman. Leiden *Wishof*. Hage *Fr. Bouquet*.
 Dordrecht *Van Braam*. Delft *Bool. Zardam*
Ketel. Gouda *A. Stael*. Haerlem *J. van*
Lee. Nymegen *Heymans*. Thiel
J. van Leeuwen.

Nommer 2.

Maandag den 9 July 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

Comam apposititiam primo faeminis usitatam suisse colligo, deinde pravo exemplo quoque viris.

Rangon. lib. de cap.

Het gebruik van Peruyken te draagen, is zo oud als de bouwkunde van dochters en zoonen, en ik kon, by aldien het my luste, die stelling gestant doen, ten behoeve van het haarig gild der Fransche peruykweevers, welke gelouterde Natie de hoofden der Nederlanders met de leeuweriks zoodjes van veelkleurige haairen bedykt, om daar langs hun luchthartig kroost te verryken.

En nu heeft den in ons eerste papier gemelden Laplandschen Demon, my wiskonstiglijk aangetoont, dat een schoone peruyk zo hoognoodig is aan den Man, gelijk als een fijn spiegelglas overnootzaakelyk is achter een hoedestoffeerdere toonbank, en aldus heeft zich dat geval toegedraagen.

[p. 10] Het zal den Leezer noch wel voorstaan, dat dien Demon en ik ons vertrokken naar myn huys, om een gespan spansseerdere te ontwyken, dat uyt de snoodste leem des menschdoms gevormt, nooit de waarheyt van hun tong liet rollen, dan by gebrek van de leugen. Aldaar beland zynde, greep het spook dien voorgemelden Tovertrommel by de kop, en het vroeg my, of ik ook iets begeerde te weeten van het geene 'er voorviel in uytheemsche gewesten? Of ik wilde onderrecht zyn aangaande het goed of quaad gevolg van deeze of geene zaak? Of ik trachte om eenige krankheden te geneezen uytwendiglyk, op de wyze van een zeker bepoedert geneesheer? Dan of ik de lighaams gesteltenis myner tydgenooten poogde te vermeerderen, gelijk als een onweetent Dokter?

Ik repliceerde op die vraagpunten, zegt den autheur van dit papier, dat ik zo belust was naar een Spaansche peruyk, gelyk als Mevrouw Goudsbloem noch onlangs watertande naar een kameryks doeksche stormmuts, gegarneert met Brusselsche kant; en dat ik verzogt, om my zo spoediglyk als het eenigszins doenlyk was, te vervoeren in het hartje van Parys, alwaar ik dit haarig hoofdhulsel kon koopen en betaalen, de minste helft op krediet, en de rest in goede woorden.

Nauwelyks was dat verzoek geschiet, of den geest plaatste den Laplandschen Tovertrommel tusschen ons beyden, beval my van daar op te slaan met een trommelstok, gedraait uyt de rib van een gestrande walvisch, en, na eenige minuyten te hebben gerobbedobbedopt op dat beschildert instrument,

bevont ik my, zonder te weeten hoe of op wat wyze, in de straat *la Huchette* binnen Parys, verzelt door het spook, dat my in min tyd, als Madame Framboise een Chineesche Spoelkom met onvervalschte Kurassou Brandewyn uytslorpt, geleyde in den winkel van een paar haarweevende broeders, waar van hy my dit navolgent verhaal deet in verstaanbaare termen.

Dat paar broeders, (sprak hy) by het nootlot tot peruykmaakers in de wieg gelegd, kwam herwaards overvliegen uyt een zekere Brabandsche barony, alwaar die Kastor en Pollux een voorhuys innamen, iets minder in het vierkant als een nieuw-[p. 11]modische voorschoot, en fluks met het vrouwenhaar te werk gingen, gelyk als de Leydsche wolkaarters leeven met dat wollig vlies, dat gewelddaadiglyk wort gerooft en gevrybuut op onze inlandsche schapen en lammeren.

Maar dewyl meest alle grootsche, en vooral haairige onderneemingen, door een oneyndig tal van moeyelykheden worden gedwardsboomt, viel dat lot onze Baronsche nestemaakers ook te beurt, en zo veel te harder trof hun dat lot, dewyl zy meerder geele Abderietsche tabaksbladers, als Engelsche achtentwintigen, hadden medegebragt, waar door zy dikmaals malkanderen vry nors gingen zitten bekyken, tegens het middagmaal, in stee van vriendelyk 't zamen te spyzen, op een stuk taai Fransch brood, gegeurt met een superfyne echalot, of met hartsterkende uyen.

Door dat meer dan een Spaansch dieet, wiert het broederpaar zo vet, dat 'er veele Hospitaals chirurgyns reeds begonnen naar om te kyken, als na toekomende voorwerpen voor het vilmes der ontledkunde, toen den oudste broeder een heylzaame krygslist verzon, die van geen gering getal Bataafsche haairklievers achtervolgt is geworden. Hy beley een mondesprek met den jongste, op de vliering, op wiens bouwvallige hoogte een kollation was getorst, bestaande in een ses stuyvers Fransch brood, een half dozijn uyen van de eerste grootte, een oesterschelp met zout, een once snuyftabak, een op het goed vertrouwen gelorrendraaide fles roode wyn, en een emmer vol putwater.

De kronyk van die eeuw schryft, dat zy het brood, *sans ceremonie*, by gebrek van een tafelmes, verdeelden met hunne nagels, dat zy een naauwkeurige divisie onderhielden ontrent het zout en de uyen, dat jeder voor zyn hoofd de helft van dien emmer met water opslabde, om de kracht des wyns te verydelen, dat zy de snuyftabak tot het minst ondeelbaar siertje verorberden, en na dat alle die eetbaare spyzen, en drinkbaare vochten, zo geheelijk waaren opgesmolt, gelyk als een weeskinders kapitaal dat bestiert zynde geweest by een gemoedloozen voogd, onzichtbaar is geworden, nam den eerstgebooren broeder het woord op, en liet zich op deeze wyze hooren.

[p. 12]

De aanspraak eens peruykmaakers.

* Niettegenstaande dat den mensch niet wist wat dat kleeding of optooizel was, voor dat de zonde hem dwong om 'er na te taalen, echter bevont hy met der tyd, dat den opschik zo wel behoort tot de betaamelijkheid, als tot een sluyer voor de schaamte, zijnde de kleeders gesprooten uyt het verderf der zeeden, gelijk als de heylzaame wetten. De doordringenste wysgeeren stemmen uyt eenen mond, dat den eersten Adam noit benoodigt zou zijn geweest om eenige kleeding, ten zy hy was gestruykelt over Eva's twistappel, zijnde zijn onschuld zijne kleeders voor den val.

Doch, indien ghy my voorwerpt, dat de kleedy vervolgens is veraard in een cieraat, fiat, broeder, en wie toch beweerde ooit, dat de verbetering komt te schaden? Wie beschimpt den blinkenden paauwestaart, alhoewel veele nachtvogels pronken met mindere pluymen? Het geene dat den toom, zadel, en tuyg, is aan het paerd, dat is den opschik aan den mensch; ik beken dat alle opschik het merk is van dienstbaarheid, maar het is en blyft een cieraat; want gelyk als een slegt huurtuyg den trotsen hartdraaver ontciert, zo verheerlykt in tegendeel den opschik een staatelijk dier, en die groote waarheyt straalt al ommers zo zichtbaar door in de vrouwen, als in de mindere dieren. Een juwelier zet zijne edele gesteentens altoos op het voordeeligste; en alhoewel dat de deugd voor een superfyne diamant staat geboekt by de kenners van des zelfs innerlyke waarde, echter zal zy gebrillandeert nooit verslimmeren.

Sokrates zelfs, (dit heeft Oom my eens verhaald) was nu en dan zo wit gepoedert en zo geurig geparfumeert gelyk als een [p. 13] saletist, en zeylde dan voor de wind af na deeze of geene handelbaare pop op zyn glimmende kantoorlaarzen, gelyk als een fiere Vecht-zwaan het zilver nat doorvoort met zyne gebruyneerde platte roeiriemen. By geval wiert hy eens gevraagd, hoe het bykwam dat hy zo prachtiglyk bralde? waar op hy kavalierement antwoorde, *Om handtastelyk aan te toonen, dat de geleerdheyt niet om brood loopt, gelyk als de gulde esels voorgeeven.*

Ieder hoogleeraar is geen Edippus, noch kan 's menschen innerlyke gedachten raaden, want zo wel de geleerden als de leeken maaken groote gissingen op de schynbaarheid, gevolglyk behoort een man, die niet geheelyk gek is, altoos te ruylebuyten door zyn kleeders en opschik, tegens de achting van het gemeen: en hy dient het voorbeeld eens vetweyders te volgen, die altoos de deugd van een weyde schat na den groenen mantel die zy komt te draagen.

* De meeste Abderietsche geleerden stemmen eenpaariglyk, dat deeze bovenstaande aanspraak niet is opgesteld by dien Peruykmaaker, maar dat die uyt Heerooms schatkist is opgebaggert, welken Oom voor Rabbyn speelde in 't Slaraffenlant.

Ha! broeder, de Tyrusche zee had ons te vergeefs beschonken met haare gloeiende oesterschulpen; den Assyrischen worm had zich te vergeefs uytgesponnen; het kostbaar Moskovisch bont, en het alderfynste vlas, zouden geheelyk hunne waarde verliezen, en, in stee van tot voordeel, tot een last verstrekken aan de verkropte weerelt.

De Attaliesche bruylofscieraaden hebben hun byzonder gebruyk; het Pontisch kastoor, de Kalabreesche wol, het lelieblank hermelyn, en het gitzwart sabel, ontmoeten mannen en vrouwen die het koopen, en draagen. Ja, alhoewel de Rabbynen voorgeeven, dat het nietig ligchaam niet behoort opgeschikt of bedekt te worden met diergelyke prachtige cieraaden, echter zien wy niemand fyner beverhoeden, blonder peruyken, keurlyker beffen, kostelyker lynwaat, meer glinsterent Engelsch laken, en dierbaarder &c. draagen, als die Heeren Leviten.

Het is de waarhey, broeder, en men verhaalt, dat een zeker Antwerps Sinjoor den Abt van St. Michiel op een tyd by den arm greep, en hem toegrauwden, *die superfyne wol, myn Heer den Prelaat, wiert eertyds getorst by een Spaansch dier, en na het my voorkoomt is en blyft dat schaap, zelfs na zyn dood, een dier*; maar de kronyk meld ons niet een woord, dat dien Abt zich 't [p. 14] zedert die vermaaning met een minder soort heeft beholpen.

Wel aan dan, broeder, laat ons in de onkosten vallen van een nieuwe peruyk, dat haarig hulsel hangt aan de punten onzer vingers, le Sieur Corbeau geeft laken op de pof, en voort is 'er G**d dank noch geen krimp by ons aan manchetten.

Aldaar besloot dien oudste peruykemaaker zyn harangue, dewelke dat uytwerksel deed op het haarig gemoed des jongsten broeders, gelyk als de belofte van winst doet op de ziel eens lombardijs, zo dat voortaan de klok niet anders sloeg als looven, bieden, en koopen. In 't kort zy kleeden zich op zyn Fransch, dat is tot kosten van het goed vertrouwen, en door die hervorming veranderden de zaaken zo voordeelglyk ten hunnen opzichte, dat ik veele Officieren heb gekent die zich deerlyk vergaapten aan die haarige oojevaarsnesten, waar in zy aan den nek van hun krediet bleeven hangen, gelyk als zo veele meerls en lysters die zich ter liefde van de qualsterbeyen verworgen in de paerdshaaire strikken der adelyke leegloopers.

Te dier plaats zette Demon zyn tong op de rust, en na dat ik een Spaansche peruyk had bedongen, gekogt, en betaalt, (van dat drietal artykelen vergeet een weekelyks schryver veelyds het laatste gelid) begaven wy ons staandsvoets na het Stichts verblyf, te meer dewyl zich aldaar een onweers teken aan de lucht vertoonde, pas voor ons vertrek na Parys, welk onweer ik in het byzonder zal poogen te ontwyken, door een verbloemde beleefdhey, zynde die beleefdhey gelyk aan Circés rykdommen, dewelke de eierzuchtigste

zotten, in ezels, de vraatzuchtige narren, in zwynen, de vermaakelyke gekken, in aapen, en de hoovaardige dwaazen, in paauwen herschept; en daar uyt blykt, *dat een openbaaren vyant beter is als een veynzenden vrient, en dat een nagebootste quaal somtyds wort gestut door valsche sieroopen.*

Dewyl ons noch eenig wit papier overschiet, zal ik dat beschilderen met een kleyne dichtkundige aanmerking over de ramspoedige vertaaling van Johan Miltons verlooren Paradys.

[p. 15]

Het verlooren paradys,

Als ik met vreeze het verlooren Paradys,
 En 't heylig heldendicht, by Seraphynen tongen
 Dien zanger ingestort, hoogdraavent voorgezongen,
 Doorlees, walght my terstont uw neerduyts, koud als ys.
 Ik zie tonneelen vol verbaasdheyt voor myne oogen,
 Myn ziel wort opgetoogen,
 Door 't schitterent hemels heir, den lusthof Eden, en
 't Verschriklyk hol des doods, door Miltons fenixpen
 Zo heerlyk afgemaalt als waare het naar het leeven.

Terwyl 't hoogachtbaar tal dier vaarzen my doet beeven,
 Daar zyne Zanggodin dat heir in order stelt,
 En het azuur gesticht doet dav'ren door 't geweld
 Eens trotsen engels, gil ik uyt in deeze klanken,
 Men heeft aan Milton dien triomf op nieuws te danken!
 Doch als uw loome nachtuyls veer,
 In 't deerlyk Nederduyts, dien held ontrukkt zyn eer,
 Doem ik uw lompe schagt alleenlyk tot het schryven
 Van vaatsche recipe's voor Haarlems oude wyven;
 Of wel, verschuyl uw als een muys
 By de leproozen in Heer Lems krankzinnighuys.

Afvallig rymer! ghy vernielt in uw vertaaling
 Zyn onnavolglyk dicht, en bouwt een babel dwaaling;
 Ghy hebt, ik zeg het uw, langs die vernieuwde twist,
 Gelyk als Lucifer het Paradys gemist.

Waarschouwing.

Op toekomende Maandag, zal ik den leezer het onvervalscht karakter van de dichtkunde geeven, door eenige aanmerkingen op de hedendaagsche dichters, en voor al op de dichtkunde,

[p. 16] Na welk richtsnoer Klaas, en Jan,
 Het krytbleek Fransje, en Kees, dien dronken akkerman,
 En noch een grootre tal, waar van ik niet wil kikken,
 Hun styl en vinding konnen schikken.

Het was wel zo nut, dat die Simpliciaanen een bokaal in de vuyst greepen, als een pen, en dat zy oordeelden over de smaak, in stee van over den zin, of styl. Maar in alle geval wat raakt het my, dat men een bloot mes aan een onnozel wicht, een gelaaden pistool aan een vertoornt wyf, of een traktaat over de zeevaart toevertrouwt aan een heyboer, mids dat ik my zulks niet behoef te verwyten.

EYNDE.

Gedrukt voor den Autheur, en werden uitgegeeven
 Te Utrecht by *W. Kroon*. Amsterdam *H. Uitwerf*, en
G. Bouman. Leiden *Wishof*. Hage *Fr. Bouquet*.
 Dordrecht *Van Braam*. Delft *Bool*. Zardam
Ketel. Haerlem *J. van Lee*.
 Thiel *J. van Leeuwen*.

Nommer 3.

Maandag den 16 July 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

*Nasutus sis usque licet, sis denique nasus;
Non potes in nugis dicere plura meas,
Quam ego jam dixi, &c.
Martial. lib. 13. 2.*

Met een zinspreuk zal ik myn inleyding doen, volgens de gewoonte van myn voorzaat, den vrolyken Tuchtheer, en zeggen: *dat een dwerg staande op de schouders van een reus, altoos verder ziet als dien langgebeenden St. Kristoffel.*

Ik beweer dan tegens den gaanden en komenden man, dat alhoewel den Amsterdamschen Hermes my is vooruyt gegaloppeert met een dozyn boekdeelen, hy echter de klaverbeemden der geestryke vindingen, en de tarwelanden der rype aanmerkingen zo geheellyk niet heeft afgevoerageert, of daar is zo hier [p. 18] als elders noch iets overgeschooten voor een oplettent man, om 'er ongemerkt den zikkel des geests in te zetten.

Waarom zal het my zo wel niet passen, gelyk als het hem nooit misstont, om de Nederlanders te vergasten op een voor de vuyst toebereyd geestgerecht? op een konstiglyk veranderde herhaaling? op een smaakelyke salaa, geplukt op de onderscheyde molshoopen, der aloude en hedendaagsche geleerden? en op een poppegoeds luyerland, vol snuysteryen, uytgeschud zonder eenige tastbaare stichting, alhoewel ook niet met een bewysbaare ergernis?

Lagch niet, gewezen Tuchtheer, want ik zal geen Rynlandsche voetmaat, geen touwslagers vadem, ja geen haairbreedte van Silvia's blaauw blonde lokken, by uw te kort schieten: wat zeg ik, voor 't minst kan ik uw in dit Vertoog over de Dichtkunde een paar *six cinques* en den hoekband vooruytgeven, en zulks zal op dit ogenblik blyken.

Een vertoog over de dichtkunde.

Het was zekerlyk een dartele knaap, die den eersten uytvinder is geweest van de Poesij, zynde die konst niet anders als een spel, het welk de woorden doet danssen na de gelykheit van de welluyding: en echter komt de Dichtkunde, als zynde een zoetluydendheit, nader aan het gemoed, als het onrym: ja alhoewel dat zy veelyds buyten de waarheit stapt, nochtans floddert zy 'er

om en om, en zy maakt die meer zeldzaam, door haar een keurlyk gewaad by te setten tot een sluyer voor haar naaktheit.

De twee tytels van Maakers en Waarzeggers verheerlyken inzonderheyt een Poeet: ook is het al een wakker man die een onderscheyd weet te maaken tusschen de Profeeten en de Poeeten van Israel. Wat toch is het Klaaglied van Jeremias, als een soort van een Saphische treurzang? Davids psalmen zyn niet al-[p. 19]leenlyk gedichten, maar te gelyk gezangen, en verrukkingen van een vlammden geest.

De Jooden hadden geen twee zulke Koningen op hunne gantsche naamrol, als Salomon en zyn vader, beyde Poeeten.

Daar is een ruymtje in de ziel van een dichter, boven de bekrompenheyt van andere menschen; en waarom vermag men dan niet te denken, dat zy meer omvatten, beyde van den Hemel en van een Godheyt? Ook gis ik dat de meeste dichters uyt dien hoofde arm zyn; want zy verwaarloozen de konst om ryk te worden, ter liefde van hunne lughtkasteelen, en dat argument is vry natuurlyk goedge maakt in dit navolgend gedicht, zynde een overeenkomst tusschen de

Armoede en de dichtkunde.

't Aloud gezeg is, dat Amphion door gezangen
Den leeuw ging temmen, en den luypaart wist te vangen,
Ja dat hy langs 't geheym van toerveraerzen, kon
Den loggen beer een rigaudon,
Na vedeltoon en maat doen springen.
Hy kon den eykenboom van zynen wortel dwingen,
En die hervormen in een huys, of in een stad:
Maar nu kan zwarte Louw geen blad
Verwrikken, of Jan Hop geen noot doen nederkomen,
Dat paar, befaamt door vaadsche droomen,
En door bedrukte druk berucht,
Sticht thans kasteelen in de lucht.

De Ridder-orde van Apollo's lauwertelgen,
Is binnen 't hoog bestek eens vlierings nu gevaamt,
Ja dus vernedert, dat Nout Koekoek, hoog befaamt
Door 't hulsel van den stier, geen flesje wyn durft zwelgen,
Voor dat den wynwaard van ter zy
Hem nu en dan geeft vrygely.
Den zangberg is nog maagd, dit 's in goed Duytsch te zeggen,
Dat daar de bruydschat feylt, de poes moet eenzaam leggen.

[p. 20] Koos Winkeler zingt trots, by 't toorslicht van de zon
 Eens geelen ongelkaers, altoos van Helicon!
 Doch Helikon, spyt zyn geklater,
 Schenkt aan dien plompen guyl niets als Schiedammer water,
 En schoon hy by dien roes van Jovis nektar rymt,
 Noch is en blyft dien dwaas aan die liqueurs gelymt.
 Den Advokaat weet door 't vergrootglas der geschillen,
 De beurs zyn's meesters in zyn eygen zak te tillen;
 Aldus verslond, doch min als hy van lieverlee,
 De maagre Pharo's koe 't gemeste en vetryk vee.
 Ja den Geneesheer, die door walgchelyke dranken,
 Zelfs rasser als de moort afvaardigt zyne kranken,
 Vind in dat naar beroep een vaste winst bepaalt,
 Want schoon den lyder sterft, den Doktor wort betaalt.
 Hy, die bevoorrecht is, om wien 't hem lust ter schimmen
 Te scheepen, sticht een trots paleys,
 Op 't geen waarom nog onlangs Gys
 Op s' Heeren strafonneel de ladder moest beklimmen.

De schraale maagdelyke rey
 Der zanggodinnen speelt in eene klaverwey,
 Of dartelt op bemoste gronden,
 Ginds by het puyn van Bre'ros slot,
 En herwaards in een toverkot,
 Waar gras nog lover wort gevonden.
 Ja ja, daar woekert men, schreeuwt bleeke Frans, een naam!
 Die woesteny vervat den roem, de grootse faam
 Van Louw, berucht door heldenzangen!
 Hy zingt gelyk een vink, en ratelt op, vlieg op!
 Dat s' waar, doch echter is dien held zo zwaar van top,
 Te log, te loom, om zelfs een dooden visch te vangen.
 En Huyb den boer denkt zich ten overvloed beloont,
 Wanneer een medeboer dien sul met groente kroont.
 Ha! wat een ryk geschenk komt Abtsland's uyl te erlangen,
 Die lijk een lyster met wacgholder wort gevangen.
 [p. 21] Dus zienwe, dat een oud Soldaat,
 Doorhakt, doorschooten, gants doorgaat,
 Geknot aan arm of been, na zo veel eere' en zegen,
 Een pas tot schooien krygt langs 's heeren straat en wegen.

Ik zou meer velds hebben gespoed in de beschryving van de Dichtkunde, toen den Laplandschen Demon onvoorziens kwam instuyven in myn schryfvertrek, die my een sesregelich dichtje in de hand stak, een dichtje, zeg ik, zo heerlijk van styl, zo keurig van vinding, en zo weergaloos berymt, dat ik 'er de aldervrolykste nieuw-jaars morgenwensch eens klappermans niet tegen zou willen verruylen.

Het Laplands spook ziende dat ik dat deerlijk stomp punt dicht onder de tafel wierp, welk dicht 'er zo pynlyk uyt zag, als of deszelfs maaker met de kop vooruyt in een sloot was geschopt door zyn eygen viervoeter, begon hartelyk te lagchen, en toonde my vervolgens zyn bequaamheyt in de zeedekunde, door deeze luchthartige aanmerkingen.

Als een rave zingt, als een gans danst, en als een zot vaerzen maakt (sprak Demon) hebben de omstanders een drievoudig kortswyl. Een ryment uyltje, of noch zo kleyn, wort daar langs hervormt in een grooten uyl; en een nar is minder gek in onrym, als in vaarzen.

Maar aan den andere kant is zulk een kaboutermanneke braaf, dat zich van zyn gal ontlast door een dichtje; en hoe verstoppt dat zyn hoofd ook is, door de bedurve lucht van een oudbakken hoepelroks pavillioen, echter geniet hy een verrukking die geen mensch dan hy alleen kan smaaken.

Het is zeker dat den dichter Ovidius in het vaarzemaaken vermaak vond, zelfs in zyne treurzangen. Een dicht, of noch zo mal, ontlast het gemoed van deszelfs quaalen; doch gebruyk dat klokkenspel van woorden maar enkelyk tot verlustiging en nooit tot een lighaamelijk beroep. Dit volgent gedicht, in het hevigste toeval van het voeteuvel verzonnen en berymt, zal uw een indruk geeven of ik myn gezeg niet beter kan goedmaaken, al-[p. 22]hoewel bekend voor een spook, als een zeker gryns Saletist zyne Talmuds sprookjes kan bewaarheyden, of schoon geboekt voor een mensch.

Op het eerste toeval van de voetjicht.

Zyt welkom onderpand voor 't minst van tachtig jaar,
 En uytstel voor 't transport op 's kosters zwarte baar.
 Ghy die het paerd des doods heldaftig durft bestryden,
 En triomfant'lyk op den smeerpot komt te ryden;
 Ghy, die den lyfstaffier zyt van een gouden troon,
 Den purp'ren hairbant steunt van 't hoofd dat torst een kroon,
 Ghy die den straffen raad verzelt, die harde bollen
 Die dikmaals zonder uw van 't kussen zouden rollen;
 Ghy, die verheven op een schepens rechtbank zit,
 Dien rechter waarschouwt, die een av'rechts vonnis spit;

Gy die in 't bont gekast van zachte kamermuylen,
 Den knegt doet lagchen, wyl het heerschap zit te huylen;
 Ghy, die ook veeltyds uyt den teen van een Prelaat,
 Hem doet gedenken aan een pyn die dieper gaat;
 Ghy, die gewoon zyt op Jakoba's knien te zitten,
 En Laïs aanport om op de arme Meyd te vitten;
 Van waar komt deese gonst, van waar die stramme bô,
 Die thans myn loof hut eert? - Ach my! - de duyvel! -O!
 Gelyk als God Jupyn 't zich oudtyds liet gelusten,
 Om onder 't stroodak van een leeme stulp te rusten,
 En te vermaaken met het gastvry boerefeest
 Van Philemon, die nooit zo was geeert geweest,
 Ja, die verkreeg het geen hy kwam dien God te vergen:
 Ey voetjicht, gun me een bede, ik eysch geen goude bergen,
 Hoewel ge een Godheyt zyt, en een onsterfflyk beelt,
 Uyt Venus zeeschulp by den God des wyns geteelt,
 [p. 23]"k Zeg, gun me dit verzoek, en wil my voorraat schenken,
 Om uw te onthaalen, of wil nimmer op my denken.

Te dier plaats stak dien Laplandschen Trommelslaager een stok in het wiel van zyn
 beknopte harangue; en dewyl my op dat moment een Klinkdicht te binnen schoot,
 gedicht in een onverdraaglijk overval van tandpyn, betaalde ik dien geest zyn peper
 met saffraan, en herhaalde hem de onderstaande vaerzen.

Klinkdicht aan mevrouw Oeveraas.

Ik ly meer als een ziel gedoemt ten vagevuur,
 Meer als een minnaar die Korinnas lonk moet derven;
 Meer als een waarent spook, dat by de nacht loopt zwerven;
 Hun lyden is bepaalt, en 't myn is op den duur.

'k Schrik voor den dageraat en ook voor de'Avonduur;
 Ja zelfs het druyvennat dat ons de rust doet erven,
 Verhaast myn tanden wee; 'k moet vreugde en wellust derven;
 'k Ontzie de hette en koude, en ook het zoet en zuur.

'k Schrik, als een jonge pop my Hebes krytberg toont,
 Want schoon die zee van room myn graage minlust troont,

Ik durf geene oorlogs lans in Venus strydbaan vellen.
 'k Schrik - maar dit kreupeldicht loopt op zyn laatste gras,
 Dat stamert wie 'k thans ben, niet wie 'k wel eertyds was:
 Vergeef uw vriend, Mevrouw, die bromt, doch niet kan spellen.

[p. 24]

Advertissement.

De aanspraak van Lukretius en Kollatinus, om aan Lukretia de zelfsmoord te ontraaden, en Lukretia's vertoog, voor dat zy haaren kuyschen boezem doorstiet, hebben my zo tederlyk aangedaan, dat ik den lezer dat dubbelt zielroerent gesprek zal voordisschen, op den toekomenden Maandag, zo cierlyk als het my doenlyk is in het Nederduyts opgetooit, en voordeeliglyk gepalleert.

Ik wensch dat Lukretia's vertoog, de aan het overspel overgegeevene Vrouwen mag overhaalen, om boete te pleegen over dat schandelyk quaat, zynde het overspeelig wyf een wandelende burgt vol onheylen, dewelke inzonderheyt wort verdaadigt door ses bevelhebbers, behoefte, spyt, twist, liefde, graagte, en een vrouwelyke belustheyt na een arm vol mannyk nieuws.

Ik zou 'er kunnen toedoen, dat het overspel een onwettig huuwelyk is, en dat de schande en de eerloosheyt gestadiglyk de Overspeelster achtervolgen; doch het wort laat, en ik vind my thans min benoodigt om het vervolg, als om het

EYNDE.

Gedrukt voor den Autheur, en werden uitgegeeven
 Te Utrecht by *W. Kroon*. Amsterdam *H. Uitwerf*, en
G. Bouman. Leiden *Wishof*. Hage *Fr. Bouquet*.
 Dordrecht *Van Braam*. Delft *Bool*. Zardam
Ketel. Haerlem *J. van Lee*.
 Thiel *J. van Leeuwen*.

Nommer 4.

Maandag den 23 July 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

Ille dies lethi primus, primusque malorum Causa fuit, &c.

Virg. AEn. lib. 4.

Ik ken een soort van gehoepelrokke vrouwtjes op overspel bevonden, dat al te staatelyk is voor de tuchthuys roe, en zeer zelden is dat soort gevoelig aan eenige tuchtiging tot verbetering haarer zeeden, uytgezondert aan de streek van een wakkere pen, en, die vrouw, die Mevrouw, of dat wyf, dewelke zo min als een kopere stokbeelt verbloost of verbleekt voor de striemen van een gepunte pen, wort gerechtelyk by my geboekt op den naamrol der onverbeterlyke zondaarissen.

Een diergelyke zondaar is ons niet dan al te wel bekend, zegt den autheur van den Laplandschen Tovertrommel, de wel-[p. 26]ke noch onbeschaamder overspeelster zynde als de beruchte Messalina, echter haaren hooggehoorden bul zo *voordeeliglyk* overhaalt in haar *voordeel*, dat hy Madame zo zuiver en onbezoedelt keurt als een geloutert suikerbrood, wiens sneeuwwitte schors nooit is belekt of bezabbert geweest by uytheemsche pikzwarte somertorren, of by gemeenzaame blonde winterkarakollen.

Die nooit verzaade Lais heeft zulk een vondryk hoofd, en daar by zulk een onbestierlyk passaadje sloep, dat zy genoodzaakt is om altoos een zeemacht van gezenuwde matroozen op de been te houden, als een appeltie voor den dorst der mangraage begeerte; zynde zy zelve een volmaakt werktuyg, in de wieg gelegd by de natuur en de liefde, voor alle de menigvuldige Aretynsche liefdeoefeningen; ja, dat noch een toon hooger gaat, een befaamt minpilot heeft my betuygt, dat in haar persoon alle de werkingen, buygingen en draayingen der gantsche falbala's kunnen worden gevonden.

En nu zal ik de kuysche Lukretia eens gaan opweegen tegens die voorgemelde braambeezy Messalina, wiens gantsche levensloop een doolhof van allerhande kleeverige minnehandelingen is geweest, ja noch tot dato dezes is en waarschyndlyk zal verblyven, alhoewel zy echter, tot zo verre als 't doenlyk is, haare mangraage besluyert door een governist gedrag, en vorders haar *point d' Espagne* faam beschaduwet door den regenhoed van 's mans fatsoen, om niet geheelyk aan Aloiseas dwaalende pingsterbloem te gelyken.

De dood van Lukretia.

* Lukretia de dochter van Spurius Lukretius, ende huysvrouwe van Kollatinus Latinus, verkracht zynde by Sextus Tarquinius, den zoon van Tarquyn den hoovaardigen, door geweld, en door de bedreying van een slaaf te dooden, en dien nevens haar dood lighaam te leggen, quansuys als by haar verrast op de [p. 27] daad van overspel, ontbood haaren man, vader, en eenige andere bloedverwanten, aan de welke zy een omstandig verhaal deet van dat schelmstuk; en na dat zy die bovengenoemden had doen zweeren, van wraak te zullen neemen over dat onvergeeflyk misdryf, verklaarde zy het onverzettelyk besluit, van haar zelve te willen doorsteeken, welk voornemen den vader en man haar poogden uyt het hoofd te praaten met deeze aanspraak.

Het vertoog van Lukretius en Kollatinus.

Volg uwe droefheyd niet in, Lukretia, om een zo onwillige misdaat; ghy hebt bereyds overvloedige proeven gegeven, dat uw toestemming aan den overspeeler alleenlyk het uytwerksel was van zyn geweld, waar in uw ziel geen aandeel heeft gehad. De wraak die ghy vordert, en de beschuldiging die ghy maakt, zyn onloochebaare bewyzen, van den dwang waar onder ghy uw bevont, dewyl die zaak in 't geheel een geheym kon zyn verbleeven. Het gedrag van uwe voorige levenswyze is een voldoende bevestiging van uwe onschult; in welke levenswyze ghy zyt voor den dag gekomen als een getrouwe en standvastige toegewyde aan de maatigheyd en de kuyscheyt, te gelyk buyten en binnens huys, in het openbaar, en in het gezigt van de gantsche weerelt, ook in het byzonder in de aldergeheimste wijken van uw eijgen huijs en huijsgezin. Geheugt het uw niet, mijn waarde Lukretia, hoe noch onlangs toen den vervloekten overspeeler en ik onvoorziens by uw kwamen, toen ghy noch man noch bezoeker verwachtte, hoe wy uw op die tyd vonden? Goede Goden! aan uw werk onder de dienstboden, niet na den zwier werkzaam? dien dag, dat overval, gaaven aan myne Lukretia de overwinning, den palmtak der kuyscheyd boven alle de Romeynsche vrouwen. Want de dochters des Konings, en de adelyke vrouwen van zyn hofhouding in het [p. 28] afzyn haarer mannen, wierden niet blyer bezig gevonden gastereerende en danssende, in geneuchte en vermaakelykheyd; dat gedrag deet Lukretia's onwaardeerlyke glorie doorstralen, onderwyl dat de algemeene toestemming haar vereerde met den lauwertak der zedigheyd. Zyt dan zo ongerust niet over

* AEneas Sylvius lib. 4. 11

uw ongeluk, noch zink niet onder het gewicht uwer onteering, vertroost uw met dit gedacht, dat wy overvloediglyk dien grouwzaamen hoon zullen wreeken, en hy zal dat te gelyk onwillig en onvolmaakt genot duur betaalen, uw door bedwang ontrukkt langs de omhelzingen van eenen stormenden jongen guyt. Ghy zult blydelyk, dien godloozen erfgenaam van zyns vaders godloosheden, zien nederzinken onder eene gelyke straffe, zo het mogelyk is, aan dien hoon. Na dat hy, alhoewel tegens uwen wil, zich onwettiglyk heeft vergast op de lekkernyen van uw beminnelyk licghaam, zult ghy er dan noch williglyk toe doen, tot verhooging van zyn vermaak, dat hy zyn verschrikkelyke bloeddorstigheyt zal verzadigen met het gezigt van dat purper bloed dat door uwe aders vloeit? Helaas! Lukretia, is de wreedheyt des vaders, en de onmenschelykheyt des zoons, niet genoegzaamlyk bekend? Wat een slachting onder de Gabiers deet dien roover uwer kuysheyt? En hoe veele onschuldigen wierden niet slachtoffers aan zyn wraak en heerszucht? Indien ghy in der daad dit schrikdier haat, indien dien afkeer voorkomt uyt uwe ziel, en indien ghy oprechtelyk reikhalst na zyne gerechtige straffe, leev, draag zorg voor de behoudenis van uw leeven, op dat hy den geest geevende; in zyne laatste doodsstuypen, uwen triomf mag beschouwen; en onderwyl dat hy zich bevint stervende in eerloosheyt en vervloeking, laat hem de smart gevoelen van dat licghaam, dat hy had gepoogt te bevleken en te schenden, zyne stormen te zien overleeven, verzelt door een onbesoedelde, en ongeschonde faam. Ha! myne Lukretia, stort uwen man niet neerwaards, die uw meer bemint als zyn leeven, in een te gelyk zo verschrikkelyk als vervloekt weduwschap. Beroof uwen schryenden ouden vader van geene dochter, noch breng zyn grys eerwaardig hoofd ten grave in een onvertroostelyke droefheyt, door zulk een geweldig lot, noch versteek uwe arme kinders, uw teder-[p. 29]kleyn kroost, van eene zodaanige lieve en zorgvuldige moeder. O! wensch veel liever na het leeven, verleng uwe dagen, en zy een blyde getuyge van onze toekomende wraak. Het is waar, den Koninglyken guyt heeft de woonplaats van uw licghaam bezoetelt, door zyn haatelyk genot; doch dan is de adelyke vrouw van die schoone wooning noch vry en onbevlekt, uw gemoed is onschuldig en klaar van een misdaat, die uw licghaam niet kon ontwyken; en daar geene toestemming is, grypt geene misdaat plaats. Wie is zo zinneloos van uw niet te ontheffen van de schuld, wanneer hy de omstandigheden overweegt? den tyd, den persoon, en de plaats verrieden uw tot dien jammer; naakt geleegen op het bed, in slaap gezuyt door de dagelyksche zorgen, toen alles, uytgezondert lust en wraak, in een diepe rust lagen, onbewaart, en geen het minst vermoeden dat een vrient, een verwant, een Koning, zulk een schelmstuk zou onderstaan. Aldus weerloos, onbehoet, ontkleed, slaapende, en ongewapent, wat wederstant kon Lukretia doen tegens een jongen Vorst, kloek van leden,

zo sterk in zyn lust, als ongestuymig in zyne begeertens, en gewelddadiglyk geneygt tot overspel of moordt? die jeugd, die bloeiende schoonheyt in zijn aangezigt, en die evenmatigheyt van zyn gestalte, dewelke de eerbaarheid aller andere vrouwen moest hebben tot niet gesmolten, deet geen de minste uytwerking op uwen straffen boezem. Zyn dreygent geweld, die welkome verschooning der vrouwen, raakten niet eens uw gemoedt: En onderwyl dat uw ligchaam de vervloekte verrukkingen des jongen overspeelers moest dulden, was uwe ziel zo ongevoelig voor het vermaak, als de zyne was voor medely of rechtvaardigheyt. Indien uwe ziel haakt naar eene byzondere glorie, dan is deeze triomf der kuyscheyt zo groot, dat er niets tot die volmaaktheyt kan worden toegedaan.

Toen in spyt van alle de verlokkingen en de brosheyt van het zwak vleesch en bloed, ghy uw zelve hervormde in een marmer beeld, yskoud en ongevoelig voor alle de pogingen eens wakkeren, schoonen, jongen Vorsts, brandende door liefde, en zynen lust boetende met de uysterste graagte en greetigheyt.

Voeg hier by, myn waarde Lukretia, dat ghy uw niet over-[p. 30]gaaft aan zyne bedreygingen uyt vreeze des doods, maar van eene eerloosheyt die vry verschrikkelyker is als de dood aan de deugdzaamen. Den schrik die uw overwon was het bederf van uwen goeden naam, toen hy uw niet alleenlyk den dood zwoer, maar dat hy zelfs eenen slaaf dreygde te dooden, dien hy nevens uw zielloos ligchaam zou leggen, als doorstooten op het bedryf van overspel. Uw vader, ja uw man, spreekten uw vry van de daad; ha! zyt ghy niet alleenlyk dien onverbiddelyken rechter, om uw zelve te veroordeelen voor een ongeluk, het welk uwe ontstelde inbeelding uytspreekt als een misdaat. Het is geoorloft, dat wy de eerloosheyt moogen ontwyken door de dood; doch door uw dood vernielt ghy uwen goeden naam, dewyl ghy, langs de wonde van uwen boezem, te gelijk den vader en den man komt te dooden. Door uw dood verkeert ghy de vreugde van de wraak, dewelke maar ten halve kan volmaakt zyn, wanneer zy uw ontbeert als een aanschouwer; en ghy schend door die selfsmoord die onschuld, en verkondigt opentlijk die schande, dewelke onze handen zouden verzekeren en verzoenen. Indien de reden de overhand niet kan krygen, heb dan eenige achting voor het gezag; uw man en vader, ja alle uwe bloedverwanten, ontheffen uw oprechtelyk en volkomentlyk van alle schuld, en verbieden eenpaariglyk dat ampt aan uwe hand dat het zich heeft aangemaatigt. Waarom wilt ghy alle hunne oordeelen veroordeelen door die daad? Daarenboven haalt ghy door uw dood die schuld over uw, die ghy poogt te ontwyken; want het zal vry moeielyk zyn om de Romeynsche weerelt te overtuygen dat zy onschuldig zyt, die het raadzaam dacht haar zelve als misdaadig te straffen.

Op toekomende Maandag, zal den Autheur van dit papier, den leezer Lukretia's andwoort, besluyt, en sterflot, benevens eenige aanmerkingen over het overspel mededeelen, zynde dit bestek al te bekrompen voor zulk een ruym veld: ook zal hy dan wiskonstiglyk doen voelen en tasten aan een medeamptgenoot van den Zodiak's ram, *dat als wanneer den koekoek, al te lang, de onbeschaamde achterovervellingen van zyn wandelent hospitaal vol doodzonden door de vingers ziet, hy veelyds zyne overspeelige duyf ziet* [p. 31] *veraarden in een koppelaares van zyne gewaande meysjes, welk spel duurt tot dat hy ende zy ten laatsten onder dat haatelyk karakter, tusschen de parsplanken van gebrek en krankte, vergaan, by geen en beklaagt, doch gevloekt by veelen.*

Kamer-nieuws.

Aan den schryver van den Laplandschen tovertrommel.

HEER AUTHEUR,

Ik ben een natuurkundig liefhebber van hoorns, schelpen, vischen, en bloedeloze diertjes, waar door ik dikmaals gelegendheit heb om veele schryvers over diergelyke hoogdraavende stoffen na te zien. Nu gebeurde het niet langer geleden als gisteren, dat ik een uurtje verspilde in *Rumphii Amboinsche Rariteytkamer*, toen my dit karakter, met de pen geschetst op een stukje tabakspapier, in handen viel; welk konterfytsel, of schoon maar ter loops, zo het my toescheen, gekrayonneert, echter zekerlyk by een stout portretschilder met de pen na een leevent voorwerp schynt gedoodverft te zijn, maar hier hebje de Sarazyns tronie, kond die zo het uw lust - - opschilderen,

Het karakter van een verwaande gek.

Die stikziende nar, die zich verbeelt dat alle de juffers hem tot walgchens toe beminnen, (op die wyze bemint de onnoozele vellduyf den schemerblinden kerkuyt) is het afgekeurt kroost van een halfmalle vader, die hem tusschen slaapen en waaken, tusschen vallen en opstaan, gewan, meer om zyn bedgenood Mallemoer, als om zig zelve te genoegen.

De aangezichts trekken van dien maanzieken Rabbyn zyn zodaanig aanmerkelyk, dat ik dezelve, tot vermaak van de juffers, zal afschetsen zonder 'er de alderminste verbetering by te doen.

[p. 32] Hy heeft het voorhoofd van een ram, de oogen van een uyl, de neus van een neger, den mond van een kaaiman, de kin van een steegje's toveres,

en de kaaken als een dievelantaarn, waar in een boere jongen een koningskaersje heeft gezet, om daar door de in het duyster spinnende dorpmeysjes te verschrikken: en alle die schoonheden zyn omheynt met een beschutting van gekroest haar, op de nieuwste mode gepoedert en gekrolt by Monsieur Stokkendans, den peruykmaaker der Abderietsche winterwolven.

Gelyk als een Malthazer ridder in zee steekt om de Turkse roovers op te zoeken, zo loopt deezen Adonis de 's Gravenhaagsche en Gysbregts van Amstels straaten plat, om was 't doenlyk een ryke Infante te schaaken, en zich langs dien gulden keten uyt den put der behoefte op te winden.

Noch onlangs sprong hy ten dien eynde over een onderdeur, om een verdienstige juffer in haar weerwil te vryen, en viel vlak voor over met de neus op de vloer, op welke voetval een meyd toeschoot, die hem opraapte, en niet onaardiglyk inluysterde, *schep moed, broodgalant, het staat altoos zulk een man vry over een onderdeur te springen, en op de leege kleerkas van het verstant neder te komen, dewyl hy geene harssens kan beschadigen.*

Indien 'er ergens een ryke Diana schuylt ontrent het Hof of aan het Y, dewelke gezint is om haare schatten en kuyscheyt op te offeren aan dien Acteon, laat die een pelgrimasie onderneemen na het altoos groenent Abderiets mastenbosch, werwaards hy zich dikmaals vertrekt om zich te spiegelen in een heysloot, want hy is tot noch toe zodaanig verliefd op zyne eijgen bekoorlykheden, en de uylsvlerken van zijne genegendheden zyn zo onverdraagelyk gefnuijkt door de schaar der laatdunkendheijt, dat de liefde geen stroobreedte ver kan vliegen uyt het dakvenster van zyn borst, zo dat hy tot dato deses veelyds naby een klare bron, of tusschen de spiegel en het boekvertrek is op te loopen.

Advertissement.

Verwacht op den aanstaanden Maandag eenige bijzonderheden van den hedensdaagschen Alcibiades, onder het devies,

Turpe senilis amor.

EYNDE.

Nommer 5.

Maandag den 30 July 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

*Doch zy, die eenmaal is gesust
In slaap, by 't nachtmuziek van vreemde bedgenooten,
Beschimpt 's mans avondzorg, bevolkt met linksche looten
Het overspeelig huys, wyl haaren koekoek rust.*

Campo Abderites.

Lukretia's aanspraak, zal waarschylyk zo onaangenaam voorkomen aan veele hedensdaagsche Messalinas, gelyk als in tegendeel na de overkomst der geporcelynde Oostersche buytelaars wort gerekhalst by de Amsterdamsche zeedyks Najaaden.

Doch het zy dat die aanspraak mishaaft aan Mevrouw Grisdelin, of dat die een doorn in het schielyk oog is van Madame Bloemerant, echter zal den autheur van den Laplandschen Tover-[p. 34]trommel zich niet eens bekreunen met de gemuskeerde dreygementen dier mangraage zomer- en winter-spreeuwen. Zyn onbewust geweten staat pal tegens dat kattengemaauw, tegens het gejangk dier mandraagende overspeelsters, dewelke dagelyks veranderen van voorryders, gelyk als de Britsche huurhakkenyen veranderen van postilions; en welke nachtbacchanten, niettegenstaande dat zy onophoudelyk haare inlandsche pelteryen laten verfrommelen by de onbevoorrechte stalmeesters der vier natien, zich echter zo veele wederhoudende genade aanmaatigen, als een zeker Deurhovists weeventje, dat ses dagen op een Haarlem's damastgetouw zit, en op den zevenden dag loopt prediken en vermaanen,

Langs eyke dreeven, en langs dichte beukenhaagen,
Min om den helschen boozen geest,
Als om het maager armoed's beest,
Is 't doenlyk, voor dien dag uyt zyn gezin te jaagen.

De aanspraak van Lukretia

Voor dat zy haaren kuyschen boezem doorstiet.

O mynen lieven Vader! en ghy mynen man Kollatyn! my noch dierbaarder als het licht van deeze oogen! verhinder my niet van een eynde te maaken, te gelyk van myn leeven, en van myne rampen! Nooit zal Romen denken, ten zy ik deezen boezem doorstoot, dat ik my overgaf niet uyt de vreeze des

doods, maar uyt de vreeze voor schande. Indien ik voortga te leeven, wie zal zo zwak zyn van te gelooven, dat de beduchtheyt voor de haatlyke aantying van overspel met een slaaf, zich eeuwiglyk zou hebben vastgehegt op myn geheugen? wat een smet, wat een schandvlek zoude het zyn aan mynen goeden naam, van liever het leeven te kiezen als de overspeelige Lukretia, dan te sterven als de kuysche Lukretia? Ach laat uw toegeevendheit voor myn [p. 35] persoon niet verongelykend zyn aan myn goeden naam! Want ziet ghy niet, dat ghy niet myn leeven, maar myne oneere komt te spaaren; myne achting sterft in het leeven van myn persoon. Ghy merkt of overweegt niet, door dat toegeevent gedrag, hoe veel ghy aan de beleedigingen van die natuur gaat toegeeven; en de sluymeringen eens mans behooren niet, door de strengheynt van myn noodlot, gestoort te werden by vermoedens en jaloezyen. Doch indien myne ongestraftheyt de sluyzen zoude openen aan onwettige begeertens, dan zal een ongebonden lust alles overstromen met een zo wilde ruysbeek, dat de vrouwen zich niet zullen vergenoegen om de bedden haarer mannen te bevleken in hun afzyn, maar zy zullen zelve, gelegen in hunne armen, de omhelzingen des overspeelers dulden. Want wat vrouw is verzekert, als Lukretia is geschonden?

En ghy, myn waarde man, hoe kan uwe ziel zo laag nederzinken van my te willen omarmen, wanneer ghy komt te gedenken, dat ghy niet uwe huysvrouw omhelst, maar de hoer van den snooden Tarquyn? En ghy, myn waarde Vader, hoe kond ghy uw gewaardigen van Lukretia uwe dochter te noemen, die zo ongelukkiglyk haare kuyscheyt verlooren, en zo godlooslyk die kuyscheyt heeft geschonden, dewelke my van myne kindsheyt af was ingeboezemt by de wonderlyke leertucht van uw huys? En o! my snood en elendig mensch, kan ik zien dat myne kinders my beschouwen met hunne onnoozele oogen, daar den kuyschen schoot die hun droeg zo schandelyk is bevlekt door een overspeeler? Zou myn lydend licghaam zyn bezwangert by dien gepurperden boef, wilt ghy my doen leeven om de vrucht des overspels voort te brengen? plaatst niet voor myne oogen den luyster van myn voorig leeven, waar in zo er iets rechtvaardigs en goeds wort gevonden, eene nacht, eene noodlottige nacht alles heeft bezoedelt, toen ik dien doodelyken vyant, als een vrient vermomt, ontfing in myn huys. Myn leeven is my langer geen vermaak, het is my haatelyk, het is my een last, een onverdraaglyk gewigt dat ik niet kan torssen, als ik bevint dat den yver voor de kuyscheyt de eenige oorzaak is geweest van myn bederf: Ja, ja, den vervloekten overspeeler was niet zo zeer ingenoo-[p. 36]men om myne schoonheyt, als myn kuysheyt te vertreden; dat was het zeegetêken van zyn verlangen.

Indien dat het loon, de vrucht van myne onthouding is geweest, wat staat my te wachten van die vrouwenkracht en overspel, als een ergelyke bloodstel-

ling voor schande in de opentlyke bordeelen? Helaas! helaas! myn zuiver en onbezoedelt gemoed kan het gezelschap van myn bemorst en geschonden licghaam niet dulden! Het is my onbewust of de wetten des licghaams zyn onderdanig aan het gemoed, ofte niet; doch ik ben beducht dat de ziel geen macht genoeg bezit om natuur 's beweegingen te stuyten, en het licghaam zo ongevoelig te maaken als het gemoedt. Indien deeze licghaamelyke broosheyt, in spyt van den weerzin des gemoeds, tot de gevoeligheyt van zulk een haatelyk en verfoeielyk vermaak is gedrongen geweest, och Vader! och man! vergeev' my, en staa toe dat het eenigzins schuldig deel zyn schuld mag verzoenen door deezen dolk. Indien ghy wiert beheerscht door den waaren Romeynschen geest, dan zoud ghy zelfs den misdadiger dooden, verre van de voltrekking te willen verhinderen. Neen, neen, ik kan het denkbeeld dier onheylen niet gestadiglyk dulden voor myne oogen, en ik wil geen standvastig geheugen verblyven van myn oneer en schult. De vrouwelyke kunne wort beschuldigt met onstandvastigheyt des gemoeds, en de tyd, die deezen angst en hartstogt mogt verzagten, kan 'er gevaarlyker en strafwaardiger doen opkomen. Kwam ik de straffe uyt te stellen, veelligt mogt de misdaat komen te behaagen. Laat my los, laat my los! Staa my toe van deezen boezem te doorstooten met dien dolk, alwaar dien roover van myn eere, my den eersten wapenkreet van zyn lust gaf, door deeze borsten te drukken door zyne beevende vingers, de welke zwoegden door wanhoop en raazerny. Beweeg my tot geen medely; want indien ik myn leeven spaar, spaare ik eene overspeelster; indien ik een overspeelster spaar, spaare ik zelfs het overspel; en wierde ik eenmaal zo verre gebragt van het overspel te spaaren, dan mogt my het overspel behaagen; en dat zo zynde, veelligt behaagde my den overspeeler zelf. De eens begonnen snoodheyt stuyt nimmer in den beginne, maar gaat in praalstaat-[p. 37]sie voort, tot dat zy de helsche volmaaktheyt heeft bereijkt. Ik heb nergens ontlasting nogh rust, en ik heb, zynde zonder een ooggetuygen van het bedryf, geen middel om eenig geloof tot bevestiging in te winnen, dan door die waarheyt te verzegelen met myn bloedt.

Wel aan dan, myn ziel zal myn getuyge zyn voor den verschrikkelyken rechterstoel van Minos en Acheron: Die ziel zal den koninglyken ontschaaker van myne eereschending, en van myne lighaams besmetting, beschuldigen. En ghy myn aardsch licghaam, dewyl ghy de oorzaak des overspels hebt voortgebragt, en uw zelven hebt verraaden tot de omhelzingen van dien dwingelant, ontslaa mijn worstelende ziel, stort uw bloed uijt tot verzoening! Ha dat mijn dood een gelukkig voorteken zy van het spoedig verderf van dien hoovaardigen vader, en van dien rampzaligen zoon.

En ghy, mynen man! my eenmaal zeer waard, en ghy mynen eerwaarden vader! wiens teder oog, en voorige blymoedige tegenwoordigheyt, myne

schande en myn ongeluk my thans gewilliglyk doen ontvliesen, en alle myne vrienden, vaarwel! Nooit zal Lukretia tot een eerloos voorbeeld worden voorgesteld aan de adelyke Romeynsche vrouwen, als of eerloosheyt en leeven te zamen in haar konden standhouden.

Dit gezegt hebbende dompelde zy den dolk in haaren sneeuwitten boezem, hebbende maar alleenlyk een oogenblik tyds overig om te zeggen, *wreek de beleedigde Lukretia*; welk verzoek wiert volbragt door de verdryving van Tarquyn en zyn geslacht uyt de heerscappy van het weerelddwingent Romen.

Eenige aanmerkingen over het overspel.

Ik heb ergens een zinryke fabel geleezen* hoe dat *Eerlyk*, *Nut* en *Vrolyk*, eenmaal een huyshouding gingen oprichten, onder [p. 38] deeze voorwaarde, dat *Eerlyk* alles zou beheerschen, *Nut* alles moest bezorgen, en *Vrolyk* alles zoude toebereyden. Dat drietal had een groote huyshouding, en echter nam ieder zyn beroep waar, zy kwaamen eenpariglyk den armen te hulp, en bespaarden echter noch iets voor het nakomelingschap. Alles ging voor de wind, zo lang als *Vrolyk* voor kok, *Nut* voor spysbezorger, en *Eerlyk* voor hofmeester speelde, want was 'er iemand onder dat huysgezin in wanorde, die wierd fluks hervormt, by *Eerlyk*; was 'er hier of daar een quistagtig, *Nut* bragt hem op een goeden weg; en *Vrolyk* had de konst fix om de droefgeestigen op te beuren, en te vermaaken.

Maar korts daar aan kreeg *Vrolyk* de poppen in 't hooft, hy begon te tieren en een leven te houden gelyk als Bouwens geest, en te krakeelen met *Nut*, over krimp van spys en wyn; hy had een groot getal vedelaars, potsemaakers, toneelspeelders, tuymelaars, zangers, en alzulke ruspen des menschedoms genood, en hoe verachter dat zulk vee ook is, hoe beter 'er voor moet opgedist worden. *Nut* keek 'er wars van af, en weygerde dat gespuys te onthalen, *Vrolyk* zwoer hoog en laag, dat 'er volop zou gegastereert worden, ook wakkerde dat pleydooi zo ongestuymiglyk, dat zy op het tipje stonden om te plukhairen, toen zich *Eerlyk*, dog te laat, opwierp tot bemiddelaar van dat geschil. In die tusschentyd dat *Eerlyk* die avery poogde in slaap te zuyen, brak dat kanaille in huys, koos *Vrolyks* party, rukte de sleutels uyt de handen van *Nut*, plonderde koffers en kabinetten, mergelde de schatten uyt, stieten *Eerlyk* en *Nut* buytens deurs, zongen en sprongen, dronken en klonken, en gooiden, gelyk het spreekwoord zegt, het huys buyten de vensters.

* *T. Adami exposit. in Petr. 2.*

Op die wyze wiert dat huysgezin geruineert, want zo dra waaren *Eerlyk* en *Nut* niet op de volle straat gezet, of *Bedelary* sloop 'er binnen, de twee eersten sloegen de handen in malkaar, rechten een nieuwe wooning op, en herstelden hunne goederen. Binnen een korte poos kwam *Vrolyk* bedelen aan de deur van hun huys, doch hy wiert niet aangenomen tot een lid van dat huysgezin, alleenlyk ontbood men hem eens te hooi en te gras om het gezelschap te vermaaken, en hy leefde voor de rest, gelyk als een leproos, op geschooide bedelbrokken.

[p. 39] Den zedelyken zin van die fabel is zeer toepasselyk op onze hedensdaagsche Overspeelsters van den eersten rang, gelyk als ik voor de vuyst zal aantoonen.

* Als wanneer dat de oester zich opent aan de zon, gekittelt zynde door deszelfs warmte, dan komt zyn vyant de krab en steekt 'er zyn schaar in steelsgewyze, waar door zy dan haar doubleschulp niet kan sluyten, maar tot een prooi komt te verstreken aan dat leelyk aas.

Den zedelyken zin.

Als een Fransche sprinkhaan, als een Hoogduytsche specht, als een Italiaasche schallebyter, of als een Portugeesche tor, eenmaal den poot onder tafel, en een deybout op 's mans huuwelyks koets krygt, dan sluypt hy ongevoeliglyk langs de oesterschulp van Mevrouw's toegevendheyt in het ingewant van myn Heer's muntkabinet; en voor dat den gekapten sul eens lont ruykt, is den gouden aap geligt, het gulde vlies is geschaakt, en van Loon's zilvere penningkunde is gaan opduyken.

** Daar wort getuygt van de Krokodil, die wel zo sterk als een kruypent serpent, doch weerom zo week van buyk zynde als het overspel, zich dikmaals by den Ichneumon vind verschalkt, onderwyl dat hy legt te gaapen en te luysteren naar een kleyn vogeltje, waar op dat voorgemeld diertje hem dan van lieverlee den witten buyk doorknaagt, en doet barsten.

Den zedelyken zin.

Die Krokodil is Madame Bloemerant, die, wyl zy ley te luysteren na de sprinkhaans nooten van een Franschen nachtegaal, zo gevoeliglyk wiert ingenomen met deszelfs graauwe bekoorlykheden, dat zy de kap der kuyscheyt ophing aan den spyker des overspels, waar op dien veenmol de ingewanden van haar fatsoen en geldkist zo onbarmhartiglyk doorknaagde, en verslond, dat er eyndelyk niets voor haar overschoot als het geraamte van een vervallen

* *Ambros. hist. cap. 8.*

** *Ulys. Aldrovand. Ornithologia.*

buytenplaats, tusschen wiens bemoste muuren Madame thans gelyk als een uytgeweeven herftspin zit te tikken, en te roesten.

Waarlyk, de overspeelige vrouwen betoonen zich vry volstrekt in haare kleeverige besluyten, schoonheyte op haare wangen, en [p. 40] zotheyt onder haare Brusselsche stormmutsen, zyn de wormen dewelke 's mans eere en middelen, tot op de schors toe, dooreeten en af knaagen.

Een Overspeelster verbeelt in den beginne van haar huuwelyk den katoenboom, wiens vrucht zo hart is in het uytbotten, dat die klinkt gelyk als staal, doch gerypt zynde brengt die niet anders voort als een handvol zachte wol: ook breyd een overspeelige pop doorgaans van de wol haarer onkuyscheyt, een nachtmuts voor des overspeelers hoofd, om hem daar langs te verzekeren tegens de scherpe vorst der behoefte; en die groote waarheyte is noch onlangs in de blonde Cephise gebleeken.

Met een woord, een Overspeelster is een mangraag wyf, dat gelyk als een wilde valk altoos zal nederdaalen op een zwierigen lokvogel; en meer valt er thans niet te paapegaayen over die gehoepelrokke bed-karkollen, en gefestoeneerde huyslakken.

Waarschouwing.

De levens byzonderheden van het hedensdaags Alcibiadesje, zyn verschooven tot aan den toekomenden maandag, dewyl den Laplandschen Demon eerst op dit moment uyt de Eyland-Stad van de Maagd, die gezuikerde bakermat dan dat bovengemelt reusje, wederkeert, beladen met een riem papier vol wonderbaarlyke avontuuren, als by voorbeeld.

Alcibiades triomfante intrede in de hoofdstad van een Bisschoppelyk Sticht, schrylings te paerd gezeten op een Bunschootensche Botkar.

De verschrikkelyke avontuur van den bezwooren paling, die dat doolent Riddertje door het water sleurde, van Monte Ceraso, tot aan de hoofdstad der Zoetekoekbakkers.

De onbedenkelyke patrysvangst met lymstangen, in het Noorden, en dat noch in 't hartje van een felle vorst, en zo voorts; alle welke geloofwaardige gevallen Alcibiadesje opsnyd, zonder dat hem de leugens op de tong bevrozen, tot een overgrote verbaastheyte voor alle de aanhoorders; het geen noch onlangs een stofscheyden wysgeer deet uytroepen, *Hoe is 't mogelyk dat zulk een Zuykeruytie zich opwerpt tot een martelaar van den leugen, daar een zeker Kalamuks Rabbyntie zulks weygert te doen voor handtastelyke waarheden.*

EYNDE.

Nommer 6.

Maandag den 6 Augustus 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

Si qui ob emolumentum suum cupidius aliquid dicere videntur, iis credere non convenit: Falsum maledictum est malum mendacium.

[Publilius Syrus, *Sent.* 216]

Op een duystere avondstond, zynde de zon effentjes getreden in het logement van den Leeuw, staande de wind, zo het my voorstaat, Zuyd Zuydwest, zat ik een pyp tabak te rooken op myn steyger, onder het leezen van Don Gonzales reyze na het bewoonlyk deel van de Maan, benevens Mandevyls wonderbaarlyke togt, en Pinto's en della Vallas karavanés, de vier fabelachtigsten aller Legendenschryvers, en de leugenachtigste Pelgroms, die ooit den aardkloot hebben afgemeeten op een paar Luyksche ossenleere schoenzoolen, toen den Laplandschen geest onvoorziens kwam aanstryken.

Die geest had een speelreys gedaan na een Eyland-stad, de[p. 42]welke een schoone maagd heeft uytgekipt tot haar beschermheylig, zynde die maagd tot over de helft van haaren blanken boezem besluyert, tot een bewys, dat zy eenmaal ter loops by een onderneement Franschman was verkracht geweest; welk kuysch voorbeeld by geen groot getal Stapelrechts maagden is achtervolgt geworden.

Het Laplands spook scheen zo vrolyk gehumeurt als een Brusselsche vuurpylbombardier, die den Stadhuysvogel heeft in brand geschooten, en liet zich fluks hooren met deezen navolgenden vreugdegalm.

Ha, ha, ha! (gilde Demon uyt) ik splyt door een onophoudelyk gelacgh, gelyk als een overrype meloen door de hooimaands hette splyt, als ik gedenk, van nooit onbeschaamder gietleugentje, bespottelyker saletkeffertje, en min aan Alcibiades gelykent konterfytseltje te hebben gezien, als een zeker verlept, en onder het harnas van een overspeelige hoepelrok gefrikasseert kaboutermanneke, welk knaepje gelyk als een *raven* liegt, en zo plomp liegt, dat geene zyner sprookjes kant of *wal* raaken.

Maar, (vervolgde den Laplandschen geest) ik zal uw een ordentlyk historiesch verhaal doen van myn avontuur, en van deszelfs gevolgen.

Weet dan, geheymschryver van de kontradeugden, en van de linksche bedryven uwer tydgenooten, dat vlak tegens over die bovengemelde Eylandstad, die zo geurig ruykt na den Hoogheimer en Bacgheracher wynbalsem, gelyk als de scheepskist, van een Oostindiesch parfumeur ruykt na de specerylucht der Moluksche eylanden, een vervallen slot wort gezien, op wiens

gesloopte *Bassecour* de nabuurige toveraars en toveressen, eens per week, een byeenkomst houden, om te zien wie dat zy moeten beleedigen, en wie bevorderen.

In 't midden van die *Bassecour* is den ingang van een onderaardsch hol te zien, by de eylanders berucht voor de vagevuurs *Portebrisee*, en by my bekend voor den mond van de hel; en wie zulks niet gelooft, behoort niets anders te doen, als het onboetvaardig gedrag van een naby de Lek roestent *raventje* en gekamuyst duyfje na te volgen, om die groote waarheyt te ondervinden, vroeg [p. 43] ofte spade, zynde er geen eenig mensch op te loopen, die dol genoeg is om te willen gelooven, dat ons bovengemelt *ravenaas* ooit St. Peter de moeite zal vergen om zyne sleutels te gebruyken ten zynen behoeven.

Zo dra had ik door de hulp van een vervallen wenteltrap geen voet in dien afgront gezet, alwaar de zon, maan en starren zo min zyn bekend, als de witte vossen en de sneeuw in het Moorenland, of ik wiert zo vriendelyk by een troep pikzwarte Janitzaaren verwelkomt, als of ik te dier plaats het ampt van keldermeester had bekleed, gedurende myne leerjaaren als spook. Ik keek eenige tyd in de hoogte en de laagte, gelyk als een versch aan het Y beland Swaabs Baron, wiens eerste oefening in een naauwkeurige beschouwing van uythangborden en winkelwaaren bestaat, toen een zwart gespens, dat 'er zo scherp uytzag als een hongerig Prokureur, die geen gelegendheyt heeft om te ontbyten op het ses stuyvers advies van een pleytzuchtigen Boer, my met een zwarte poot onder de kin tikte, en riep,

Den fiere Pluto, God der ligtgehelde schimmen,
 Beloof aan uw een eerekroon,
 Zo je een verslenst gedrocht, zyn diergeliefden zoon,
 Met leugensprookjes tot de kimmen
 Geballast, schetsen wilt met uw gewisse veer:
 Te meer,
 Dewyl die gryze Raaf ligt anders door zyn krassen,
 De poppen in hun zachte rust,
 De meysjes door de min gesust,
 Met fabelpraatjes mogt verrassen.

Fluks erinnerde my die diabolieke dichtkunde, den tytel van arme duyvels, waar mede de Poeten worden vereert, want dat dichtent spook was zo naakt, dat hy niets dan zyn zwarte huyd tot een hembd, en noch snooder schoenen had als de sandaalen van Kapucyner hovenier.

Maar een gevleescht poet is door de bank zo gegoed als een [p. 44] geest poet, gelyk als wy zonneklaar kunnen tasten en zien in onze hedens-

daagsche Merwe- en Lek-poeeten, dewelke 's zomers zonder Bylevelds lynwaat, en 'swinters zonder een Engelsche jas loopen: ja dat meer is, wiens staande lessenaars met onbetaalde wynkoopers rekeningen van drie jaaren herwaards pronken, en, (dit schreeuwt wraak voor den troon van Apol!) welke dichters, gedurende de vier saisoenen, druypende huysjes bewoonen, onvoorzien van de vereyschte huyscieraaden, ja zelfs van een vlaamschen inboel, een kat en een spinnewiel, ontzet.

Ha! wat een rampzalig beroep is de dichtkunde! (gilde het Laplands spook uyt op deeze hoogte van zyn historiesch verhaal) wat een onnut Platonisch ampt! altoos nuchtere te droomen van Lukullus lekkernyen, en eeuwiglyk met een hongerende maag te waaken!

Waarlyk, een ernstig man loopt meer gevaar van zyn verstand te verliezen, door zich in een liefdehandeling in te wikkelen met een dichtkundige minnaares, als een beschonken poppenruyter, die zyn gezondheid waagt in het gemeene zandpad te plaveyen van een by de maan zwervende kruysmadelief.

Doch halte, (herhaalde den Laplandschen trommelslaager) Pluto zit na my te rekhalsen, en een oud wyfs Praatertie staat na myn relaas te wiewaauwen; en wat roekeloos autheur durft goeds moeds den vader der leugenaars, en zyn gelieft grys wicht, laten wachten.

Ik wiert dan in Pluto's audientie saal geintroduceert, alwaar ik den Vorst der schimmen zag zitten op zynen koninglyken troon, opgerecht uyt Luyksche smekoolen, Moskovische teer, en Straat Davids walvisbaarden, verzelt door een Hof-boufon en een Hoogduytsche smous, waar van den eerste hem de Litanien van Ste Anna, en den tweede de Talmudische sprookjes van ons fabelpraatend pisdiefje voorzong; welke laatste vertellingjes my zo aangenaam voorkwaamen, dat ik de eerbied verschuldigt aan den vader der leugens vergat, en 'er luydkeels om ging staan lachen. Daar op trok den rykstieran der duysternis een scheeven bek, en dewyl hy noch wel zo dun van lippen is als de scherpe kant van een Kolchester oesterschulp, zag ik niet veel [p. 45] bevalligs doorstralen op dat koninglyk gelaat, des ik reeds den linker poot had opgeheft, om zylyngs te defileeren uyt dat spookpaleys, toen hy my gebod te naaderen, om de volgende ravensvertellingjes te onderscheppen.

Vertel eens de triomfante intrede van Alcibiades op een botkar, (sprak Pluto met een donderent accent tegens den Talmudischen smous) en laat ons vervolgens eenige andere geloofwaardige vertellingjens van dien gryzen Simpliciaan hooren. Zo gezegt, zo gedaan, den smous, wiens paruyk door de verkenstaert van een kurketrekker zo straf in de krol scheen gezet, dat hy 'er makkelyk een paar waterremmers kon aan ophangen, en die noch wel zo welspreekent was, als Blauwe Jans beer, die de sarabande danst in een

Neurenburger rariteytkas, begon te brommen gelyk als den bas van een ontstelde orgelpyp, en liet zig toen op deze wyze hooren.

Eerste sprookje

Hoe dat Alcibiades triomfantelyk kwam ryden binnen de hoofdstad van een Bisschoppelyk Sticht, schrylings gezeten op een Bunschotensche botkar.

Het gebeurde eenmaal, (volgens Alcibiades beeedigde getuygenis) in het jaar, dat nooit in Magino's almanak was bekend, en op een zekere dag, die nog staat te komen, dat dien held de gang opnam om een ongehoorde avontuur te onderneemen, namelyk, de schaaking van eene behexte Infante, welke Princesse zo zuyker zoet gehumeurt was, dat Jobs gedult, Sampsons kragt, en Methusalems jaartyde, onmachtig waaren, om die Dulcinea te ontooveren.

Den fiere Alcibiades zat op een Spaanschen viervoeter, die met meerder gebreken was behebt, als den hengst die in het smids boek de kranktens der paerden verbeelt; en het verhaaste zo min zyn tred over een spoorslag, of een vermaaning met de karwats, als een gegeesselde Spanjaard zyn stappen verhaast; hebbende daar [p. 46] by ruim zo veele exteroogen als het berucht paerd van* Julius Caesar. De broek des ruyters, wiens voering al ommers zo zeer innerlyk smarte als de huyd des hengsts was geschaaft van buyten, verburg een holle rug, en deszelfs uytsteekende ribben, toonden opentlyk van weerskanten, de vooren de welke dat krytbloozend riddertje daar in had geploegt; ook veegde dat dier gestaadiglyk met zyn lange staert, die in alles na Mahomets banier geleek s'meesters wangen, wanneer die met een gewapende hiel deszelfs zyden kwam te streelen.

En nu was Alcibiades het slot van die behexte Infante zo na genadert, dat hy reeds de lucht van Spaansche snuyftabak, dat dagelyks vermaak van haar moorsche neus, begon te ruyken, toen een van de helsche geesten, waar mede die schoonheyt was bezeten, in het paerd des ridders voer, het welk aanstonds zo duyvels begon te springen en te baaren, dat het verbleekt manneke voor een poos een inkeer kreeg, om zig in ernst aan *Nostra Signora du Mont Cerise*, wiens gewyde koussebanden hy meer om den broode, als uyt liefde, ontstrikt, te beveelen.

Een kar bevragt met Bunschotensche bot, kwam gevalliglyk den raadeloozen Alcibiades, die met zyn bezeten beest worstelde, inryden, waar op den hengst, door het ingeeven des boozen geests, fluks een roekeloos besluit nam,

* *Utebatur equo infigni, pedibus prope humanis, & in modum digitorum ungulis fissis.* Suet. in Jul. cap. 61.

en met den 't zidderenden ridder op de kar sprong; ja alhoewel de bot en de garnaalen onder die gewelddadige verdrukking kruchten en steenden, gelyk als zo veele uytteerende boeren onder het tirannisch jok eens grondgierigen Schouts, echter hield dat garnaals riddertje zyn post, en reed aldus triomfantelyk *regt uyt* in de hoofdstad van het Sticht, in spyt van alle zweepslaagen en vervloekingen, de welke den koetsier van die verkrachte botkar op den betoverden hengst, en op deszelfs ontstelden ruyter, zo mildaadiglyk kwam uyt te meeten.

Is een mannekes gietleugen van dat beslag niet in staat, om de kap van des Satans kopergietery over hoop te waayen, door een eenig diergelyk vertellingje?

[p. 47]

Tweede sprookje.

De roemrugtige avontuur van Alcibiades met den bezwooren Paling, die dien held door het water sleurde van Monte Ceraso, tot aan de burgt der Zoetekoekbakkers.

Op een andere tyd voer Alcibiades, die ruym zo braaf is in een hengelschuyt, als op een volvoetig paard, uyt visschen, voorzien met een hengel gevormt uyt een haazelaare wicghelroe, en gewapent met een wormbakje, dat hy konstiglyk had gemaakt uyt zyn leege goudbeurs, toen zich een geval opdeet, dat zelfs aan een kaal doodshoofd de hairen styl overend zou doen ryzen. Een vervloekte paling kreeg fluks de lucht van het* aas, en van de wicghelroe, hapte greetiglyk den verborgen hoek in zyn hollen bek, en sleurde het leelyk hengelaartje, dat zyn dagelyks brood opzoekt in overspeelige vyvers, en in bevoorrechte huwelyks slooten, van *Monte Ceraso* tot voor de *Schoone hoven* der zoetekoekbakkers. Alhoewel het nu aan de Merwe en de Lek is bekend, dat Alcibiades, zelfs noch tot op dato dezes, zo sterk is, dat hy een bezemstuyver, die hem onder het verkeeren door de besturve vingers glipt, kan van de planke koffihuys vloer optillen, echter moest hy het dien vervloekten visch kamp geeven, welk serpent het gevangen visschertie op nieuws door het schuyment water te rug sleurde naar *Monte Ceraso*. En nu stond hy op het punt om van de ladder des levens afgestooten, en een mondvul te werden aan die betooverde waterslang, toen zyn blomerante Amasoone hem de behulpzaame hand toestak, en op de vaste wal trok, waar door zy hem uyt de moord-

* Tot noch toe verblyft het een groot verschil tusschen de taalkundigen, of dat woortje *aas*, hier ter plaats ziet op het ongelbleek avontuuriertje, of wel op het aas waar mee een hengelaar den hoek bedekt: ons aangaande staat het den lezer vry, van dat woord *aas* op beyden toe te passen.

gierige kieuwen des vischs in haare eygen palingfuyk sleurde, by wyze van spreekē.

Den kronykschryver van *Mont Cerise* voegt 'er by, dat dien [p. 48] verstrikten paling noch op dien eygen dag wiert gevangen, door de duyvelbezweeringen van het omleggent geboert, en dat 'er in deszelfs rob een half versleeten geel kamisool, benevens een paar buffelsleere handschoenen wierden gevonden, waar uyt Alcibiades volstrektelyk besloot, dat die behexte slang van zyn maag een graf had gemaakt voor een van Walefs dragonders.

Is zulk een legende schryvertje niet bequaam, om de waarheyt in ballingschap te vervoeren, op den bataillehengst van de leugen, door alzulke voorbedachte minnemoers sprookjes in te geeven aan de ligtgeloovige toehoorders?

Waarschouwing.

De patrysvangst met lymstangen wort uytgesteld tot op den toekomenden maandag, uyt engte van dit bestek. Maar laat Alcibiades zich niet vleyen, dat onze pen zyne sprookjes, en beruchte bedryven, door de vingers zal zien, geenzins, want hy,

Die in zyn eygen oog noch grooter is als Cezar,

Zal zich vernedert zien tot Nebuchadenezar:

Ja! 'k doem dat ravenskroost, met zyn verdicht gekras,

Om nevens zynen hengst te weyden op het gras.

EYNDE.

Gedrukt voor den Autheur, en werden uitgegeeven

Te Utrecht by *W. Kroon*. Amsterdam *H. Uitwerf*, en

G. Bouman. Leiden *Wishof*. Hage *Fr. Bouquet*.

Dordrecht *Van Braam*. Delft *Bool*. Zardam

Ketel. Haerlem *J. van Lee*.

Thiel *J. van Leeuwen*.

Nommer 7.***Maandag den 13 Augustus 1731.*****Den Laplandschen tovertrommel.**

*Somnia quae mentes ludunt volitantibus umbris,
Nec delubra Deûm, nec ad aethere Numina mittunt,
Sed sibi quisque facit, &c.*
[Petronius, *Frag.* 30, 1-3]

De ondervinding heeft ons nog onlangs doen zien, dat een wakker auteur, gelyk als een Godheyt, den misdaader kan straffen van verre, welke waarheyt het leugenachtig patryzenvangertje zelfs niet durft ontkennen. En nu was de blixemflits reeds op den boog van ons weekelyks papier gelegd, om het verlept Raventie tot tondel te verbranden, en deszelfs assche te vereeren aan de liedjeszangers, toen den Laplandschen Demon my een brief ter hand stelde, waar van ik den inhoud zal ontvouwen aan den onpartydigen leezer.

[p. 50]

Aan den Schryver van den Laplandschen Tovertrommel.

HEER AUTHEUR

De zee uwer vindingen is vreeslyk geebt, en uw keus doodelyk verzwakt, dewyl ghy thans uw vluggen geeft op onaanmerkelyke voorwerpen, als by voorbeeld, op een dungelipt Alcibiadesje, gaat verspillen.

Uw fluksen yver komt zeer na
Den Keyzer-nar Kaligula,
Die krabben, oesters, en garnalen
Bevogt met Romens talryk* heir,
Den krygsman trok in 't trots geweer,
Om op dien snooden buyt zyne' overstens 't onthaalen.
Die, met der legioenen hulp,
Bestreed een alikruyk, een schulp,
Een zeestar, mossel; en een zegenpraal van hoorns
Verhief op Bato's waterkust,
Zo hoog, ('t is Heyntie nog bewust)
Als Katwyks, Schevelings, of Noordwyks spitse torens.

* De klank en den zin doen ruym zo veele schreefjes uyt in het Deventers bruydje van de dichtkunde, als het naauwkeurig rym; en uyt dien hoofde heeft den auteur van den Laplandschen Tovertrommel dat poetisch verlof van *heir* op *geweer*, en van *hoorns* op *torens*, op zyn eygen autoriteyt aanvaart, ten trots onzer Nederlandsche woordenvitters.

Wat vermaak toch kan de beschryving van een leelyk gedrogt, van een rammelent boksvotie, aan de Juffers geeven? van een verdort zandzee-Koningje, dat, gelyk als de raatelslans jaaren kenbaar zyn uyt de leden van zyn staart, desgelyks zyn ouderdom bewyst uit de halve maanen onder zyn blaauw gezigt, welkers koleur natuurlyk trekt op aschgrauw mosselwater.

Ik weet, als ons raafje is gekapt met zyn beste peruyk, dat 'er een ventie uytziet als een wezel die door een doornhaag luypt op een jonge kip, en - maar ik zou zoo doende in de keus die ik uw verwytt vervallen, des zie ik 'er wars van af, doch met dit verzoek, van den leezer te willen beschenken met den navolgenden droom.

[p. 51]

Droom.

Ik draaide gevalliglyk een bruyd en bruydegom voor den boeg, welk paar kars vars was vastgeklonken op de roebank van de huwelyks galey, zynde dat paar door een groot getal jongens verzelt, dewelke geen gering gedeelte van het schouwspel uytmaakten, volgens het aloud gebruyk der Adamieten.

Dat bovengemelt schouwspel bestont in een schildery des leevens, geraas, opschudding, gewoel, pracht, onkosten, en glorie, in 't kort, in een marionetten spel, voor zotten en kinders, en een doorn aan de oogen der wyzen.

Na dat die kavalkade was verdweenen onder den roef van de bruyds moeder, begaf ik my na myn boekvertrek, meer gemelyk als vermaakt, en ruym zo droefgeestig als den afgekeurden minnaar, die dat bekoorlyk gulde vlies zag wegvoeren, op de punt van Hymens oorlogslans, by den begonstigten mededinger. In myn boekvertrek beland zynde, viel ik achterwaards over in een gemaklyken leuningstoel, volgens de gemaklyke gewoonte onzer hedensdaagsche geleerden, om een zeedekundige bespiegeling op te stellen over s' menschen leevenswyze, en somtyds wiert ik bewoogen, door verfoeying en schrik, en dan wederom kreeg ik zo nu als dan trek om s'mans moed, in het aanneemen van een beddespook, op te bazuynen.

Dat spel duurde tot dat ik wiert in slaap gewiegt door het spinnewiels muziek dier onderscheyde beweegingen, welke slaap my overvoerde in een heyligen droom, wiens inblaazing ik met zo veel te grooter eerbiedigheyt ontving, dewyl ik van Homeers gevoelen ben, daar hy zingt, *Dat zelfs het droomgezig daalt neerwaards van de goden.*

Ik zag in dien droom een welgemaakt jongeling voor my staan, geplaatst nevens een schraal gespens, dat al het air had van den Tyd, ook vertrouwt ik te meer dat het Tyd was, dewyl hy scheen gewapent met een seys, door welk instrument hy een haaire leyts, waar langs dien jongeling was vastgegespt aan een geblankette rosse snol, poogde door te snyden. Die haaire leyts scheen doorweeven te zyn uyt verslenste linten, besprenkelde [p. 52] koussebanden,

en rosse tuyten, zynde die daarenboven om en tom bestrooit met zwarte mouches, gelyk als een Mennonists poffertje om en tom is doorzaait met bruyne koren en, ook was die haaire leyts governist met een glinsterent sap, 'tzamengesteld uyt klatergoude beloften, onnakomelyke eeden, en overspeelige Kleopatra's traanen[.] Op ieder ruk die den Tyd gaf aan die haaire leyts, zuchte dien jongeling bitterlyk, onderwyl dat die geblankette zonnebloem een brigade van fluksche stalmeesters belonkte, die, zo voor als nadat Hymen de knoop des huuwelyks had gelegd in die haaire leyts, Madames manegebaan dagelyks bereeden met wel verstaalde spooren. Van ogenblik tot moment begrauwde den Tyd dien jongeling fellyk, en verweet hem by poozen, dat hy de snoodste rib des aardbodems had uytgekipt tot zyn bedgenoot, en ik hoorde dat den Tyd, onder meer andere uytdrukkingen, zich bijzonderlyk bediende van deeze termen.

Gedenkt jongeling, dat een man die geen waare eere kent, niet alleenlyk doorgaans in een bijzondere snoodheyd vervalt, maar insgelijks alles wat aartsgezint is bezit, om hem meer en meer te verslaaven: dog weet vooral, dat een rosse haaire leyts hem tot een diamanten keten verstrekt; en een hoerevlieger sleurt hem door slooten en haagen.

De verzoeking van een geblankette snol is een bedrieglyk net, en een man die dat ontspringt heeft reden genoeg om, gelyk als een hooimaands mos die de vrye lucht ruymt, te huppelen en te tjiipen uyt louter genoegen.

Een vrouw, die maar alleenlyk de pyl van een minnaar op haar liefde boogje voert, staat maar alleenlyk voor een enkelt hoertje geboekt: doch een pop, die zo veele onbevoorrechte pylen verschiet, gelyk als uwe bruyd, kan nooit het brandmerk van een Venus kat ontduyken[.]

De nagebootste schuwheyd van uwe goudgeele duyf, is niets anders als een konstig blanketsel geweest, om quansuys haare kuyscheyt af te zetten.

Een* hoer is een quijnende koorts, dewelke alle de zeedekundige geneesmiddelen verduurt, en alleenlyk wort geneezen door de doot.

[p. 53] Daar is ergens een wys man die zegt, dat Jupijn den mensch geen boozere straffe heeft opgelegd, als een beschilderde poes.

Indien den wyste der Koningen ons leert,** dat het beter is in een woest land te wonen, als by een toornig en kijfagtig wyf, dan stel ik het aan uw oordeel, of het niet wel zo veylig en raadzaam is dat een jongeling zig opknoopt om een hoek of kant, dan dat hy ziel, lyf, en fatsoen wegwerpt op een geblankette, roshaairige, en vagabondeerende kamersnol.

* *Febris hectica uxor, & non nisi morte avellenda.* Scalig.

** *Prov. 21 vs 19.*

Gedenk voor het laatst, dewyl een verlicht verstant ons onderrecht,* dat indien 'er noch een bitterder voorwerp is als de dood, namelyk een vrouw, wiens hart een net, en wiens handen boeyen zyn, of dan uw gesaffraande goudbloem niet gerechtelyk by het bitterheylig des satans, by den koloquint-appel eens moordgierigen geneesheers, en by den alsemgeest der doodelyke artsenybereyders, mag werden vergeleeken[.]

Op die laatste woorden begon den jongeling de handen te wringen, gelyk als een met de vallende ziekte worstelende lyder, vervolgens viel hy te zidderen, gelyk als een betoverde kloosternon, op de besprenkeling van het geducht wywater, en eyndelyk kwam hy zo vervaarlyk te gillen, dat ik uyt myn rust schoot, en handtastelyk zag, dat die geblankette zonnebloem de beruchte Juffrouw - - - raad eens wie, was, wiens leevens byzonderheden Demon aan my, en ik in het vervolg aan den leezer, zal mededeelen.

Een sprookje.

Een boo kwam laatst uyt Amsterdam
 Na by de Lek, en wiert begroet by 't dartel lam,
 By Fy, die blanke pop, dat schaapje dat in 't koren,
 En onlangs by een doornhaag,
 (Het wollig vee valt prikkelgraag)
 Een vlokje van zyn vacht had, 'k weet niet hoe, verloren.
 Toen was de vraag, wel Laureys bo,
 Hoe vaarje? Bestig, meyd, ey zeg eens, heeft de vlo
 Der liefde noch geen post op Fytjes pels gegreepen?
 [p. 54] Fy weder, loop, dat 's malle praat!
 Maar hoe vaart suster blonde Kaat,
 Die by een wynhuys zog bestelt is, om de kneepen
 Te leeren van de herbergs ley?
 'tIs om en by de Nes. Loop, Fy,
 Ik heb geen tyd te veel om naar die zog te kyken,
 Schoon ze' in een glaaze kas zit lyk als poes te pryken.
 Wel hebje dan geen nieuws? vroeg Fy.
 Ho nieuws! riep Louw, ja meer als ghy.
 Daar, jongen, is een zoen, en daar noch ses, ja repje,
 Wat is 'er goeds? Hoor, wollig flepje,
 Daar 's uytgeklonken om en rond,
 Hoe meysjes met een kleyne mond
 Een paar kabouters zullen trouwen.

* *Pred. 7. vs. 26.*

Dat's mondjes maat slegts voor de vrouwen.
 Fy trok haar bekje vliegens schuyn,
 Het mondje kromde, als of ze aluyn
 Zoog met haar* zomerkarsen;
 En schreeuwde, Louw, ey zeg eens, hoe
 Veel jongmans dat een meyd die gaapt gelyk een koe,
 Krygt om haar te vervarssen?
 Al zoet, al zachjes, bromde Louw,
 Het meysje, dat een mond heeft als een quakkelkouw,
 Zal tweepaar baarsjes knappen,
 En dat 's goed ketellappen.
 Daar op gaf Fytje een luyde schreeuw,
 En trok een smoel gelyk een leeuw,
 Die thans by blauwe Jan den boer strekt tot een wonder,
 En gilde, Is 't zo, dan geef ik 't onder,
 O dat verandert heel de zaak!
 Hoor, Louwtje, ik zeg het, en 't is raak,
 Dat kas is reeds by my gevonden,
 Beschik ons mans, en ik staj'e in voor groote monden.

[p. 55]

**Een troostbrief van jonker Loswambes
 Aan den geleerden Heer * * * *, die op die tyd deerlyk wiert gepynigt
 door het voeteuvel.**

Het is niet moeylyk om te raan,
 Dat ik, die 't op de fles en Fillis heb gelaan,
 Op Savoplan's roost beef, op Jolitemps botargo,
 Ansjovis, kavejaar, en op liqueurs, die 'k largo
 Gulp in het spuyzichts arsenaal,
 Of by Brecourt, zo voor als na het middagmaal,
 Te deerlyk nu en dan aan 't pootje zit gekluystert,
 Gekoust in roode baai, waar na de voetplaag luystert.
 Doch hoe dat zulk een sober man,
 Zo spaarsaam by de pop en kan,
 Die voor geen Epikuur ooit by 't gemeen geboekt was,
 En nimmer met het nieuws eens vreemde poes gedoekt was;

* Dat den berymer van dit sprookje door het woord *zomerkarsen* op Fytjes lippen ziet, zou zelfs het ryment leugendichtertje met de dunne lippen kunnen raaden.

Die nooit den drempel van Tonym
 Betradt, om uyt de borst eens vol en dol te zyn;
 Geen sesde zin kon, noch weet wat een versche pels is,
 Maar voet by stek houd, en te vrede met zyne Els is;
 Hoe zulk een man, zo heerlyk, en
 Zo deerlyk als ik iemand ken,
 Door 't acidum geplaagt, geknaagt wort, en geschonden,
 Is een geheym by my, tot noch toe niet gevonden.

Daar 's Bontekoe, die zegt in zyn proces verbaal
 Der kranktens, 't diep gedacht veroorzaakt deeze quaal,
 Dat we' op de rustbank zullen knorren,
 Wanneer den geest te hoog dreygt luchtwaards op te snorren,
 En hoe 't verstant gelyk is aan het grof geschut,
 Dat bergwaards opgeheyst valt rug'lings in een put.
 [p. 25=56] 'k Geloof, myn vriend in baai gekast,
 Dat deeze hypothesis uw past;
 En 'k zeg het zonder wrok of schennis,
 Uw breyn zo vreeslyk ryk in kennis,
 Is als of iemand aan de kluys
 Eens Monniks klopt, en roept, is de broeder dikkop 't huys?
 Dus dient men op uw huyd te kloppen,
 En vraagen, zit uw ziel ook thans in uwe noppen?
 Uw geest, 'k bekent 't, is ongemeen,
 Bequaam, om zelfs den gouden steen
 Der zo genaamde scheykonsts wyzen,
 't Ontdekken, langs Vorst Gebers vyzen.
 Doch wilje dat uw hand, of poot,
 Werd van zyn friesche laers ontbloot,
 Zyd blyde en vrolijk, drink, en klink gelijk een krekkel,
 Dan hoefje uw voet niet eens te doopen in de pekel;
 't Antipodagricum, dat ik het heylzaamst acht,
 Is vreugdenolie, die helpt veylig, ras, en zacht.

Experto crede Roberto

Waarschouwing.

In het uythangbort van den Druyloor, wort met veel succes verkogt een stofscheyden-
 't zamenmengsel, genaamt het *Vernis der Schynheyligheyt*, geinventeert by den
 natuurkundigen Dervis Hermodactylus, welk vernis de kracht heeft om goude en
 zilvere stoffen, superfyne Engelsche lakens, boeken,

papieren, en by weduwen, weezen, en uytgediende dienstmeyden, toevertrouwde penningen, zo onzichtbaar te maaken, dat derzelver eygenaars en aloude bezitters er wol noch pluym van zullen oploopen, in de eerste toekomende kalenden der overheerde grieken.

EYNDE.

Nommer 8.

Maandag den 20 Augustus 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

----- & *tamen alter,*

Si fecisset idem caderet sub iudice morum.

Juven. Sat. 4.

Den grootsten hoop der hedendaagsche dichters slacht onze Nederlandsche vertaalers, en taalkundige Notarissen, dewelke daagelyks theologiesche boeken en uytheemsche brieven verduytschen, zonder taalkunde, styl, of geest.

En des al niet te min is dit een vaste waarheyt, dat een bezaadigt air, een zoetekoeks accent, en een blonde Spaansche peruyk, wiens krol de dubbelde Okkernooten overtreft, vry meer vermoogen hebben by een baatzuchtig Boekverkooper, als een blonde peruyk *du bel air*, een vacht die nog hooger gloeit als de kreeft in den zodiak, en als een gang zo los als [p. 66=58]een Parysche sprinkhaan; welke wonderspreuk ons nog in het voorig winter saisoen is gebleeken.

Doch, of het papier gewas van den penwarmoosier *Campo*, niet ruym zo hoog zal in prys steygeren, in het jaar duyzend achthondert en een, als het mager wintergraan van den inkboer Klaar om hoog, wil ik, die noch wel zo nieuwschierig ben als een ongevlymde kloosternon, mids dat den tyd my zulks toelaat, met vermaak ondervinden.

Om nu den leezer niet op den tuyl te houden met een praatje, is ons verzoek, van den volgenden brief, by een groot hoveling in het Latyn gedicht, en by ons in het Nederduyts vertaalt, met meer aandacht, als eenzydigheyt, te doorloopen.

Een brief vertaalt uyt Horatius.

Kan Koos zyn grootsche ziel bepaalen,
 In een Westfaalsche ham, en in een kleyn vertrek,
 Dan noode' ik tegens acht, dat's 't langste tydbestek,
 Uw aan myn huys, om met my vrolyk te' avondmaalen.
 Ses drielings flessen bergerak
 Staan reeds geplant, om Koos op 't vriendelijkst in te nooden,
 Vervolgens zal Lombard's pontak,
 Doch buyten tel, de vreugde en *bel humeur* vergoeden;
 En dan noch boven dien, tot aangroei van 't vermaak,

Krygt ieder gast zyn fles Bourgonje, dat 's het taak.
 Dit is myn krygsmacht, vriend, waar mee'k uw't hoofd zal bieden,
 En slaaje het heir, fiat, 'k hou stand, en wraak het vlieden.
 Bereeds is de' oorlogs vaan ontrolt,

Die trotse wimpels van het Koninglijk* Granaden,
 Waar op het druyvebloed tot marmelade stolt,
 [p. 67=59]En 't blinkent schenkbort wacht uwe' orders om te laaden:

Op deeze wyze ontwykt een Wysgeer 't naar gedacht,
 Schuldeyschers *billets doux*, en 's huysheers spiegelklacht.

Ook zal geen Roozmond ons aan het oor gaan lellen

Dat onophoud'lijk airtje, van

Ey kom te bed, myn kind, ey repje waarde man,

Ik wil alleen geen klokslag tellen.

'k Zeg dat een rustig borst de lukgodes versmaat,

Wanneer de vreugd niet tot het *tant qu'il dure* gaat.

Het is een dolheyt en geen spaarzaamheyt, te dulden,

Dat naar uw dood een ligtemis,

Uw maangraag meysje schaakt, dat met de goud vernis,

By uw bezuynigt, dan een jakhals gaat vergulden.

Is dan de vreugde' en wyn aan my 't verbooden lant,

Uyt vreeze voor 't geroep, Ha, dat 's een losse quant!

Wie, dan een minnaar van god Bacchus fyne droppen,

Sprak ooit een hartig woord, of maaide 's vyands koppen?

't is Ariadne's troost voor wien ik nederbuyg,

Want zyn bekrante kelk schenkt moed, en wapentuyg:

De wynspons droogt het vocht van alle traanenvlieten,

't Verrykt den kalis, en doet hem zyn wensch genieten:

Zelfs Frans, die lijk een Job thans op den mesthoop zit,

Springt als een kievit in een** kikkersteegsche kit.

Die wonders zal ik thans verrichten,

Ook zulje een netheyt zien, (geen Neerlands zind'lijkheyt,

Waar van dat Campo's pen heeft eertyds breed geweyt)

Maar wel een properheyt, die zelfs een Non zou stichten:

En als het laatste disgeregt

* De Koninglijke granaatbloem is een soort van superfyn damast tafelgoed, bekend by Haarlems fabrikeurs in tafellakens en servetten.

** Een eng steegje tot Rotterdam, in veele deelen gelijk aan de Amsterdamsche Servetsteeg, of Duyvelshoek.

De tafel raakt, zal meyd en knegt,
 Ook ilico verkassen,
 Waar op ik dan als waerd zal op uwe orders passen.
 [p. 68=60]En vorders is, myn gulle Koos,
 Ons zinnebeelt een witte roos.
 Indien nu Campo's scherts, en Jakob's minverhaalen,
 Uw niet mishaagen, is 'er kans,
 Om onder ons, dat 's onder mans,
 De blyde auroor uyt 't bed te haalen[.]
 Voor 't laatst, myn uytgeleezen vrient,
 Ben ik met geene knegts gedient;
 Beproof dan zoje kond dat lastig vee te' ontduyken,
 Geen krygslist is bedrog, zelfs niet in wyn te sluyken.

Het kopere keteltje Een sprookje.

Twee boeren Klaas, en Piet, belust om eens te trouwen,
 Verscheelden grootelyks ontrend hun keus in vrouwen.
 Klaas was een lomp gedrocht, een buffel, en een beest,
 Wanschapen, scheef van nek, verdraait van ziel en leest;
 En zwoer daarom een wyf te happen,
 Waar op geen man als hy zou met de knoopzweep klappen.
 Doch Piet integendeel zey, dat hem by 't besluyt
 Beschooren was een schoone bruyt;
 Des koos hy tot een wyf een meyd gelyk een kieviet,
 Frisch, bloozent, blank van vel, die na 't my voorstaat, Ief hiet
 Pas had den trotsen bedplanks haan
 Een week of ses gekraaid, toen Flip Flap Aartje kraan,
 Een ketellapper by geboorte kwam rinkinken
 Aan Klaas ooms laage stulp, waar op het wyf die 't hinken
 Van ouds beminde, zelfs voor dat die zwarte pry
 Wiert vast geklonken op de huuwelyks punt galey,
 [p. 69=61]Dien bruynen ketellap verzogt om in te treden,
 En toen - ey raad eens wat? en echter dat's van heden,
 Noch ook van gisteren geen nieuwtje, noch iets raars,
 't Bevoorrecht voorentje'is voor vreemde stekelbaars.
 Doch dat request kwam fluks te stuyten,
 Den smid scheen wars van juyst om sunst te ruylebuyten,

En dat noch met een leelyk vel;
 Des sprak hy, hoor eens Maayke, - wel,
 Schoot zy 'er in, wat is 't? Hy, 'k wil wel tuureluuren,
 Maar gins geel keteltie schynt my styf aan te tuuren,
 Dat eysch ik voor myn loon, Maay schreeuwde, vat het kraan,
 Neem, gryp, en berg het, zelfs eer 't werk eens is voldaan.
 De rest, om geenzins in Fontaine's trant te missen,
 Laat ik den leezer gissen.
 Het werk verricht, verschoot Aay Flap
 Met het aloud muziek, van Hey kom ketellap!
 En liep gevalliglyk Piet's mosselschuytje op 't steven;
 't Vertuyde bootje stond dien heypiloot wel aan,
 Des riep hy, hoor eens, sus, ey schenk aan Ary Kraan,
 Een zwyger, lykje weet, dien malschen schoot vol roozen,
 En sta hem vrolyk toe, om Piet neef te verpoezen;
 Ik sterf, - indien - verstaaje wel,
 Ik Pietje's sauspan niet verstel
 Wel Ary, geef me dan dat keteltje, want weetje,
 'k Heb graag, wanneer ik ruyl, een huysmos voor een sneedje.
 Daar neem het, vat het, kind, ach of het zilver was!
 Niets is te duur voor 't vruchtgebruik van Feytjes tas.
 Het leed geen lange poos daar aan,
 Of Klaas, die op een pyp by Piet neef zat te bikken,
 Kreeg fluks dat keteltje in 't bereyk van zyne blikken,
 Waar op hy gromment vroeg, waar komt dien blink van daan?
 'k zal 't Fytje vraagen, sprak den ander,
 Ik weet het alzo min als heeroom Alexander.
 Fy biegt klaar en helder op,
 Die zey, hoor Pietje, dien hanssop
 Is aan de slegste koop; wat zouje liever kiezen,
 [p. 70=62]Op zulk een ruylebuyt, te winnen of verliezen?
 Want wat dat Klaas belangt, zie daar, hy staat 'er by,
 Hier's schoonheyt, en ghy hebt een ketel meer als hy.

Morgengroet aan mevrouw Adderstong,
*Welke Dame onophoudelyk word geslingert door de vlaagen van eene
 onvermoeide scheldlust, by haar misdoopt, heylzaame vermaaning.*

Als knechts en meysjes in 't oproerig huys krakkeelen,
 En twist verwekken in de keuken, of de saal,

Als Jan den Bottelier, en Geertje Nachtegaal,
 Ontrent het zilverwerk of tafelgoed verscheelen,
 En dat die 't zamenspraak verrykt,
 In gluypert, Judas! Hex die na den duyvel lykt!
 Dan komt Mevrouw de trap af rollen,
 En stilt het raazent paar, dat deerlyk was aan 't hollen.

Aldus verklaart 't kanon de dikbetoogen lucht,
 Verdunt den storm waar voor den zee- en landman ducht.
 Dus zal een spitsboef door de kling de vree verkrygen;
 En de' eene scheldfeeks kan een tweede stil doen zwygen.

Ik dacht verder te gaan in myn dichtkundigen wedloop, toen den Laplandschen
 Demon my een brief overleverde, luydende aldus.

HEER AUTHEUR.

Ik staa voor geen zot geboekt, doch ik wort als een jongen beheerscht by een
 maager, tot den dronk geneygt, en mal wyf, dat ik heb getrouwt om den broode, en
 het welk uyt dien hoofde zo schrylings over my heen zit, gelijk als de armoede, het
 overspel, en de leugen, over een naby de Lek zwarment stapelrechts keffertje heen
 zitten.

Is die plaats waarheyt, of leugen, daar den Romeynschen redenkstenaar ons
 leert*, *dat 's menschen leeven wort beheerscht door de lukgodin, en niet door de
 wysheyt?*

Uw Dienaar,
 JOHANNES GALLINA.

[p. 71=63] HEER JOHANNES GALLINA.

Het is een vaste waarheyt, dat de zotheyt den rang heeft boven het verstant, en ik
 zal uw daar van den ooirsprong vertellen.

De fortuyn en de zotheyt, het verstant en de deugd, vogten eenmaal tegens den
 anderen in de Olympische speelen, by wyze van een tweegevegt. Alle de toekykers
 gisten eenpaariglyk, dat de fortuyn en de zotheyt in het onderspit zouden raaken, en
 beklaagden derzelver deerlyk lot by vervroeging; doch het tegendeel kwam te
 gebeuren. De schemerblinde fortuyn sloeg in 't hondert gelijk als malle Gys onder
 zyne hoenders, en de zotheyt, dewelke zo roekeloos is als een bedurven wittebroods
 wicht, infligeerde wonden op wonden. De wysheyt en de deugd begonnen te wyken,
 en wierden daar op

* *Vitam regit fortuna, non sapientia.* Tull. Tusc. 5.

uytgejouwt, en de fortuyn en de zotheyt verheven by het dom gemeen; en van die tyd heeft de werelt de vergulde ezels en de onderneemende narren voor de waardigste Adam's kinders geschat, en het is by die waardeering verbleeven.

De gantsche weerelt is een algemeene biekorf, waar in ieder bie een angel heeft, gevolglijk bestaat hun meeste beezigheyt om malkanderen te steeken. De grootste, berucht by den tytel van Horssels, speelen den dwingelant over de mindere steekers, en de' wespen en brommers heerschen veelyds als Overheden, over de was en honing verzamelende bien.

Een ieder bedient zich hedensdaags van den veelkleurigen zotskaproen; ons eertijds deftig volk graagt na nieuwe schouw-tonneelen, na nieuwe treuren kluchtbedryven, vol ongehoorde dwaalingen, na nieuwe komedianten, na nieuwe maskers, fluytspeelers, mommers, beschilderde poppen, mooie van buytens, grilzieke schimmen, bedriegelyke strandmeeuwen, en dubbelzinnige beurzesnyders.

De Dictators worden thans weggehaalt van achter de ploeg; een eertyds komenysman werpt zich op tot een geneesheer; een afgekeurde Monnik wort een geelgieter; en een Tartaarsche Paap aanvaart het beroep van beschuldiger, rechter, en lasteraar.

Onze persoonen en tyden veranderen; doch de ondeugden ver[p. 72=64]-blikken noch verbloozen. Den nachtegaal zingt, den haan kraait, den bul loeit, het schaap blaait, de mos tjipt, en den hond bast; doch den mensch veraart van zeeden en levenswyze, en hy bedient zich, uyt een staatkundig inzicht, van alle die bovengemelde muzieknooten.

In 't kort, het heugt ons noch beter als den dag van morgen, van een lam te hebben gezien, gevonnist by den wolf; van een roover gedagvaart te hebben gezien voor de rechtbank van een opsteeker van kisten en kasten; en van een wassche neus te hebben gezien, die na maate dat zekere konstenaars die verwrongen, van gestalte kon en moest veranderen.

Uw Dienaar,
CAMPO ABDERITES.

EYNDE.

Waarschouwing.

Verwacht op den aanstaanden Maandag, zynde den 27 Augusti, een ongemeen vertoog over de vertaaling en uytbreyding van de zinspreuk,

Turpe senilis amor.

(Dat is op goed verstaanbaar Nederduyts.)

't Is schande dat een oolijk aas,
Te zwak om na den eysch zyne afgodes te schraagen,
Poogt om de Juffers te behaagen,
Verlept, verschopt, veracht, zelfs by een moederhaas.

Advertissement.

Vervolgens zal den Leezer worden verlicht en gesticht, door een ongeblanket relaas, getytelt, *het rampspoedig tweegevegt van een roekeloos Manufakturier, voor de Stads poort van een beruchte Hoogeschool*, en zo voorts, onder de zinspreuk,

't Is wel zo veylig, met een spinhuys pop te gekken,
Als by de maaneschyn een borger-kling te trekken.

Nommer 9.

Maandag den 27 Augustus 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

--- *Turpe senilis amor.*

[Ovidius, *Amores*, lib. 1, IX]

Sta vast in uwe strookoleure straatmuylen, overspeeligen zondaar, die den ouden dag bewyst, alleenlyk by het getal uwer jaaren, en geenzins by den aanwas uwer kennis, noch by de oefening eeniger zeedekundige deugden. Thans is de blixemflits van een regtmatig gevoelen in de vuyst gevat, om het nietig voorwerp een's ouden overspeelers tot houtskool te roosten, en vervolgens deszelfs assche over Bato's graazige klaverbeemden te strooien, tot een verschrikkelyk voorbeeld aller gryze zondaaren, en onboetvaardige kalamuksche zondaressen.

Is het uw nooit eens ter loops gezegt, dat den ouderdom en de armoede de twee krukken zyn, waar op het paerd des leevens graftwaards hinkeld, dan zal ik het uw thans zeggen, om uw [p. 74=66]eenmaal te erinneren aan den ergerlyken wedloop uwer jaaren, en om uw handtastelyk te overtuygen, dat ghy uw meer moet spoeden om wel te sterven, dan voorraat op te doen om opspraakelyk te leeven.

Immers hebt ghy meer dan eens van ter zyden gehoord, en beproeft, dat als het staal uyt het lemmer is gesleepen, het mes de sneede ontzegt; dat als de zonne nederdaalt, den dag onmogelyk kan vertoeven; dat als de bloem is afgevallen, 'er geene vrucht is te wachten; en dat als 'er ruym tien winterkruysjes zyn nedergebonst, door de vingers des tyds, op den gryzen bol eens ouden boefs, 'er dan weynig hoop is voor dien koelen troever, om veele schreefjes uyt te wisschen, op de belle bruyts ley van eene overspeelige kamerkat.

Eene geestryke schoone Dame, die meer is ervaaren in de schriften der oude poeten, als in de vleyende uytdrukkingen der jonge minnaars, herhaalde my onderdaags een tweeregelig vaersje, gedicht by een berucht* Advokaat, by haar op een gryzen overspeeler toegepast, en by ons vertaalt in deeze klanken.

* *Noctua ut in tumulis, superatque cadavera bubo, Talis apud Sophoclem nostra puella sedit.*

Alciati Embl.

Zo schreeuwt den ouden uyl by een vervallen tombe,
 Dus gilt by 't dor geraamte een hongerige gier,
 En een vermollemt aas, een leelyk krassent dier,
 Piept dus, gelegen in de bouten van Majombe.

Een oud man, en vooral een verdort, ontzenuwt, en machteloos spinnkop manneke, is ontrend zo wellekom by de jonge juffers, gelyk als een troep stroopende Dragonders aangenaam is aan een wellustigen ryken Abt: en veelligt zegt daarom den beruchten* redenkonstenaar Tullius, in Latyns onrym, by ons in het Nederduyts berymt,

Ook past het overspel aan geenerhande jaaren,
 [p. 75=67] Vooral aan geen verlept gedrocht,
 Dat altoos steent en piept, of jammert, puft, en krocht,
 Een oolyk nachtmuziek by Venus citer-snaaren.

Spreek, ouden zondaar, waarom niet liever voor de vuyst opgebiegt, waarom niet duyzendmaal eerder het voorbeeld van een openhertig** Romeyns dichter gevolgt, die zo aardiglyk zyn afscheyds audientie van de buygzaam hoepelrokken neemt met deeze woorden?

'k Heb als een stout soldaat op Ida's dons gevogten,
 En eere en roem behaalt in dartle minnetogten.

Neen, piept den ontheupten overspeeler, die geen onderscheyt kent tusschen Romeynsche dichters en Roomsche legenden, heeft de Bloemerant Satanin des overspels het vleesch myner herfstjaren verslonden, laat zy dan ook voor 't laatst de ossenschenkels van myn stram wintergebeente in stukken slaan, om er het overgebleeven marg uyt op te slurpen.

De geyle tuynpaapen van den God Priaap, sliepen gemeenlyk in hunne stokouden ouderdom tusschen een gespan jonge meysjes, ieder nacht; en ons is een ongelbleek zwikje, een menschdoms deuvikje bekend, dat befaamt van die verfoeyelyke mode te willen invoeren in ons gemeenebest, door zyn onbeschaamt, ja hooglyk strafbaar voorbeeld.

Ik heb ergens geleezen, dat de ouden drie wyzen gebruykten tot een tegengift voor de vleyende nooten der overspeelige mangraage Sireenen.

* Luxuria tum omni stati turpis, tum senectuti turpissima.
 Cic. Offic. li

** *Vixi puellis nuper idoneus,
 Et militavi non sine gloria.*
 Horat. lib.

De eerste wyze bestont, in hunne ooren te stoppen met boomwol en wasch; en waarlyk alhoewel dit hulpmiddel een voorschrift was voor het gemeen, wiens loome geest geen kracht heeft om te zien en zich te onthouden, echter is het voorschrift goed, dewyl een vermaakelyke ondeugd al te vermoogent is op de menschelykheit, en om dat de trotsche gesteltenis eens edelmans ontrent zo veel verscheelt van een boer, gelyk als een schoone tuyn verscheelt van een gemeen veld, dewelke bestaande uyt dezelve [p. 76=68] aarde, overgroeit zou werden door dezelve distels en onkruiden, indien die niet dagelyks wiert gezuylert door wieden, snoeien, en schoffelen.

Ulysses was den uytvinder van de tweede wyze, door zich zelven vast te doen binden aan de groote mast van zyn schip, de zeedelyke en staatkundige wyze van het adelyker soort; welk soort, door de kracht van een vast besluit, pal staat tegens de bekooringen der betoverende balyne rokken.

Maar de derde en de verhevenste wyze was die van Orpheus, die den doordringendsten klank haarer luydruchtigste en verlokkenste nooten, verdoofde door zyn hemelsch muziek, en eerezangen der Goden. Waarlijk de beschouwing des Godsdiensts, en dier onverderflyke wezens, dewelke zo zuylverlyk stygen op vleugels van de reden, zullen de verhoogde ziel opbeuren tot in de opperlucht, buyten het bereyk dier laage en onderaardsche hartstogten, alhoewel gepalleert in zodanige gestaltens dewelke het aldermeest bekooren: en zy zullen eyndelyk trapsgewyze het gemoed opvoeren tot een smaak, waar in den sterveling wezendlyker en verrukkender vreugde zal ontdekken, als in alle die ogenblykkige vleyeryen dewelke het vleesch doet opborrelen.

Doch indien uw ziel niet zo verhart als een diamant, en zo verstaalt is als een damaskyner kling, erriner uw dan, overspeeligen booswicht, aan het plegtig huuwelyks verbont, zo godlooslyk by uw geschonden, en zyt verzekert dat uw melaats gewisse, of noch zo ongevoelig, altoos wakker zal zyn om uw te vonnissen, en uwe myneedigheit te doemen.

Voor 't laast, gedenk, verlept, en overspeelig gespan, dat, indien ghy voortgaat in den dienst van den duyvel des overspels, er niets is dat uw devotie zo spoedig zal koelen, als een dieper plaats in den poel des nedergebonsden engels, dan 'er ooit wiert nagetaalt in de Spaansche zee, met de alderzwaarste ankers van een driedeks Oorlogschip; en wyl het kabeltouw van myn verhoog alhier te kort schiet, zal ik uw aldaar laten berusten.

[p. 77=69]

Eenige aanmerkingen over de liefde.

Het is met eene oprechte liefde gestelt, gelyk als het is gelegen met spookten, geestvertooningen, en vagevuurs zieltjes, waar van een ieder sprookjes vertelt, en nauwelijks is 'er iemand op te loopen die durft zeggen, dat hy ze ooit heeft gezien, of hooren spreken.

Den mensch teygt den duyvel en de liefde veele zaaken op, die hun zo min aangaan, als den Doge alles aangaat, wat 'er wort verhandelt in het Venetiaans gemeenebest.

Een malle minnares is gelijk een zwakke Vesting, gaauw gewonnen, en met er haast verlooren.

De Juffers slachten de boeken, indien je 'er te styf op staroogt, dan maaken zy uw onbequaam tot een vrolijk gezelschap; doch dezelve met bescheydenheyt gebruykt, is 'er kans om langs dat dubbelt kanaal een goed gezelschap te vervrolyken, en te veroolyken.

Het is een onbetwistbaar argument, dat de liefde nooit haar vermoogen behoorlijk heeft bevestigd, voor dat zy de burgt van de reden heeft vernielt.

Het cieraat van een nieuwtje is aan de liefde, het zelfde dat de blaauwe waassem is aan een pruym van damast; het zet zo aan de eerste als aan de laatste een glans by, die ligt wort ontciert, en die eens uytgewischt zynde, nooit zal wederkeeren.

Doorgaans zal een verstandige juffer den eersten minnaar, by gebrek van een tweeden galant, bewaaren.

Meestentyds is het met een oude liefde gestelt, als het is gelegen met een hooge ouderdom, den mensch leeft voor alle de elenden des vleeschs, doch hy is dood voor alle de vermaaken des leevens.

Maar boven al spoed een onderneement Minnaar veel grond in den wedloop der liefde, en die stelling bewyst den tolk van Dione's wetboek door dit vaers getytelt,

De manhafte liefde.

Myne oogen zyn verdooft door traanen,
 Myn boezem zwoegt en heygt door een gestadig wee.
 Helaas! uwe oogen, Fillis, baanen
 Myn tedre ziel een weg na rotsen nooit gedwee.
 [p. 78=70] Hoe kan ik hoopen dat een vlam
 Zo zwak, ontdooien zal dat yskoel offerlam,
 Daar nimmer sterfelyk mensch kon de Eliseen genaaken,
 Als met een telg waar op men 't stofgoud hoorde kraaken?
 Zy flonkert in een hooger kreyts,
 Haar schoonheyt is te trots, te weyts.
 Cupido, die myn klacht aanhoorde,
 Zey zachties, (schoon dien God zich stoorde)
 Zwyg bloodaart, schrey geen eene traan,
 Of zucht geen krachteloos orkaan.
 Ook voert de liefde kryg, en 't dons heeft zyne helden,

Zo wel als d'oorlogs lans; schoon Venus blikken velden
 Een godendrom, nogthans door 't liefde-floers verblind,
 Heeftze een Anchises, en ook een Adoon bemint.
 Let hoe die goudsbloem zich vertrekt,
 En haaren gulden boezem dekt,
 Als God Apollo's eerste stralen,
 Zacht op haar schoonheit nederdaalen;
 Doch als zyn glorie zich ontwoelt,
 En zy de krachten van een forsser godheyt voelt,
 Dan opentze eenen schat waar mee zy was beladen,
 En vangt dien fieren God in haare goude bladen.

Eenige overweegingen over de zeevaart.

Het schip van een zeevarent man is zyn Babel, waar over hy zich, ter eere van zyn natie, meer beroemt, als over zyn bouwkunde van dochters en zoonen.

Een zeerob kookt zyn scheepsvictuaille in hemels water, dat hem tot een Israëlitis Manna verstrekt, alzo het nederdaalt uyt de wolken. Het wort in houte duygen bewaart tot dat het stinkt, en dan pompt den zeeheld het uyt tot zyn gebruyk: zo dat als een passaaier zich wascht met de rechterhand, is hy verpligt van zyn neus te stoppen met de linkerhand, want alhoewel het geen kordiaal is, echter verdient het den eernaam van sterk water.

Ik zeg, en ik zeg het met meer schyn van waarheyt, als een verschopt leugenaas zyn sprookjes vertelt, dat een zeeman zich bedient, van een uyt hout gevormt lastdraagent paerd, het welk zyn toom in den staert, en zyn last in den buyk voert. Een sterk [p. 79=71]gety en een styve wind zyn de spooren die dat paerd doen spoeden; als dien hartdraaver galopeert, raakt hy geen grond, en stilstaande zal hy ryden, ook is hy nooit in gevaar van te verongelukken, dan als hy te veel van zyn weg komt in te drinken.

De geesten van een gemeen matroos zyn geteelt uyt genever en oudbier, en dat maakt hem korzel en nors, ook is zyn lichaam gestigt uyt pekelharing, en spek, en dat maakt hem wrang. Deze geschapenheden door sterke boter, beschimmelde kaas, bedurve gort, wormstekelige erten, en eenige ponden krultabak verzelt, maaken de algemeene ingredienten van het gemeen bootsvolk, en op een Oostindische togt worden die 't zamengevoegt door de hette van de middellyn, tot een mensch op 't gezigt.

Het vaarwel van blonde Kees, aan bruyne Kaat, zal den leezer een denkbeeld geeven van den inborst van het beste soort.

Het laatst vaarwel van Blonde Kees en bruyne Kaat.

In Tessel wiert de vloot vertuyd,
 De wimpels speelden met den wind,
 Toen bruyne Kaat, blond Keesjes bruyd,
 Aan boord voer, en half schemerblind
 Aan janmaat gilde en riep, ey zeg me toch eens vrinden,
 Waar dat ik blonde Kees kan onder 't scheepsvolk vinden?

*

Maar Kees, in 't toppunt van de mast
 Gewiegt, by Nereus ziltig sop,
 Gleed min by konst, dan by den tast,
 Fluks neerwaards na zyn bruyne pop:
 Den mingod, zyn piloot, deet hem die noordstar mikken,
 En op het onvoorziest stond hy voor Kaatjes blikken.

* *

Den leeuw'rik in de lucht gewikt,
 Klapt dus zyn wiekjes by malkaar,
 Zo dra zyn zomer-gaaike kikt,
 En zinkt op 't hooren van die snaar.
 Geen pikbroek die niet graagde, of schoon bemost door jaaren,
 Om Kaatjes minkanaal lyk Kees oom te bevaaren.

[p. 80=72] * * *

Kees zey, myn lief, myn bruyne Kaat,
 'k Zal uw getrouw zyn, hangmats zus,
 Laat ik die traanen, beste maat,
 Afsponssen door een warme kus.
 'k Zweer, schoon de windgod huylt in 't hevigst van zyn waayen,
 Dat altoos Keesje's naald naar uw kompas zal draayen.

* * * *

Gelooft niet wat het steevolk roept,
 Dat uw standvaste keus beproeft,
 En voorgeeft, dat den zeeman snoept,
 In ieder haaven daar hy toeft.
 Ja, ja, geloof het toch, het zyn geen leugenravens,
 Want ik vind myne Kaat in allerhande havens.

* * * * *

Als ik myn koers na 't Oosten stel,
 Dan is den diamant uw oog,
 Het blank ivoor is Kaatje's vel,

En 't was uw adem dien ik zoog
 In 't geurig landprieel van 't kruydenryk Afryken.
 Hoe kan dan blonde Kees zyn bruyne Kaat ontwyken?
 * * * * *

Den Oorlog ruktme uyt uwen schoot;
 Dog zet daarom niet eens een lip,
 'k Ben scheutvry, 'k lacgh met staal en loot,
 Of schoon ontzet van myne kip.
 Den Mingod is myn schild, geen kogel zal me horten,
 Uyt vreeze dat myn Kaat mogt heete traanen storten.
 * * * * *

Den bootsman gaf 't onzaglijk woord,
 De zeylen wierden opgeheyst,
 Daar op moest bruyne Kaat van boord,
 Een wreed bevel daar 't schaap voor yst.
 't Vermind'rent bootje roeid, na den gewraakten oever,
 Kaat weende, Kees hing 't hoofd, 'k zag nooit een afscheyd droever.

EYNDE

Nommer 10.

Maandag den 3 September 1731.

Den Laplandschen tovertrommel.

Quem poenitet peccasse, pene est innocens.

Seneca Trag.

Hey, hey, Laplands spook, riep niet langer geleden als gisteren den schryver van dit papier, ontkurk een fles Roceamoor wyn, spoel een kelk van de eerste groote, breng een gespan ongekreukte fyne pypen, en een geglommen kool zonder opspraak, want reeds voel ik de voorloopers van een droefgeestige donderbuy naderen, weshalven ik eens wil zien, of er geen kans is om die betrokken lucht te verdunnen door het schietgevaart van den God der wynen.

Aanstonds gehoorzaamde den Laplandschen volgdienaar dat bevel, en na den ontfangst van die krygsammonitie, greep ik post by een verlakt theetafeltie, dat op een meerder tal littekens van Engelsche kelken kan roemen, als van Japansche spoelkommen, [p. 82=74]en toen was de leus inschenken, uytdrinken, en rooken.

Het gespens, ziende dat ik my tamelyk wel begon te schikken na het voorschrift van de vreugde, viel aan hartiglyk te lacghen, en vroeg toen, by wyze van een praatje, of ik ook lust had om iets nieuws te weeten, welk verzoek met een knik des hoofds toegestaan zynde, liet het Spook aldus hooren.

Onlangs nam ik een avondluchtje in de koelte, toen my een vriendelyke 't zamenspraak ter ooren kwam tusschen een man en vrouw, zynde de stoffe van het onderhoud over een pluymasie van buls veders.

Heer, hartje, sprak het vrouwtje, dat zo blond was als een Vechtzwaan, waarom konje zo wel, den rol niet speelen van Vulkaan, gelyk als ik myn les van Venus kan opzeggen? Immers is een buls veder zo gemeen als een *Ergo* op de Hoogeschool; het hoofdhulzel van een stier maakt een gedeelte uyt in een juffers huuwelyks gift; en hoe zichtbaarer dat een getrouwt man is gekapt met die getakte diadeem, hoe grooter luyster zulks hem zal toebrengen.

Wat vermaak, of profyt geeft het den man, van altoos zyn vrouwtjes voorschoot te beloeren, gelyk als een gryze kater een piepjong muysje beloert, en dat alleenlyk om een vodderytje na te spooren, wiens vond hem een koorts op den hals zal jaagen.

Spiegel uw, myn dierbaar harteboekje, aan een zeker roekeloos geheymschryver, die zo diep door den donder der jaloersheyd wierd geslagen in de naspeurende harssens, dat hy 'er stapelzot door is geworden.

Dat heerschap trouwde aan Johanna Kameel, een Juffer die noch tot op heden den dageraad beschaamt door een Gorgons hoofd, dat in alle deelen na een galioens zeemonster gelykt, dat gebytelt is by een onbequaam scheepstimmerman: ook staan haare uytpruyende oogen zo schielyk, gelyk als de blikken van een ter dood gedoemde koe, die met de eerste kuys heeft geweygert overhoop te vallen.

St. Francois van s'Gravenhague verhaalde op een tyd in het waschhuys van le* Sieur Brecount, dat die eertyds algemeene Johan-[p. 83=75]na zo bovenmenschelyk is gemolenwiek van armen en beenen, dat toen hy haar voor de eerstemaal in de gestalte van een uytgespreyden adelaar zag leggen op het slagveld van een ruym ledikant, zy de vier posten besloeg met haare voorste en achterste hoeven.

Over die beruchte Johanna is dien geheymschryver jaloers geworden; over die reuzin uyt den Amsteldoolhof kreeg hy de poppen in den bol; en over die langgeheupte snol, die den berg Ida van haar tederheyt aan de rammen aller natien ten besten gaf, wiert hy uyt yverzucht stapelgek. Ik hoop, en ik bid de godesse der onbepaalde liefdeoefeningen, van uw bekranst hoofd voor een diergelyk ongeluk te willen hoeden.

Aldaar zweeg het sneeuwblank vrouwtje, en den gehoornden hals scheen zo wel voldaan te zyn over dat openhartig advies, dat hy fluks de ontstelde zee van zyn voorhoofd ontfronste, en zich demoedig nederboog voor den akker waar uyt de hoornen des overvloeds sprooten; welk voorbeeld door geen gering getal verstandige mans staat opgevolgt te worden.

Uyt die weereldstad, vervolgde den Laplandschen Demon, deet ik een sprong na Bologne, een stad, die zo vet is als de Kersmis podding van een Brits landedelman, en aldaar ontmoete my een zeker iets, dat my noch nooit was gebeurd te moogen zien, in alle myne voorige reystogten.

Een zeker paleys, gesticht by een fabrikeur in Boloneesche saucyzen, was omcingelt door een talryken hoop volks, welke meenigte voor het grootste gedeelte bestont uyt Jakobietsche yren, misnoegde britten, vermomde paapen en monnikken, en gemaskerde hoeren. Ik glee door dien troep in de qualiteyt van geest, ongezien en ongevoelt, en na dat ik langs de opening van het sleutelgat was gebytelt in de *bassecour*, vloog ik door het vierkant van een gebrooken ruyt, die tot een *chemin couvert* verstrekke aan een verliefde kat, in een zo kostelyk gemeubleert slaapvertrek, dat de kraamkamers van het doodelyk Rotsenburg 'er ter naauwernood by vergeleken konnen werden.

* Een befaamt huys daar men *liqueurs* schenkt, op het Spuy in 's Gravenhague, de ochtent parade van de kavaliers der ligte paarden, by veele vroome borgers ligtemissen gedoopt.

Op een rustbank in dat vertrek ley een jongheer uytgestrekt, die sluymerde en ontwaakte by vlagen; somtyds rolden zyne oogappels zo vreeslyk als of hy amfioen had ingeslikt, en amok [p. 84=76]dreygde te roepen; dan wederom stoof hy overend, vloog op van de matras, wandelde langs de planke vloeren met een koninglyke stap, en begon tonneelsgewyze te roepen, - *Lyfslafiers, vat de eedverwanten! - Ik ben een gebooren Vorst. - Keten de slaven.* Vervolgens wierp hy zig zo zachtzinniglyk tegens de grond, dat de omstanders zo maklyk zyne ribben konden hooren kraaken, gelyk als een molenaar zyne molenvlerken hoort kraaken in ongestuymig weer, en dan murmureerde hy by zig zelven, *Leg daar, ghy rampzalige vrucht: van een zilvere bedpan, ghy schaduw van een drievoudig Koningryk.*

Geduurende die toevallen wilde hy niets nuttigen, noch van zyne lyfartsen, noch van zyne mondkoks, ten zy het hem wiert aangeboden met geboogen knien; en dien verplukten hofstoet, zo mager als een troep heydens in een afgevoerageert heydorp, alwaar niets is te rooven of te steelen, hield die tonneelspracht gaande zonder lacghen. Maar kort daar aan begon hy te bedaaren trapsgewyze, en hy wiert zo mak als een St. Jans vaendellam.

Wat is dat toch voor een heer? vroeg ik aan een uytgeteert hoveling, want myn gewisse verbood my van hem te vereeren met den tytel van Vorst, en die repliceerde, *dat is den beruchten Ridder van St. Joris, die eenmaal een halve campagne heeft gedaan, en dat noch met ontrent zo veel luyster, gelyk als den hedendaagschen Alcibiades eenmaal een standaart heeft gevoert; doch het is de weerelt onbekent of Alcibiades voor Kornet speelde in een staatelyke processie, op de begraafenis van een kapiteyn van de wozakken, of wel op de jaarlyksche feestmaaltyd der stapelrechts suykerbakkers.*

Ik vroeg, zegt den schryver van dit papier, aan den Laplandschen Demon, of dien Alcibiades in de boetvaardigheyt was vervallen, volgens de spraakbuys van het dom gemeen? waar op het spook my antwoorde in deeze termen.

Ja, heer en meester in het inlands hoepelroksrecht, dat Civetkatertje pleegt thans boete over zyne verouderde zonden, want het is zo nu als dan droefgeestig over het verlies van zyn krediet, (fatsoen heeft het nooit gekent) en alzo zyn goudbeursje meerder plooit als een afgekeurt quakkelbeelt, speent het zich van het verkeerbort, en van wyn, ja zelfs van het hoenderbort des overspels, dewyl dat spel is gefondeert op een prompte betaaling. [p. 85=77] Daarenboven als het gemoed van Alcibiades te vol is om te bidden, doet hy niets als zuchten; en als hy ontheupt is door een kushand van zyn volvoetig ros, wederhoud hy zyn beevaart na de hoepelroks kapel van *Notre Dame du mont cerise.*

Die Laplandsche omschryving over de boetvaardigheyt van Alcibiades deet my te gelyk lacghen, en zonneklaar zien, *dat als een nietwaardig manne-*

ke aanneemt in jaaren, en vermindert in krediet, de onedele gemeente als dan aanstonds vaststelt, dat den ouderdom en den nood, twee groote stappen zyn tot boete, en leedweezen.

Maar, ging den Laplandschen Demon voort, ik moet uw een brief mededeelen, opgesteld by den Mufti van Konstantinopolen, en geadresseert aan den Dervis *Wara Cara Indolu*, welke missive gevalliglyk by my wiert ontdekt in een komywinkel tot Ispahan.

Aan den Dervis, Wara, Cara, Indolu.

Ha! Dervis, ghy pynboom onzer orde, hoe beminnelyk zyt ghy in uwe gestaltverwisseling ten snooden! Hoe konstiglyk bedekt dien tabbaert des lichts uwe innerlijke wanschapenheyt, en hoe aardiglyk geeft die een glimp van onschuld aan uw verstokt geweten! O ghy schoonschynent bedrog! Dierbaare Lucifer, vergun hem van uw Koningrijk te moogen versterken, en uwe onderaardsche domeynen uyt te breyden. Geef hem, ô staalgrauwen Astharot, vuur en takkebossen! Voorzie hem, ghy zoonen der helsche geesten, met een zee van zwavel, bloed, en wonden. Laat hem uytgaan op de menschevangst, gelijk als een gebooren Tarter op de kinderjagt; laat hy aasen op de lever, en de sweerikken zyner vyanden, gelijk als een Karibieschen Indiaan; en vergun hem van in dien yver, in die krankzinnigheyt, of in die Salmander liefde te willen volharden, tot welstant uwer geestrijke staaten.

Den MUFTI.

[p. 86=78] Ook heb ik eerstdaags een ongeschreven Manuscript, opgesteld in onbekende letteren, doen vertaalen by een Student die kon leezen noch schryven, (vervolgde het Laplands spook) waar uyt ik een sprookje heb vergeeten, het welk ik uw thans zal vertellen.

De weezendlijke waarde eens goeden naams. Sprookje.

* De Liefde, de Dood, en den Goeden Naam, namen eenmaal een besluit om een speelreys te doen door de gantsche weerelt; doch dewyl die reysbroeders niet beter waaren gepaart als een quaad huuwelyk, begeerde elk voor zyn hoofd een byzonder voetpad in te slaan, en dat bestemt zynde, maakte ieder zak en pak om te vertrekken.

* *Maph. Vegius, de liberor. educat.*

Maar op het punt van hun vertrek staande, en juist in het bloempje om die karavane te ontginnen, wiert er een wederzydsche vraag op het tapyt gebragt, namelijk, waar en op wat hoogte dat zy den anderen zouden wedervinden. De Dood sprak met een schorre stem, dat zy hem zekerlijk zouden aantreffen in landbatailles, in zeegevegten, in hospitaalen, en ter plaatsen daar de pest en den hongersnoot gewelddadiglijk domineerden. De Liefde zey met een gekonfyt accent, dat zy na haar moesten taalen op de bruyloften, in de Nonnen kloosters, in de vondelinghuyzen en omstreeks de wellustige Abdyen. Doch den Goeden Naam zich geparst ziende om een beslissent bescheyd te geeven, andwoorde koeltjes, *dat hy nooit tot dien persoon wederkeerde, van den welken hy eenmaal had afscheyd genomen.*

Doch (herhaalde het Laplands gespens) dewyl my dunkt dat de vaak begint te huppelen over uwe lodderige oogleden, [p. 87=79]zal ik uw noch een waarlyk gebeurt vertellingje verhaalen, en dan zullen wy het gelag sluyten.

De gryze duyf. Sprookje.

Een Schots edelman, kroop langs het kalfsvel van een trom, tot op het spits van een hopmans piek, dank zy de voorspraak van zyn kolonel, die zo berucht was wegens zyn nooit beproefden moed, gelyk als een Normandys Advokaat is befaamt op het waarzeggen. Dien hopman behuuwelykte een juffer, zo kuysch als een Vestaalsche Non, en die noch een grooter getal minnaars had verorbert, als den Maarschalk Biron wonden had verduurt; een juffer geteelt uyt de terugwykingen van eene onberispelyke moeder, wiens maagdebloem van geen meerder duur was geweest, als de levensadem van een oeveraas.

De Abderietsche natuurkundigen getuygen eenstemmiglyk, dat het geheugen van dat verlies haar al by tyds was ontschooten; en zy voegen 'er by, dat toen die juffer weder na haar huys keerde, uyt de fransche kostschool van Mademoiselle Margo Marionette, er vry veel te zeggen viel over haare koussebanden, en handschoenen.

Na maate dat haare behoorelykheden wakkerden met de jaaren, wiert die schoone met oogen van begeerte begroet by de galantste officieren, en toen leverde zy tweenvyftig maal s'jaars een zeker vodderytje, dat haar reeds in de fransche school was ontglipt, aan tweenvyftig versche liefhebbers. t'Zedert konquesteerde zy eene ondervinding, die de bequaamheden van eene Mama Therese overtrof, want als ik zeg, dat zy met de personeele eygensenschappen der franschen, engelschen, hoog- en nederduytschen was bekend, verzwyg ik de grootste helft van het geene ik noch kon zeggen.

[p. 88=80] Op een vrolyken namiddag speelde den gestrengen heer hopman met zyn deugdryk wyfje, en dien Schot speelde zo schots, dat haar konstryke kamerdoeksche muts tegens de wand stoof door een averchtsen stoot, waarop den bedroogen man zag, dat zyn Dame zo gryswas van hoofdhaar als eene oude cyperse kat, en dat zy hem had begoochelt, tot op die uur, door een toer van pikzwarte maanen. Hy verweet haar die bedrieglyke vermomming, in termen overeenkomstig met zyn geboorte en opvoeding, als die eertyds het drievoudig beroep van tamboer, lyfknecht, en schoenmaaker had achtervolgt, en hy zou zich verder hebben uytgeslooft in dat haarig geschil, toen Mevrouw, die gebekt was gelyk als een douariere van de vischmarkt, hem den mond snoerde met deeze woorden.

Hoe duyvel! Schot, durfje noch een sillaab kikken? ghy pleyster van zwavel en verkensreusel, die gelyk als een paerd zyt groot gebragt op haver en gras, en die ontrent zo veel opvoeding hebt als een poolschen beer, die zyn meesters den bek ophoud door lompe sprongen. Heb ik myn gezondheid niet gewaagt aan de schotsche harp, door uw een plaats te geeven op myn bed, en zult ghy, ondankbaar mensch, de kroon des hoofds van uwe weldoenster beschimpen? Ga, Schot, verkoop uw hopmans sluyer, verpand uw zilveren ringkraag, hervat den verzaakten trommelstok, smeer laarzen, en herstel oude schoenen, en onderwyl dat ghy een paar halve zoolen vastflikt aan verroest opperleer, vermaak uw schotsche ziel met het haveregorts deuntje van,*

Sa sa dan over berg en dal,
Den schotsman vint men overal.

Dit gezegt hebbende, raapte zy haare zwarte peruyk op, neeg demoediglyk met een verachtend air, en liet den Schot haare hielen kyken.

EYNDE

* De Schotten zyn in het algemeen met een witte leproosheyt besmet, by hen jukte, en by ons de *schotse harp* gedoopt, wegens hun gestadig vingerspel.

Index

In deze index zijn alle voorkomende persoonsnamen, titels van publikaties en aardrijkskundige namen opgenomen. De spelling is zo veel mogelijk genormaliseerd, maar niet in de subhoofden.

Persoonsnamen zijn gestandaardiseerd en zowel op voor- als op achternaam te vinden, uitgezonderd aangehaalde auteurs en de in de colofons vermelde uitgevers. Bij een aanduiding, omschrijving of sterk afwijkende naamsvorm van een persoon wordt verwezen naar de echte naam van die persoon, bij welke ingang die aanduidingen gegroepeerd zijn.

Titels van aangehaalde publikaties hebben een aparte ingang gekregen met een verwijzing naar de auteur. Ze zijn niet opgenomen zoals ze in de tekst aangeduid worden, maar genormaliseerd naar de oorspronkelijke titel (eventueel de titel waaronder het werk algemeen bekend staat en die in catalogi wordt gebruikt als sorteertitel).

Aardrijkskundige namen zijn in moderne spelling overgezet (indien mogelijk). Bij de namen die (ook) in de vorm van een adjectief voorkomen, zijn de zelfstandige naamwoorden die er in de tekst mee zijn verbonden, opgenomen. Als de adjectiefvorm meer dan eens voorkomt, zijn de ingangen gegroepeerd.

De paginacijfers verwijzen naar de pagina's in deze nieuwe uitgave, niet naar die van de oorspronkelijke uitgave.

Abdera (zie ook: Breda)

- Abderietschen dansmeester du Jar 5
- Abderietsche geleerden 9
- Abderiets mastenbosch 24
- Abderietsche natuurkundigen 62
- Abderietsche tabaksbladers 8
- Abderietsche winterwolven 24

Abderites, Campo (zie ook: Weyerman) 25, 49

- Abt van St. Michiel 10
- Abtslander boerenzangers 6
- Abtslands uil 15
- Acheron 27
- Acteon 24
- Adam 9
- Adam's kinders 49

Adami, T.

- Petr.* 28

Adamieten 38

- Adderstong, mevrouw 47
- Adonis 24, 55
- Advocaat, een beruchte 51
- Advocaat, een zeker rijmradbrakende 5

Aeneis (zie ook: Virgilius) 19

Africa 57

Alciatus, Andreas

Emblemata 51

Alcibiades 24, 30-31, 33-37, 60

Aldrovandi, Ulisse

Ornithologia 29

Alexander 47

Aloiseas 19

Amazone 35

Amboinsche Rariteitkamer (zie ook: Rumphius) 23

Ambrosius

Hist. 29

Amores (zie ook: Ovidius) 51

Amphion 14

Amsterdam 1, 6, 12, 18, 36, 40

Amsteldoolhof 59

Amsterdamschen Hermes (zie ook: Weyerman) 13

Amsterdamsche zeedyks Najaaden 25

Duyvelshoek 45
 Gysbrecht van Amstels straten 24
 Nes 40
 Servetsteeg 45
 Twee voornaame koks, binnen Amsterdam 1
 Zeedyks speelhuys 5

Anchises 55
 Anna, Ste 33
 Antipodagricum 42
 Antwerps sinjoor, een zeker 10
 Apollo 33, 55
 Apollos gragt 4
 Apollo's lauwertelgen 14

Aretino, Pietro
 Aretynsche liefdeoefeningen 19

Argussen 6
 Ariadnes troost 45
 Arie Kraan 46-47
Ars poetica (zie ook: Horatius) 1
 Assyrische worm 10
 Astharot, staalgrauwe 61
 Attalische bruiloftsieraden 10
 Augustus, Keizer 5
 Auteur van de *Laplandschen Tovertrommel* (zie ook: Weyerman) 19, 25
 Babel 55
 Bacharacher wijnbalsem 31
 Bacchus
 Bacchus fyne droppen 45
 God des wyns 17, 58

Baron, Swaabs 32
 Baronie
 Baronysche nestemaakers 8
 Brabandsche barony 8

Bataafse geestrijke verstanden 5
 Bataafse haarklievers 8
 Bato's grazige klaverbeemden 51
 Bato's waterkust 37
 Bayonnese ham 5
 Bedelarij 29
Belerophon, Ouverture de 5
 Bergerac, flessen 44
 Bielefelds lijnwaad 33

Biron, maarschalk 62
Bisschoppelijk Sticht, hoofdstad van een (zie ook: Sticht) 30, 34
Blauwe Jan
 Blauwe Jan den boer 41
 Blauwe Jans beer 33
 Blaauwe Jans Saleesche Leeuw 2

Bleke Frans 15
Bloemerant, madame 25, 29
 Bloemerante Satanin des overspels 52
 Blomerante Amasoone 35

Blonde Cephise 30
Blonde Kaat 40
Blonde Kees 55-57
Bologne 59
 Boloneesche saucyzen 59

Bontekoe, Cornelis 42
Bool 6, 12, 18, 36
Boucquet, Frederik 6, 12, 18, 36
Bouman, Gerrit 6, 12, 18, 36
Bourgogne, fles 45
Bouwens geest 28
Braam, Joannes van 6, 12, 18, 36
Brabantse baronie 8
Brecourt 41, 59
Breda (zie ook: Abdera) 5
 St. Jans Kerk 5

Bredero's slot 15
Brits (zie ook: Engeland)
 Britsche huurhakkenyen 25
 Brits landedelman 59

Britten 59
Bruine Kaat 55-57
Brussel
 Brusselsche kant 7
 Brusselsche stormmutsen 30
 Brusselsche vuurpylbombardier 31

Bunschoten
 Bunschotensche bot 34
 Bunschotensche botkar 30, 34

Bijbel
 Davids psalmen 14
 Klaaglied van Jeremias 14

Prediker 40

Proverbia 39

Caesar, Julius 34, 36

Caligula 37

Calphurnio, Giovanni

Ecloga 1

Campo (zie ook: Weyerman)

Campo Abderites 25, 49

Den penwarmoesier Campo 44

Campo's pen 45

Campo's scherts 46

Capucijner hovenier 32

Caraïbische indiaan 61

Castor en Pollux 8

Cephise, blonde 30

Ceraso, Monte 30, 35

Cerise, Mont 36

Nostra Signora du 34

Notre dame du 60

Chinese speelkom 8

Christoffel, St. 13

Cicero, Marcus Tullius 52

De officiis 52

Tusculanae disputationes 48

Circés rijkdommen 10

Civetkatertje 60

Cleopatra's tranen 39

Colchester oesterschulp 33

Collatinus 18, 25

Kollatinus Latinus 20

Constantinopel 61

Corbeau 10

Corinna 17

Cornelis Troost 4

Cupido 54

Mingod 56-57

Curaçaoose brandewijn 8

Cyperse kat 63

Damascener kling 53

David

Dauids psalmen 14

Salomon en zyn vader 14
Straat Davids walvisbaarden 33

De capillamentis (zie ook: C.T. Rango) 7
De liberorum educatione (zie ook: M. Vegius) 61
De officiis (zie ook: Cicero) 52
Delft 6, 12, 18, 36
Delilah 1
Demon (zie: Laplandschen Demon)
Derwisj Hermodactylus 42
Derwisj Wara Cara Indolu 61
Deugd 48
Deurhovists wevertje, een zeker 25
Deventers bruidje van de dichtkunde 37
Diana 24
Diones wetboek 54
Dood 61-62
Dordrecht 6, 12, 18, 36
Druiloor, het uithangbord van de 42
Du Jar, Abderietse dansmeester 5
Duits (=Nederlands; zie ook: Hoogduits, Nederduits) 14
Verduytschen 1, 44

Duivelshoek 45
Dulcinea 34
Ecloga (zie ook: Calphurnio) 1
Eden 11
Edippus 9
Eerlijk 28-29
Eiland-stad van de Maagd 30-31
Els 42
Elysië 54
Emblemata (zie ook: Alciatus) 51
Engeland (zie ook: Brits)
Engelsche achtentwintigen 8
Engelsche jas 33
Engelsche kelken 58
Engelsch laken 10, 42

Engelsen 62
Epicurus 41
Eva's twistappel 9
Fabrikeur in Bolognese saucijzen 59
Farao's koe 15
Feytje (zie: Fy)
Filistijnen 1
Fillis 41, 54
Flap, Aay (zie ook: Kraan) 47

- Flip Flap Aartje Kraan (zie ook: Kraan) 46
 Fontaine 47
 Fortuin 48-49
Fragmenta (zie ook: Petronius) 37
 Framboise, madame 8
 François van 's-Gravenhage, St. 59
 Frankrijk
 Fransch brood 8
 Fransche Hofdames 4
 Franshekostschool van Mademoiselle Margo Marionette 62
 Franschen nachtegaal 29
 Fransche peruykweevers 7
 Fransche sprinkhaan 29
 Op zyn Fransch 10
- Frans [persoonsnaam] 45
 Fransje 12
 Bleeke Frans 15
- Fransen 62
 Fransman 31
 Friesland
 Friesche laers 42
 Vriesch schildertje 4
- Fy [Fytje, Feytje] 40-41, 47
 Gabiers 21
 Gallina, Johannes 48
 Ganges 3
 Geber, vorst 42
 Geertje Nachtegaal 48
 Geheimschrijver, een zeker roekeloos 58-59
 Geneesheer, een zeker bepoederd 7
 God(heid) 6, 14, 37-38, 53
 God Apollo 55
 God Bacchus fyne droppen 45
 God des wyns 17, 58
 God Jupyn 17
 God Kupido 54
 God Priaap 52
 Mingod 56-57
 Pluto, God der lichtgehelde schimmen 32
 Windgod 56
- Godin 6
 Godesse der onbepaalde liefdesoefeningen 59
 Lukgodes 45, 48

Zanggodin(nen) 1, 11, 15

Godwin, F.

De man in de maan 31

Goede Naam 61-62

Gonzales, Domingo (zie ook: Godwin) 31

Gorgoons hoofd 59

Gouda 6

Goudsbloem, mevrouw 7

Granada 45

's-Gravenhage 6, 12, 18, 36, 59

's Gravenhaagsche straaften 24

Spuy 59

St. Francois van s'Gravenhague 59

Grisdelin, mevrouw 25

Grijs Saletist, een zeker 16

Gijs 15, 48

Gijsbrecht van Amstels straaften 24

Haarlem 6, 12, 18, 36

Haarlem's damastgetouw 25

Haarlems fabrikeurs in tafellakens en servetten 45

Haarlems oude wyven 11

Heer Lems krankzinnighuys 11

Hebes krijtberg 17

Heintje 37

Helicon 15

Hermes (zie ook: Weyerman) 2

Hermesbeschouwers 6

Hermodactylus, derwisj 42

Hey kom ketellap 47

Heymans, Henrik 6

Hof 24

Homerus 38

Hoogduits (zie ook: Duits)

Hoogduytsche smous 33

Hoogduytsche specht 29

Hoogduitsers 62

Hoogheimer wijnbalsem 31

Horatius Flaccus, Quintus 44, 52

Ars poetica 1

Romeyns dichter, een openhertig 52

Hop, Jan 14

Huchette, de straat La 8

Huib den boer 15

Huijbergens kanunnik 6

Hymen 39

Hymens oorlogslans 38

Ichneumon 29

Ida 52

Berg Ida 59

Ief 46

Ieren, Jacobietse 59

Indiaan, Caraïbische 61

Inleiding tot de hedendaagsche penningkunde (zie ook: Loon) 29

Isphahan 61

Israël 14

Israëlitis Manna 55

Italië

Italiaans poëet, een berucht 2

Italiaasche schallebyter 29

Jacoba 17

Jacobietse Ieren 59

Jacobs minverhalen (zie ook: Weyerman) 46

Jan 12

Blauwe Jan den boer 41

Blauwe Jans beer 33

Blaauwe Jans Saleesche leeuw 2

Jan den Bottelier 48

Jan Hop 14

Jan, St.

St. Jans Kerk 5

St. Jans vaendellam 60

Janitsaren 32

Janmaat 56

Japan

Japansche schotel 6

Japansche spoelkommen 58

Jar, Abderietse dansmeester Du 5

Jeremias, Klaaglied van 14

Job 45

Jobs gedult 34

Johanna Kameel 59

Johannes Gallina 48

Jolitemps botargo 41

Joden 14

Joris, St. 60

Jovis (zie: Jupiter)

Judas 48

Julius Caesar (zie ook: Suetonius) 34

Julius Caesar 34, 36

Jupiter

Jovis nektar 15

Jupijn 17, 39

Juvenalis, D. Junius

Satiren 44

Kaat, blonde 40

Kaat, bruine 55-57

Kalabreesche wol 10

Kalamuks Rabbijntje 30

Kalamuks Tartaartje 6

Kalamukse zondaressen 51

Kameel, Johanna 59

Kamerijks doekse stormmuts 7

Katwijkse spitse torens 37

Kees 12

Blonde Kees 55-57

Ketel, J. 6, 12, 18, 36

Kikkersteegse kit 45

Klaaglied van Jeremias 14

Klaar, inktboer 44

Klaas 12, 46-47

Koekoek, Nout (zie ook: Willis) 14

Koks binnen Amsterdam, twee voorname 1

Koos 44, 46

Koos Winkeler 15

Korinna 17

Kornelis Troost 4

Kraan, Arie 47

Flap, Aay 47

Flip Flap Aartje Kraan 46

Kroniekschrijver van Mont Cerise 36

Kroon, Willem 6, 12, 18, 36

Kunstschilder omtrent de Lek, een zeker 4
La Huchette, de straat 8

Laïs 17, 19

Lap 3

Lapland 2

Laplandschen demon 7, 16, 30, 37, 48, 59-61

Laplandschen geest 31

Laplands gespens 62

Laplands rechtsgeleert advies 5

Laplands spook 16, 31, 33, 58, 61

Laplandschen tovertrommel 3, 7

 Auteur van den (zie ook: Weyerman) 19, 25

 Schryver van den (zie ook: Weyerman) 23, 37

Laplandschen trommelslaager 17, 33

Laplandschen volgdienaar 58

Largilliere, Nicolas de 4

Latinus, Kollatinus (zie ook: Collatinus) 20

Latijn 44, 52

Laureys (zie ook: Louw) 40

Lee, Jan van 6, 12, 18, 36

Leeuw, Logement van de 31

Leeuwen, Jan van 6, 12, 18, 36

Leiden 6, 12, 18, 36

 Leydschen hongersnoot 6

 Leydsche wolkaarters 8

Lek 3-4, 32, 35, 40, 48

 Lekpoeten 33

Leugendichtertje met de dunne lippen, het rijmend 41

Leviten 10

Liefde 61-62

Litanieën van Ste Anna 33

Logement van de Leeuw 31

Lombards pontak 44

Loon, Gerard van

Inleiding tot de hedendaagsche penningkunde 29

Loswambes, Jonker 41

Louw 15, 40-41

 Louw den familiekater 2

 Louw Zwarttant 4

 Zwarte Louw 14

Lucifer 11, 61

Lucretia 18-23, 25-26, 28

Lucretius, Spurius 18, 20

Lucullus' lekkernijen 33
Luik
 Luyksche ossenleere schoenzoolen 31
 Luyksche smeekoolen 33

Lukgodin 45, 48
Maagd 30-31
Maaïke 47
Maas 4
Maecenas, Gaius Cilnius 1
Magini, Giovanni Antonio
 Magino's almanak 34

Mahomets banier 34
Mainard 1
Majombe 52
Maltezer ridder 24
Mama Therese 62
Man in de maan, De (zie ook: Godwin) 31
Mandeville, John
 De wonderlyke reyse 31

Manna, Israëlitisch 55
Margo Marionette 62
Martialis 13
Mastbos 24
Meerenhoef 4
Mennonists poffertje 39
Mens-ontmaskeraars 6
Merwede 35
 Merwepoeeten 33

Messalina 19, 25
Methusalems jaartijd 34
Michiel, St. 10
Milton, John
 Het Verlooren Paradys 11

Mingod (zie ook: Cupido) 56-57
Minos 27
Moefiti van Constantinopel 61
Mohammed
 Mahomets banier 34

Molukse eilanden 31
Mont Cerise 60
 kroniekschrijver van 36

Nostra Signora du 34
 Notre Dame du 60

Monte Ceraso 30, 35

Moralische Schriften (zie ook: Tenter) 4

Morenland 32

Moskou

Moskovisch bont 10

Moskovische teer 33

Mufti van Constantinopel 61

Nachtegaal, Geertje 48

Nebukadnezar 36

Nederduits (zie ook: Duits) 11, 18, 44, 49, 52

Nederduitsers 62

Nederland

Nederlandsche taalkundige notarissen 44

Nederlandsche vertaalers 44

Nederlandsche woordenvitters 37

Neerlands zind'lijkheyt 45

Nederlanders 7, 13

Nereus' ziltig sop 56

Nes 40

Neurenbergse rariteitenkas 34

Noordwijkse spitse torens 37

Normandische advocaat 62

Nostra Signora du Mont Cerise 34

Notre Dame du Mont Cerise 60

Nout Koekoek (zie ook: Willis) 14

Nut 28-29

Nijmegen 6

Odysseus 53

Oeveraas, mevrouw 17

Olympische spelen 48

Oosterse buitelaars, geporcelijnde 25

Oost-Indië

Oostindiesch parfumeur 31

Oostindiesche schipper 4

Oostindische togt 55

Ornithologia (zie ook: Aldrovandi) 29

Orpheus 53

Ouverture de Belerophon 5

Ovidius 16

Amores 51

Paap, Tartaarse 49
Parijs 7-8, 10
 de straat La Huchette 8
 Parysche sprinkhaan 44

Peter, St. 32
Petr. (zie ook Adami) 28
Petronius
 Fragmenta 37

Philemon 17
Piemontese edeling 2
Piet 46-47
Pinto, Fernão Mendez 31
Platonisch ambt 33
Pluto 32-33
Point d'Espagne 19
Pollux 8
Pontisch kastoer 10
Portugal
 Portugeesche loverhut 5
 Portugeesche tor 29

Prediker (zie ook: Bijbel) 40
Priapus 52
Proverbia (zie ook: Bijbel) 39
Psalmen (zie ook: Bijbel) 14
Publius Syrus
 Sententiae 31

Rabbijn(en) 9-10
 Maanzieke rabbyn 23
 Kalamuks rabbyntie 30

Rango, Conrad Tiburtius
 De capillamentis, seu vulgo Parucquen 7

Ridder van St. Joris 60
Robertus 42
Roceamoer wijn 58
Rome 25, 28
 Romeyns dichter, een openhertig 52
 Romeynsche dichters 52
 Romeynschen geest 27
 Romeynschen redenkonaenaar 48
 Romens talryk heir 37
 Romeynsche vrouwen 20, 28
 Romeynsche weerelt 22

- Roozemonde 45
 Rotsenburg 4, 59
 Rotterdam 44
 Rumphius, Christianus
 D'Amboinsche Rariteitkamer 23
- Rijnlandse voetmaat 13
 Saleesche leeuw, Blauwe Jans 2
 Saletist, een zeker grijs 16
 Salomon 14
 Wyste der Koningen 39
- Samsons kracht 34
 Sapphische treurzang 14
 Sarazyns tronie 23
 Satan 35, 40
 Satanin des overspels, Bloemerante 52
Satiren (zie ook: Juvenalis) 44
 Savoplan's roost beef 41
 Scaliger 39
 Scheveningse spitse torens 37
 Schiedam
 Schiedammer moutgest 5
 Schiedammer water 15
- Schoone hoven der zoetekoekbakkers 35
 Schot(ten) 63
 Schotland
 Schots edelman 62
 Schotsche harp 63
 Schotsche ziel 63
- Schrijver van *Den Laplandschen Tovertrommel* (zie ook: Weyerman) 23, 37
 Seneca
 Tragoedia 58
- Sententiae* (zie ook: Publilius Syrus) 31
 Serafijnentongen 11
 Servetsteeg 45
 Sextus Tarquinius 20, 26, 28
 Silezische Baron 3
 Silvia 13
 Simpliciaan 33
 Simplicianen 12
 Sirenen 52
 Slaraffenland 9
 Socrates 9

Sophocles 51
 Spanjaard 34
 Spanje
 Point d'Espagne 19
 Spaansch dieet 8
 Spaansch dier 10
 Spaansche peruyk 7, 10, 44
 Spaansche snuyftabak 34
 Spaanschen viervoeter 34
 Spaansche zee 53

Spui 59
 Spurius Lukretius 18, 20
 St. Christoffel 13
 St. François van 's-Gravenhage 59
 St. Jans kerk 5
 St. Jans vaandellam 60
 St. Joris, ridder van 60
 St. Michiel, Abt van 10
 St. Peter 32
 Ste Anna, Litanieën van 33
 Stadhuisvogel 31
 Stael, Abraham 6
 Stapelrechts maagden 31
 Sticht 1
 Hoofdstad van een bisschoppelijk Sticht 30, 34-35
 Stichts verblijf 10

Stokkendans, Monsieur 24
 Straat Davids walvisbaarden 33
 Suetonius
 Julius Caesar 34

Swaabs Baron 32
 Swaanenburg, Willem van 1
 Sylvia 13
 Sylvius Piccolomini, Aeneas 20
 Tacitus 5
 Talmud
 Talmudse sprookjes 16, 33
 Talmudischen smous 33

Tarquinius, Sextus 20, 26, 28
 Tarquinus (de hoovaardige) 20
 Tartaar 61
 Tartaartje, Kalamuks 6

Tartaarse Paap 49

Tenter

Moralische Schriften 4

Texel 56

Therese, Mama 62

Tiel 6, 12, 18, 36

Tonijn 1, 42

Tragoediae (zie ook: Seneca) 58

Troost, Cornelis 4

Tullius (zie: Cicero)

Turkse rovers 24

Tusculanae disputationes (zie ook: Cicero) 48

Tijd 38-39

Tyrus, Zee van 10

Uitwerf, Hermannus 6, 12, 18, 36

Ulpianus, Domitius 5

Ulysses 53

Utrecht 6, 12, 18, 36

Vagevuurs porte-brisée 32

Valle, Pietro della 31

Vechtswaan 9, 58

Vegius, Maphaeus

De liberorum educatione 61

Venetiaans gemenebest 52

Venus (zie ook: Godin) 55, 58

Venus citer-snaaren 52

Venus kat 39

Venus strydbaan 18

Venus zeeschulp 17

Verlooren Paradys (zie ook: Milton) 11

Vernis der Schijnheiligheid 42

Verstand 48

Vestaalse non 62

Virgilius 1

Aeneis 19

Vlaamse inboedel 33

Vrolijk 28-29

Vrolijken Tuchttheer (zie ook: Weyerman) 13

Vughtse hei 5

Vulcanus 58

Walefs dragonders 36

Wara Cara Indolu, derwisj 61

Westindisch nachtreiziger 3

Westfaalse ham 44

Weyerman, Jacob Campo

Amsterdamschen Hermes 13

Autheur van *Den Laplandschen Tovertrommel* 19, 25

Autheur van dit papier 23

Campo Abderites 25, 49

Campo's pen 45

Campo's scherts 46

Geheymschryver van de kontradeugden, en van de linksche bedryven uwer tydgenooten 31

Hermes 2

Jakob's minverhaalen 46

Penwarmoesier Campo 44

Schryver van *Den Laplandschen Tovertrommel* 23, 37

Schryver van dit papier 58, 60

Vrolyken Tuchtheer 13

Willis, Arnold

Boekworm die een koekoek met zyn Wil'is 2

Koekoek, Nout 14

Windgod 56

Winkeler, Koos 15

Wishof, Coenraad 6, 12, 18, 36

Wonderlyke reyse (zie ook: Mandeville) 31

Wijsgeer, een stofscheidend 30

Wijsheid 48

Wijste der koningen (zie ook: Salomon) 39

IJ 4, 24, 32

Zaandam 6, 12, 18, 36

Zanggodin(nen) 1, 11, 15

Zeedijk

Zeedyks Najaaden 25

Zeedyks speelhuys 5

Zodiak's Ram 23

Zoetekoekbakkers

Burgt der Zoetekoekbakkers 35

Hoofdstad der Zoetekoekbakkers 30

Schoone hoven der zoetekoekbakkers 35

Zotheid 48-49

Zwarttant, Louw 4